

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI**

**KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN ROLÜNE
İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN, YÖNETİCİLERİN VE ALANDAKİ UZMANLARIN
GÖRÜŞLERİ**

DOKTORA TEZİ

DAVUT ELMACI

Ankara, Ekim, 2016

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI**

**KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN ROLÜNE
İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN, YÖNETİCİLERİN VE ALANDAKİ UZMANLARIN
GÖRÜŞLERİ**

DOKTORA TEZİ

DAVUT ELMACI

DANIŞMAN: PROF. DR. YASEMİN KARAMAN KEPENEKÇİ

Ankara, Ekim, 2016

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Davut ELMACI'nın hazırladığı "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Alandaki Uzmanların Görüşleri" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı/Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan Prof. Dr. Ali BALCI

ali Balci

Üye Prof. Dr. Yasemin KEPENEKCI

Y. Kepenekci

Üye Prof. Dr. İnayet AYDIN

İnayet Aydın

Üye Prof. Dr. Temel ÇALIK

Temel Çalik

Üye Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR

Murat Özdemir

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından .../10/2016 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca .../.../2016 tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Güven

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Davut ELMACI

ÖZET

KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN ROLÜNE İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN, YÖNETİCİLERİN VE ALANDAKİ UZMANLARIN GÖRÜŞLERİ

Elmacı, Davut

Doktora, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin Karaman Kepenekci

Ekim 2016, xv + 176 sayfa

Bu araştırmanın amacı, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmenlerin, yöneticilerin ve çocuk koruma alanındaki uzmanların görüşlerini tespit etmektir. Karma araştırma olarak desenlenen araştırmanın nicel kısmının katılımcılarını TR83 bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat) koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların devam ettiği kamu ilkokullarındaki sınıf öğretmenleri ve o okulların yöneticileri oluşturmaktadır. Bu kapsamda 121 sınıf öğretmeni ve 56 okul yöneticisi olmak üzere toplam 177 katılımcıdan oluşan araştırma evreninde ayrıca örneklem alınması yoluna gidilmemiş ve 104 sınıf öğretmeni ve 47 okul yöneticisi olmak üzere toplam 151 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel kısmının katılımcılarını ise yine TR83 bölgesindeki koruma altındaki ilkokul düzeyindeki çocukların devam ettiği okullardaki rehber öğretmenler ile sosyal hizmet kuruluşlarında görevli sosyal hizmet çalışanları oluşturmaktadır. Bu kapsamda 11 rehber öğretmen ve 12 sosyal hizmet çalışanıyla görüşme yapılmıştır.

Araştırma bulguları okulun, koruma altındaki çocukların korunmasında daha çok psiko-sosyal boyutta koruma sağladığını ve sosyalleşmeleri bakımından faydalı olduğunu göstermektedir. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan başlıca sorunlar, koruma altındaki çocukların davranış sorunları, okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki iletişimin yeterli düzeyde sağlanamaması, koruma altındaki çocukların geçmişte yaşadıkları sorunlar, okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması ve etiketleme olarak ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticileri ve öğretmenlerin çocuk koruma konusunda farkındalıklarının artırılması ve okul ile sosyal hizmet kurumu arasında etkin bir işbirliğinin sağlanması yararlı görülmektedir.

Anahtar sözcükler: çocuk koruma, koruma altındaki çocuklar, okulda çocuk koruma

ABSTRACT**THE OPINIONS OF TEACHERS, SCHOOL ADMINISTRATORS AND EXPERTS IN THE FIELD OF CHILD PROTECTION IN RELATION TO SCHOOL'S ROLE ON PROTECTION OF CHILDREN IN CARE**

Elmacı, Davut

PhD, Department of Educational Administration and Policy

Advisor: Prof. Dr. Yasemin Karaman Kepenekci

October 2016, xv + 176 pages

The purpose of this research is to determine opinions of teachers, school administrators and experts in the field of child protection in relation to school's role on protection of children in care. Quantitative part participants of the research which has been designed as mixed method, consists of class teachers and principals in public primary schools that children in care attend, in region of TR83 (provinces of Amasya, Çorum, Samsun and Tokat). Within this scope, it has been reached to 104 primary school teachers, 47 school administrator and totally 151 participants instead of sampling from survey population consisting of 121 class teachers, 56 school administrator and totally 177 participants. In qualitative part of the survey consists of school counselors in public primary schools that children in care attend, and social service workers in social service organizations, in the district of TR83. In this context, it has been interviewed with 11 school counselors and 12 social service workers.

Research conclusions have been shown that schools provide protection mostly in psychosocial protection dimension in the protection of children in care and schools are useful for those in socializing. In the protection of children in care, the major troubles of schools are behavioral problems of children in care, lack of communication between schools and social service organizations, retrospective problems of children in care, lack of knowledge of school staff about children in care and labelling. According to research results, it seems to be beneficial that increasing awareness of school administrator and teachers on child protection and establishing an effective collaboration between schools and social service organizations.

Key words: child protection, children in care, child protection in school

ÖNSÖZ

Çocukların korunması meselesi her zaman toplumların ilgi konusu olmuş, çocukluğa bakış açıları ve çocuğa verilen değer çocuk koruma politikalarını etkilemiştir. Günümüzde çocukların korunmasına yönelik uygulamalar çocuğun iyilik halinin ve sağlıklı gelişiminin tam olarak sağlanmasına ve risklerin önceden tespit edilerek çocuğun zarar görmeden korunmasına doğru bir gelişme göstermiştir. 2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çocuğun korunmasına yönelik bütüncül bir bakış açısı getirerek çocuk korumada kurumlar arası ve disiplinler arası çalışmayı benimsemiştir.

Çocukların korunmasında okulların ve öğretmenlerin de rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunun belki de en önemli sebebi, çocukların zamanlarının önemli bir bölümünün okullarda geçmesi ve öğretmenlerin çocukları yakından gözlemleme fırsatına sahip olmasıdır. Özellikle biyolojik ailelerinden uzakta yaşayan ve koruma altında bulunan çocukların gelişimleri ve hayata hazırlanmalarında okul deneyimlerinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. İşte bu araştırma, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolünün incelenmesi ihtiyacıyla ortaya çıkmıştır.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmenlerin, yöneticilerin ve alandaki uzmanların (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları) görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi, amacı ve önemi tartışılmış, araştırmanın sınırlılıklarına ve araştırmada kullanılan tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise çocuk koruma sistemini de ele alacak şekilde kuramsal temeller bulunmaktadır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine, dördüncü bölümde elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Bu araştırma uzun bir sürecin sonucunda ortaya çıkmıştır. Öncelikle bu süreç içerisinde bana her türlü desteği ve rehberliği sağlayan danışmanım Prof. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ'ye çok teşekkür ederim. Diğer yandan doktora eğitimim sırasında ve tezin hazırlanması süresince kendilerinden önemli kazanımlar sağladığım değerli hocalarım Prof. Dr. Ali BALCI'ya, Prof. Dr. İnayet AYDIN'a ve Doç. Dr. Şakir

ÇINKIR'a ve Tez İzleme Komitesindeki desteklerinden dolayı Prof. Dr. Temel ÇALIK'a ayrıca teşekkür ederim.

Bu araştırma Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerinde gerçekleştirilmiş ve veriler bu illerdeki katılımcılardan toplanmıştır. Araştırmanın ön uygulaması ise Ankara ilinde yapılmıştır. Amasya dışındaki illerde okullara ve katılımcılara ulaşabilmem başkalarının desteği olmadan çok zor olacaktı. Samsun'da Aytekin GÜNAY, Çorum'da Numan YAKUT ve Tokat'ta kardeşim Sadık ELMACI, okulları bulmamda ve katılımcılara ulaşabilmemde bana çok yardımcı olmuşlardır. Bu konuda kendilerine çok teşekkür ediyorum. Arkadaşım Adem BEYHAN'a gerek ön uygulama sırasındaki destekleri gerekse doktora eğitimim süresince yaptığı işbirliğinden dolayı ayrıca teşekkür ediyorum. Elbette bu süreçte araştırmanın katılımcıları da teşekkürü hak ediyor.

Son olarak, her zaman beni destekleyen ve yanımda olan sevgili eşime ve biricik kızıma çok teşekkür ediyorum.

Ankara, 2016

Davut ELMACI

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	ii
TEZ BİLDİRİMİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
KISALTMALAR	xv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç	7
1.3. Önem.....	9
1.4. Sınırlılıklar	10
1.5. Tanımlar	10
BÖLÜM 2	12
KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Çocukluk ve Çocuğun Korunması.....	12
2.2. Koruma Altındaki Çocuklar	16
2.2.1. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler.....	17
2.2.2. Koruma Altındaki Çocuklara Sunulan Hizmetler.....	21
2.2.3. Koruma Altındaki Çocukların Eğitimsel Sorunları	24
2.3. Çocuk Korumaya Sistem Yaklaşımı.....	26
2.3.1. Sistem Yaklaşımı	26
2.3.2. Çocuk Koruma Sistemi.....	27
2.3.3. Çocuk Koruma Sisteminin Bileşenleri	31
2.4. Türkiye Çocuk Koruma Sisteminin Yapısı.....	35
2.4.1. Yasal Çerçeve ve Politika Belgeleri	35
2.4.2. Koordinasyon.....	37
2.4.3. Kapasite	38
2.4.4. Bilgi ve Veri	39
2.4.5. Savunuculuk ve Farkındalık Yaratma	39
2.4.6. Önleme ve Müdahale.....	40
2.5. Çocuk Koruma Sisteminde Okulun Yeri	42
2.5.1. Okulların Gelişimi	42
2.5.2. Çocuk Koruma Aracı Olarak Okul	44
2.5.3. Çocuğun Korunmasında Okul Çalışanlarının Sorumlulukları.....	51
2.5.4. Özel Olarak Çocuk Korumaya Odaklanan Okullar	53
2.5.5. Çocuk Dostu Okullar	54
BÖLÜM 3.....	57
YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırmanın Modeli.....	57
3.2. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu.....	58
3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	62
3.3.1. Nicel Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	62

3.3.1.1. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği.....	64
3.3.1.2. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği.....	69
3.3.2. Nitel Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	71
3.4. Verilerin Analizi	71
BÖLÜM 4	75
BULGULAR VE YORUMLAR	75
4.1. Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	75
4.1.1. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	75
4.1.2. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	80
4.1.2.1. Cinsiyet.....	80
4.1.2.2. Eğitim Düzeyi.....	81
4.1.2.3. Yaş Grupları	81
4.1.2.4. Görev Yapılan İl.....	82
4.1.2.5. Kıdem	83
4.1.2.6. Okulda/Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısı	84
4.1.2.7. Çocuk Koruma Eğitimi Alma Durumu	85
4.1.2.8. Okuldaki Görev	85
4.1.3. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	86
4.1.4. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	88
4.1.4.1. Cinsiyet.....	88
4.1.4.2. Eğitim Düzeyi.....	89
4.1.4.3. Yaş Grupları	90
4.1.4.4. Görev Yapılan İl.....	91
4.1.4.5. Kıdem	92
4.1.4.6. Okulda/Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısı	93
4.1.4.7. Çocuk Koruma Eğitimi Alma Durumu	94
4.1.4.8. Okuldaki Görev	95
4.1.5. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	96
4.1.6. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	100
4.1.7. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	106
4.1.8. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne	

İlişkin Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	109
4.2. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanlarla Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar.....	113
4.2.1. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	113
4.2.2. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	115
4.2.3. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	122
4.2.4. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	127
4.2.5. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	137
4.2.6. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	140
4.2.7. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	142
BÖLÜM 5.....	147
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	147
5.1. Sonuçlar.....	147
5.2. Öneriler	149
KAYNAKLAR.....	152
EKLER	165
Ek A. Ön Uygulama İçin Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı Örneği	165
Ek B. Koruma Altındaki Çocukların Devam Ettikleri Okulların Belirlenmesi İçin İzin Yazısı Örneği.....	166
Ek C. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yazısı Örneği	167
Ek D. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İzin Yazısı Örneği.....	168
Ek E. Veri Toplama Aracı	169
Ek F. Görüşme Formu	173
Ek G. Etik Kurul Karar Örneği.....	175
Ek H. Özgeçmiş.....	176

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Koruma Altındaki Çocuklara Hizmet Veren Yatılı Kuruluşlara İlişkin Sayısal Bilgiler	23
Çizelge 2. Atomik ve Holistik Çocuk Koruma Yaklaşımları	30
Çizelge 3. Araştırma Kapsamındaki Okul, Öğretmen ve Yönetici Sayıları	58
Çizelge 4. Araştırmaya Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı	59
Çizelge 5. Görüşme Yapılan Rehber Öğretmen ve Sosyal Hizmet Çalışanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı	61
Çizelge 6. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları	67
Çizelge 7. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları	70
Çizelge 8. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Maddelerin Öğretmen ve Yöneticilere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	76
Çizelge 9. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları	80
Çizelge 10. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Eğitim Düzeyine Göre Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	81
Çizelge 11. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Yaş Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	82
Çizelge 12. Görev Yaptıkları İle Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	82
Çizelge 13. Kıdeme Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	83
Çizelge 14. Okulda Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	84

Çizelge 15. Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	84
Çizelge 16. Çocukların Korunmasına İlişkin Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları	85
Çizelge 17. Okuldaki Görevlerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin t-Testi Sonuçları.....	85
Çizelge 18. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	87
Çizelge 29. Cinsiyete Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin t-Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	89
Çizelge 20. Eğitim Düzeylerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	90
Çizelge 21. Yaşa Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	91
Çizelge 22. Görev Yaptıkları İle Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Kurakal-Wallis H testi Sonuçları	92
Çizelge 23. Mesleki Kıdeme Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	93
Çizelge 24. Okulda Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	93
Çizelge 25. Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	94
Çizelge 26. Çocukların Korunmasına İlişkin Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	95
Çizelge 27. Okuldaki Görevlerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin t- Testi Sonuçları..	95
Çizelge 28. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	96

Çizelge	29-a. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Okul Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	101
Çizelge	29-b. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları ..	103
Çizelge	29-c. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin “Diğer Yapılması Gerekenler” Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	104
Çizelge	30. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	106
Çizelge	31. Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	109
Çizelge	32. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	113
Çizelge	33. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	115
Çizelge	34. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	122
Çizelge	35-a. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Okul Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	128
Çizelge	35-b. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin MEB Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	132
Çizelge	35-c. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	134

Çizelge 35-d. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Diğer Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	136
Çizelge 36. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	138
Çizelge 37. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	141
Çizelge 38. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	142

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çocuk Koruma Sistemi: İçerik ve Dinamikler	31
---	----

KISALTMALAR

ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Ö	Öğretmen
R	Rehber Öğretmen
S	Sosyal Hizmet Çalışanı
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHK	Sosyal Hizmetler Kanunu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
Y	Yönetici

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi açıklanmış, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlar verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Toplumlar, çok eski zamanlardan beri çocukla ilgilenmişler ve çocuğu koruyucu önlemler geliştirmişlerdir. Toplumların bu ilgisi, sosyal, kültürel ve egemenlik ilişkilerine bağlı olarak değişiklikler göstermiştir. Başlangıçta ailenin çocuk üzerindeki sınırsız etkisi zamanla değişime uğramış ve devletin, çocuğun korunmasına ilişkin aile üzerindeki kontrolü artmıştır (E. Akyüz, 2000). Dolayısıyla, devlet kurumlarının ve çocuğun yaşamında önemli bir yeri olan okulun, çocuğun korunmasındaki rolü önemli hale gelmiştir.

Korunması gereken çocukları ifade etmek için “korunmaya muhtaç çocuk”, “korunma ihtiyacı olan çocuk” gibi kavramlar kullanılmaktadır. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa (SHK) göre; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olmak koşuluyla; ana veya babasız, ana ve babasız çocuklar; ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan çocuklar; ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen çocuklar; ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocukların korunmaya ihtiyacı vardır (m.3). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda (ÇKK) bulunan “korunma ihtiyacı olan çocuk” tanımı ise SHK’daki tanımına göre daha kapsamlıdır. ÇKK’da korunma ihtiyacı olan çocuk; “Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak tanımlanmaktadır (m.3/a1).

Her iki kanun hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, çocuğun korunması denilince, çocuğun istismar ve ihmalden, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğinin tehlikeye düşmesinden korunması anlaşılmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında, risk altında ya da dezavantajlı

olarak ifade edilen çocukların da korunma ihtiyacı olan çocuklar olduğu söylenebilir. Bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğu ve durumuna devletçe el konulması gerektiği tespit edildiğinde, bu çocuk genellikle ya sosyo-ekonomik desteklerle ailesi veya yakınları yanında desteklenmekte, ya koruyucu aile yanına yerleştirilmekte, ya evlat edindirilmekte ya da yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna (çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, sevgi evi, çocuk evi gibi) yerleştirilmektedir (Elmacı, 2010).

Çeşitli nedenlerle koruma altına alınan ve kendi aileleri dışında başkaları yanında yaşamak durumunda kalan çocuklar her ne kadar çocuk koruma kuruluşlarında ya da koruyucu aileler yanında kalıyor olsalar da yaşamlarının önemli bir bölümünü tüm diğer çocuklar gibi okulda geçirmektedirler. Koruma altında olma, bu çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı tepkilerini etkilemektedir (Altshuler, 2003). Bu çocuklar kendi öz aileleriyle birlikte yaşamadıklarından, okuldaki deneyimleri onlar için daha da önemli hale gelmektedir. Çünkü okul deneyimleri onların gelişimlerini ve yetişkinlik hayatına hazırlanmalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Celeste, 2011). Ancak yapılan çalışmalar, koruma altındaki çocukların eğitim yönünden dezavantajlı olduğunu, diğer çocuklara göre akademik başarılarının ve sosyal uyum düzeylerinin düşük olduğunu, daha fazla okul devamsızlığı ve okul terki yaşadıklarını göstermektedir (Altshuler, 2003; Christian, 2003; Crawford ve Tilbury, 2007; Hedin, Höjer ve Brunnberg, 2011; Zetlin, Weinberg ve Shea, 2010). Diğer yandan, gerekli beslenme, barınma ve eğitim olanaklarından yoksun çocukların, genellikle suça yöneldikleri görülmektedir (Öztürk, 2005). Bu nedenle, koruma altındaki çocukların bakım ve korunmalarında okulun rolünün önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Okulun temel misyonu, çocukları ve gençleri eğitmek ve yetişkin dünyasında etkili bir biçimde yer alabilmeleri için onlara destek olmaktır. Okulların bu temel misyonlarını yerine getirebilmeleri için, her şeyden önce öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri bir yer olarak örgütlenmeleri gerekir. Diğer bir ifadeyle okullar, her bir öğrencinin kendisini her türlü fiziksel ya da psikolojik tehdit ve tehlikeye karşı güvende hissedeceği, başkalarıyla birlikte çalışma ve öğrenme fırsatları bulabileceği, bireysel farklılıkların doğal kabul edildiği ve saygı duyulduğu bir çevre olmak zorundadır (Öğülmüş, 2006). Ancak bu durum çoğu zaman olanaklı olamamakta, okuldan ya da okul dışından kaynaklanan nedenler, çocuğun istismara ve ihmale uğramasına, suça sürüklenmesine, bedensel, zihinsel, ahlaksal, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğinin tehlikeye düşmesine neden olabilmektedir. Çocuğun

sağlıklı ve değerli bir birey olarak yaşamını sürdürmesi ise tüm bu olumsuz koşullardan korunmasını gerekli kılmaktadır.

Okulların, öğrencilerin gelişim alanlarının desteklendiği, istendik yönde davranışların kazanıldığı, pekiştirildiği, öğrencilerin ve ailelerinin karşılıklı dayanışma içerisinde oldukları ideal eğitim ortamları olması beklenir. Bu özellikleriyle okullar, bireyin toplumsallaşması sürecinde önemli bir rol oynar. Günümüzde okul ortamlarına bakıldığında, okul öncesi eğitim kurumlarından başlamak üzere, ilköğretim ve ortaöğretimde toplumun farklı kesimlerinde yaşayan ailelerden gelen, farklı yaşam durumları içerisinde ve farklı yaş gruplarında olan birçok çocuğun, eğitimlerine ve okul başarılarına olumsuz etkilerde bulunan yoksulluk, aile içi sorunlar, şiddet, istismar ve ihmal gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğu görülür (Özbesler ve Duyan, 2009).

Çocukların güvenliği ve iyilik hali toplumlarda can alıcı öneme sahiptir. Bu yüzden çocuk koruma sürecinin geliştirilmesi yönünde ağır bir kamuoyu baskısı vardır (Munro, 2005). Bu durum, son yıllarda okulların da çocuk koruma sürecinde diğer kurumlarla birlikte daha çok yer almaya başlamasına yol açmıştır (Baginsky, 2000). Ancak eğitim literatüründe, çocukların korunmasında okulun rolüyle ilgili tartışmalar sınırlıdır (Nordtveit, 2010). Okulun çocuk koruma sürecine katılımını inceleyen araştırmalara da ciddi şekilde ihtiyaç duyulmaktadır (Baginsky, 2000). Yetersiz olmakla birlikte son yıllarda literatürde, çocukların korunmasında okulların rolü tartışılmaktadır. Bu konudaki çalışmaların çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülmüştür ve bu çalışmalar öğretmenlerin ve sosyal hizmet çalışanlarının görüşlerine odaklanmaktadır (Baginsky, 2007).

Okullardaki çocuk koruma uygulamalarına olan ilginin artmasına rağmen, öğretmen ve okul yöneticisi yetiştirmede çocukların korunması ile ilgili konularda yeterince eğitim verilmediği dikkati çekmektedir (Hodgkinson ve Baginsky, 2000). Öğretmen yetiştirme eğitimine çocuk koruma konularını yerleştirmeyi ele alan bir çalışmada (Walsh ve diğerleri, 2011), öğretmenler için çocuk koruma eğitimlerinin hizmet öncesi programlarda başlaması gerektiği ancak eğitimin içeriğinin farklı şekillerde konumlandırılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. Shumba (2003) tarafından yapılan bir araştırma ise öğretmenlerin ve öğretmen eğitimi verenlerin (teacher trainers) çocukların korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası kuralları (mevzuatı) yeterince bilemediklerini göstermiştir. Ayrıca araştırmada, başta Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) olmak üzere, öğretmen eğitimi programının, çocukların korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuata uygun hale getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların korunmasında ve refahında okulun rolü birçok nedenden dolayı önemli görünmektedir. Öncelikle öğretmenler, günlük yaşamda çocuklarla yakın bir ilişki içinde olup özellikle ilköğretim okullarında çocuğun fiziksel, duygusal ve psikolojik durumlarını yakından gözlemlleme fırsatına sahiptir. İlköğretim öğretmenlerinin, çocuklar ile onların bakımından sorumlu kişiler arasındaki ilişkileri sıklıkla gözlemlleme fırsatı vardır. Dolayısıyla bu durum, çocuğun ev yaşantısı hakkında önemli ipuçları vermektedir (Buckley ve McGarry, 2011).

Okulun en önemli unsurlarından birisi öğretmenlerdir. Okul ortamı, çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yerlerdendir. Eğitim süresi boyunca, ailesi tarafından kötü muameleyle uğrayan çocukların tespit edilmesi, gerek müdahale, gerek sağaltım açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin çocuklarla sürekli iletişim halinde olmaları, çocuk eğitimi ile ilgili bilgi ve deneyime sahip olmaları nedeniyle, aileleri tarafından kötü muameleyle maruz kalan çocukların korunmasında okul ortamı ile birlikte son derece önemli oldukları ortadadır (Tugay, 2008). Birçok çocuk okula, istismar ve ihmal sonucu ortaya çıkan sorunlar nedeniyle, özel eğitime ihtiyaç duyarak başlamaktadır. İstismar, çocuğun kendisine bakmakla yükümlü olan kimseler tarafından fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini engelleyen durumlarla karşı karşıya bırakılmasıdır. İhmal ise çocuğun temel gereksinimlerinin sağlanmasında gerekli özenin gösterilmemesi sonucu çocuğun gelişiminin zarar görmesidir. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların gösterdikleri davranış bozuklukları, çocuklarla yüz yüze ilişki halinde bulunan öğretmenler tarafından gözlenebilir (Kepenekçi, 2001). Öğretmenler, sınıflarında bulunan bir çocuğun korunma ihtiyacı olup olmadığını sahip oldukları bilgi ve beceriler yardımıyla kolaylıkla anlayabilir. Çocuğun güvenliği ve refahı, öğretmenlik görevinin önemli bir parçasıdır. Bu yüzden son yıllarda eğitim otoriteleri, çocuk korumada okulun rolüne daha fazla değinmeye başlamıştır. Profesyonel çocuk eğitimcileri ve bakıcıları olarak öğretmenler, çocuk korumaya katkı verecek ideal kimseler olarak görülmektedir (Goldman ve Grimbeek, 2011).

Cyster ve diğerleri (1979) tarafından yapılan bir araştırmada, okul müdürlerinin %80'i, öğrenci velileriyle, onların sosyal sorunlarını ve aile geçimsizlikleriyle ilgili konuları tartıştıklarını bildirmiştir. Araştırma ayrıca, öğretmenlerin, eğitim almadıkları sosyal çalışma (social work) boyutundaki rollerinin gittikçe arttığını, öğrenciler için ailelere destek olurken zaman ve enerji kaybına neden olan rol çatışması yaşadıklarını göstermiştir (akt: Webb ve Vulliamy, 2002).

Diğer yandan, çocukların korunmasında kurumlar arası işbirliğinin önemi gittikçe daha çok ön plana çıkmaktadır. İskoçya’da yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin ihtiyaçlarına dayalı olarak ve farklı kurumlardan uzmanlarla yapılan öğretmenlere yönelik çocuk koruma eğitimlerinin daha başarılı sonuçlar verdiği anlaşılmıştır (Campbell ve Macdonald, 1996). Bir başka araştırmada (Baginsky, 2007) ise çocukların korunması ve güvenliğinde okulun ve yerel yönetimlerin rolleri ve bunlar arasındaki işbirliği incelenmiştir. Araştırmanın başlıca bulgularına bakıldığında; “desteğe ihtiyacı olan çocuk” ile “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” arasındaki ayrımın belirsiz olduğu ve okullar arasında ve kurumlar arasında bu konuda tutarsız uygulamalar yapıldığı anlaşılmıştır.

Altshuler (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, koruma altında olmanın çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı tepkilerini etkilediği anlaşılmıştır. Diğer yandan bazı okulların sosyal hizmet çalışanlarını daha samimi ve sıcak karşıladığı, bu tür okulların sosyal hizmet çalışanlarıyla çalışmaya ve işbirliği yapmaya daha istekli olduğu ortaya konulmuştur. Bunun dışında, sosyal hizmet çalışanlarının ve koruyucu ailelerin, eğitim politikaları ve eğitim hukuku ile ilgili eğitilmeleri gerektiği tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca kamu okullarının ve çocuk refahı kurumlarının öğrencilerin eğitimsel başarıları için birlikte çalışmaya başlamaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan, her iki sistemdeki çalışanların daha fazla işbirliğine dayalı olarak çalışmaya istekli oldukları ancak iki sistem arasındaki tarihsel güvensizliğin aşılması gerektiği anlaşılmıştır.

Baginsky (2000) tarafından İngiltere’de yapılan bir başka araştırmada, çocuk korumada okulun rolüyle ilgili ulaşılan başlıca bulgular şunlardır: Biri hariç, cevap alınan okulların tümünde çocuk korumayla sorumlu bir öğretmen (designated teacher) vardır. Okulların büyük bir çoğunluğunun (%94) çocuk koruma tedbirleri/politikaları vardır. Okulların %63’ü, çocuk koruma politikalarının Eğitim, Çocuk Hizmetleri ve Becerilerde Standartlar Bürosu (OFSTED) tarafından denetlendiğini belirtmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümü, istismar belirtilerinin farkında olacağını belirtirken, çoğu bunun tüm öğretmenler için mümkün olmadığına yönelik endişeler taşımaktadır. Okulların %87’sinde, istismarı bildirdiklerinde öğretmenlerin zarar görmesinden endişe edilmektedir.

Araştırmanın diğer sonuçlarına bakıldığında (Baginsky, 2000), okulların yaklaşık üçte ikisinde, çocuk korumayla ilgili olarak sosyal hizmet kurumlarıyla iletişim kurmada belirsizlikler olduğu anlaşılmıştır. Okulların çoğunda, öğretmenlerin,

gördükleri sorunları çocuk korumadan sorumlu öğretmene havale etme eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu, sosyal hizmet kurumlarıyla yakın çalışma içinde olmak istediklerini belirtmiştir. Okulların %92'sinin, okulların çocuk koruma vakalarıyla ilişkilendirilmesiyle ve ana baba okul ilişkilerinin nasıl sürdürüleceğiyle ilgili endişeleri vardır. Çocuk korumadan sorumlu öğretmenlerin %92'si konuyla ilgili eğitim almıştır. Katılımcılar, istismarın farkına varmayla ilgili olarak, tüm öğretmenlerin düzenli eğitim almasını istemektedir. Araştırma sonucunda, okullar ile sosyal hizmet kurumları arasındaki ilişkinin zayıf olduğu anlaşılmıştır.

Buckley ve McGarry (2011) tarafından İrlanda'da yapılan bir araştırmaya göre, kıdemsiz (newly qualified) öğretmenlerin çoğu, ulusal çocuk koruma ilkelerinin ve okullarındaki çocuk koruma politikalarının farkında değildir. Ayrıca bunların önemli bir kısmı, bir çocuğun korunma ihtiyacı şüphesi olduğunda kiminle irtibata geçeceğini bilememektedir. Yine çoğu öğretmen, çocuk istismarı şüphesini tanımlama ve bildirme yeterlikleri konusunda kendilerine güvenmemektedir. Tugay (2008) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin, çocuk istismar ve ihmalini tanımlama konusunda kendilerinden emin olmadıkları ve bildirimle yönelik eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çoğu ülkede, okulların işleyişinde sosyal çalışmacıların bazı rolleri olmasına rağmen, okullar, çocuk ve aile sosyal çalışma alanında yeterince önemsenmemektedir. Küresel, ulusal ve okul düzeyinde eğitim politikaları, sosyal çalışma eğitim ve araştırmalarında daha az dikkat çekmektedir. Çocuklarla sürekli iletişim halinde olan bir profesyonel olarak öğretmenin rolü, sosyal çalışma ve çocuk refahı çevrelerince pek dikkate alınmamaktadır. Çoğunlukla, okullar ve öğretmenler bir yanda, eğitim dışı hizmetler öteki yanda olmak üzere, çocuk hizmetlerinde bir ayrışma gözlenmektedir (Gilligan, 1998).

Çocuk koruma ve öğretmenlik mesleği alanında, çocuk korumada öğretmenin rolü önemsenmemekte ve pek bilinmemektedir (Webb ve Vulliamy, 2001). Jackson (1994), eğitim ve çocuklara sağlanan koruma hizmetleri arasında büyük bir ayrılık olduğunu ifade etmektedir. Çocukların eğitimsel dezavantajlarını ele alan bir çalışmada Lewis (1996), okullar ile diğer hizmet sistemleri arasında büyük bir mesafe olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dışarıdan birisine çocuk profesyonelleri ve sistemleri arasındaki uyum ve ortak amaç eksikliği tuhaf ve anlaşılamaz görünebilir. Ancak, çocuk koruma alanındaki profesyoneller ve kurumlar arasındaki ayrışmanın yönetim yapılarından,

felsefi varsayımlardan, mesleki sosyalleşmeden ve ideolojilerden kaynaklanan karmaşık nedenleri olabilir (Gilligan, 1998).

Her ne kadar çocuğun korunmasında okulun rolünü genel olarak ele almak olanaklı olsa da, özel olarak bazı okulların doğrudan çocuğun korunmasına odaklandığı da görülmektedir. Çocukların korunmasına yönelik sözleşmeli okullar (charter schools) gibi bazı yatılı okullara olan ilginin arttığı görülmektedir. Uzun vadede düşünüldüğünde bu okulların uygun maliyetli olabileceği, yatılı okulların tüm çocuklar ve sorunlar için olmasa da korunma ihtiyacı olan çocuk ve gençler için güvenli bir çevre, iyi bir eğitim ve bir aile havası sağlayabileceği ifade edilmektedir (Goldsmith, Devlin, Frame ve Gotgart, 1999). Risk altındaki çocukların eğitime yönelik Amerika Birleşik Devletleri'nde, yatılı ve gündüzlü çeşitli alternatif okul uygulamalarının da bulunduğu görülmektedir. Bu okullarda ilgi ve ihtiyaçlarına göre risk altındaki çocuklara eğitsel destekler sağlanarak onların başarılı bir okul hayatı geçirmeleri amaçlanmaktadır (Aydın, 2006). İngiltere'de ise çocuk koruma sisteminde yaşanan sorunlara bir çözüm olarak yatılı okul planlarından söz edilmektedir. Koruma altındaki çocuklar için yatılı okul bakımının koruyucu aile sistemine göre daha ucuz olacağı belirtilmektedir (Curtis, 2003). Jones ve Lansdverk (2006) tarafından yapılan bir araştırmada ise istikrarlı bir yaşam ortamı sağlayan destekleyici yatılı eğitim şekillerinin korunma ihtiyacı olan gençler için yararlı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda yapılan açıklamalara bakıldığında, çocuk koruma sürecinde ve dolayısıyla korunma ihtiyacı olan ve koruma altında bulunan çocukların korunmasında okulun önemli rollerinin olduğu anlaşılmaktadır. Okulun bu sürece etkin bir şekilde dahil edilmesi ve bu süreçteki rolünün açıklığa kavuşturulması önemlidir. Bu nedenle, okulun bu rolünün ne olduğunun araştırılması gerekmektedir. Bu araştırmanın problemi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin okul yöneticisi, öğretmen ve çocuk koruma alanında çalışan uzmanların görüşlerinin neler olduğudur.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, TR83 bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) kamu ilkokullarında öğrenim gören ve koruma altında olan (hakkında korunma kararı alınan) çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine, bu alanlarda yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne

ilişkin okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve çocuk koruma alanında çalışan uzmanların (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları) görüşlerini tespit etmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

A) Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin;

1. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin görüşleri nelerdir?

2. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Yukarıdaki sorulara ilişkin görüşleri;

- a) Görevlerine,
 - b) Cinsiyetlerine,
 - c) Öğrenim durumlarına,
 - d) Yaşlarına,
 - e) Görev yaptıkları İl'e,
 - f) Kıdemlerine,
 - g) Okuldaki ve sınıftaki koruma altındaki çocuk sayısına,
 - h) Çocukların korunmasına ilişkin eğitim alıp almama durumlarına
- göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

5. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileri nelerdir?

B) Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları);

1. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

3. TR83 bölgesindeki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileri nelerdir?

1.3. Önem

Çocukların korunmasına yönelik uygulamaların kurumlar arası özellik taşıdığı bilinen bir durumdur. Ancak, çocuklara hizmet veren temel bir kurum olan okulun, çocukların korunmasına ilişkin rolüne yeterince önem verilmemekte ya da bu alanda okulun rolü sınırlı görülerek arka planda kalmaktadır. Özellikle birçok ülkenin nüfusundan fazla sayıda öğrenci nüfusu bulunan ülkemizde okulların çocuk korumayla ilgili görev ve sorumluluklarının yeterince ele alınmaması bir eksikliktir. Diğer yandan, ÇKK'da korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanacak koruyucu ve destekleyici tedbirler arasında sayılan eğitim tedbiri ile danışmanlık ve barınma tedbirleri için Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) atıfta bulunmaktadır. Yapılacak araştırma ile MEB'in ÇKK'da belirtilen görevlerine ve okulun çocuğun korunmasındaki rolünün önemine ilişkin bir farkındalık oluşturulacaktır.

Araştırmadan elde edilecek bulgular, okulların çocuk koruma politikaları oluşturmalarına ve çocuk koruma alanında çalışan kurumlar arasındaki işbirliğine katkı sağlayacaktır. Araştırma ile eğitim bilimleri literatüründe çocuk koruma ile ilgili bir farkındalık sağlanacak ve eğitimcilerin ilgilerinin çocuk koruma politikalarına yönlendirilmesi teşvik edilecektir. Bunun yanında eğitimcilerin ve öğretmenlerin çocuk koruma ve koruma altındaki çocuklarla ilgili farkındalıkları gelişecek, biyolojik ailelerinden uzakta yaşayan koruma altındaki çocukların yetişkinliğe ve toplumsal hayata daha iyi hazırlanmalarına katkı sağlanmış olacaktır. Bu araştırma ile aynı zamanda çocuk korumaya bütüncül bir bakış açısı sağlanarak okulların ve eğitimcilerin bu süreçteki rol ve sorumluluklarına ilişkin yeni politika önerileri geliştirilebilecektir. Araştırma bulguları aynı zamanda, yeni araştırma önerilerinin geliştirilmesine de katkı sağlayabilecektir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Hakkında korunma kararı ya da tedbir kararı alınan ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında bakımı sağlanan ilkokul 1. - 4. sınıf çocukların korunmasıyla sınırlıdır.

2. TR83 bölgesiyle (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) sınırlıdır.

3. TR83 bölgesindeki koruma altındaki çocukların devam ettikleri kamu ilkokullarında görevli olan okul yöneticileri ve rehber öğretmenlerle ve sınıfında koruma altındaki çocuk bulunan sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.

4. TR83 bölgesindeki yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında görevli olan sosyal hizmet çalışanlarıyla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Çocuğun korunması. TR83 bölgesindeki kamu ilkokulu çocuklarının ihmal ve istismardan, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğini tehlikeye atacak durumlardan ve her türlü risklerden korunmasıdır.

Koruma altındaki çocuk. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ya da 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre hakkında korunma ya da bakım tedbiri kararı alınan ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında bakımı sağlanan ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf düzeyindeki çocuktur.

Okul. Koruma altındaki ilkokul 1, 2, 3, 4. sınıf çocukların devam ettiği TR83 bölgesindeki (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illeri) kamu ilkokuludur.

Öğretmen. Koruma altındaki çocukların devam ettiği TR83 bölgesindeki kamu ilkokullarında görevli sınıf öğretmenleridir.

Yönetici. Koruma altındaki çocukların devam ettiği TR83 bölgesindeki kamu ilkokullarında görevli okul müdürleri ve müdür yardımcılarıdır.

Uzman. Koruma altındaki çocukların devam ettiği TR83 bölgesindeki kamu ilkokullarında çalışan rehber öğretmenler ile Aile ve Sosyal Politikalar İl

Müdürlüklerine bağlı kuruluşlarda görev yapan ve koruma altındaki ilkokul çocuklarının bakım ve eğitiminden sorumlu sosyal hizmet çalışanlarıdır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Çocuklar, toplumların değerli varlıklarıdır. Ancak bu değerli varlıklara iyi yaşam koşulları ve kendilerini gerçekleştirebilecek ortamlar sunmak her zaman olanaklı olamamaktadır. Bütün toplumlarda yetkililer çocukların iyilik hali için çaba harcamakta ve onların yaşadıkları sorunları aşabilmek için çözümler üretmeye çalışmaktadır. Çocukların yaşamlarının önemli bir bölümü okul hayatı içinde geçtiğinden, çocukların refah ve mutluluğunda okulun da önemli etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle zorunlu eğitim döneminde okul, çocuğun çocuk olarak yaşadığı ve beceriler kazandığı bir ortam olarak onun hayatında son derece şekillendirici bir role sahiptir. Çalışmanın bu bölümünde çocukluk ve çocuğun korunmasına değinilerek okulun çocuk koruma sistemi içerisindeki yeri ele alınmıştır.

2.1. Çocukluk ve Çocuğun Korunması

Çocuk imgesi, tarihin her çağında eğitim uygulamalarını etkilemiştir (Elkind, 1999). Çocukluk, yaşamın doğal ve değişmez halkalarından birisidir. Ancak bebekliğin tersine çocukluk, doğal bir gerçeklik değil, sosyo-kültürel bir kavramdır. Bu nedenle çocukluğun anlamı diğer toplumsal kavramlar gibi norm ve değerlere göre göreceli olarak belirlenir (E. Akyüz, 2000). Postman'a (1995) göre de bebekliğin tersine çocukluk, biyolojik bir kategori değil, sosyolojik bir tasarımdır. Dünyanın her yerinde, hangi kültür yapısı, hangi sosyal ve ekonomik şartlar içinde bulunursa bulunsunlar, insanlar nesillerini sürdürmekten geri kalmazlar. "Bebeklik", doğal, önü alınamaz ve dünyanın her köşesinde benzerlik gösteren zorunlu bir "özel durum"dur (akt: Köksal, 2008). Çocukluk ise tarihsel, toplumsal ve kültürel bağlamda ele alınması gereken bir dönemdir (Onur, 2005).

Bebeklik dünyası ile yetişkinliğin dünyaları arasında çok geniş farklılıklar vardır. Ancak, "çocukluk" ile "bebeklik" arasında çok büyük farklılıklar bulunmamasına rağmen çocukluğun, kültürden kültüre, içinde yaşanılan sosyal ve ekonomik durumların arz ettiği farklılıklara göre değişen bir tanımı vardır ve bu tanım her zaman, çocuk dünyası ile yetişkin dünyasını birbirlerinden açık bir biçimde

ayıramamaktadır. Postman’a göre çocukluğun, bebeklik gibi özel bakım ve korunma biçimleri gerektirdiği düşüncesi dünya tarihinin son dört yüz yıllık dilimi içinde dolmuştur. Amerika’da çocukların doğum günlerini kutlama adeti, 18. yüzyılın büyük bir bölümünde görülmemektedir ve gerçekte herhangi bir biçimde çocukluk çağının kesin işaretleri iki yüzyıldan daha eski olmayan yeni bir kültürel alışkanlıktır (Postman, 1995; akt: Köksal, 2008).

Tarih boyunca toplumların çocuğa olan ilgisi, onların sosyal, kültürel ve egemenlik ilişkilerine bağlı olarak değişiklikler göstermektedir (İnan, 1980). İlkel toplumlarda çocuk, daha çok ekonomik yarar sağlayan bir varlık olarak görülmüştür. Böyle bir anlayış, istenen çocuk ve istenmeyen çocuk ayrımını ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan, ekonomik nedenler çocuğun bir yük olarak görülmesine de neden olabilmıştır. Özellikle ekonomik bunalım dönemlerinde, çocuk yetiştirmenin ağır bir külfet olarak görülmesi, çocuğa karşı olumsuz tutum takınılmasına neden olmuştur. Bu nedenle, kendisinden ekonomik yarar sağlanamayacak durumda bulunan engelli, zayıf, hastalıklı çocuklar ile bakımını üstlenecek kimsesi bulunmayan çocukların, toplum dışına itilmesi, hatta yok edilmesi olağan şeyler olmuştur. Ailenin çocuk üzerindeki sınırsız etkisi, çocuğun korunmasıyla birlikte, onun toplumsal rolüne uygun olarak statüsünün belirlenmesini de gerekli kılmıştır (E. Akyüz, 2000).

Çocukluğa verilen anlam ve değer, çocukların gelişimini ve sosyalleşmelerini de etkilemiştir. Yetişkinlerin çocuğa bakış açıları gerek ailede gerekse toplum içerisinde çocuklara yönelik hizmetlerin şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Milâttan önceki çağlarda yaşayan Sümerlere ait kalıntılar üzerinde yapılan kazılarda ve daha sonra Moğolistan’da bulunan yazıtlarda çocukların korunması ile ilgili hükümlere rastlanılmıştır. Çocukların korunması meselesinin devlet tarafından ilk defa düzenli bir şekilde ele alınmasına İlhanlılar devletinde rastlanılmaktadır. 1295-1304 yılları arasında hükümdarlık yapmış olan Gazan Mahmut Han, ülkedeki çocukların terbiye ve ıslahı için yetimhaneler açmıştır (Zevkliler, 1968). Gazan Mahmut Han tarafından açılan yetimhaneler kendi adını taşıyan Vakfiye içerisinde yer almıştır. Bunun dışında Selçuklular zamanında Erbil Atabeyi olan Muzaferüddin Ebu Said Gökbörü tarafından yaptırılan “Gökbörü Vakfiyesi” içinde de yetim ve terk edilmiş çocukların korunduğu ve her türlü ihtiyaçlarının karşılandığı yetimhaneler bulunmaktadır (İnanç, 2003).

Ariès (1973), ortaçağda çocukluk ile yetişkinliğin birbirinden ayrı olmadığını, çocukların yetişkinlerin minyatürü olarak görüldüğünü ve ayrı bir “çocukluk”

kavramının bulunmadığını belirtmektedir (akt: Onur, 2005). Bunun yanında ortaçağda, çocukların korunmasına ilişkin bazı yasal düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Örneğin, yetim çocukların miras haklarının korunması ve bir evlilik için çocukların onayının alınması yasa maddelerinde yer alan çocuklara ilişkin ayrıcalıklardır. Diğer yandan hırsızlık yaptıklarında 12 yaşından büyük çocukların idam edileceklerine dair hükümdar emirleri de bulunmaktadır (Heywood, 2003). Amerika’da ilk yetimhane 1729 yılında kurulmuştur (Lough ve Panos, 2003; McKenzie, 1999). Bundan sonra zamanla yetimhanelerin sayıları artmıştır. Ancak buna rağmen yine de çoğu ana babasız çocuk, çalışmak için çiftçi ve esnafların yanına verilmiştir (Lough ve Panos, 2003).

Başlangıçta çocuğun kontrolünde aile daha önemliken, zamanla, ailenin işlev kaybı, buna karşılık devletin aile karşısında güçlenmesi yönünde bir değişme başlayınca, devlet aileyi kontrol etme olanağını elde etmiştir. Devletin, kendi çıkarları doğrultusunda aileleri denetlemeye başlamasıyla, toplumsal ilgi, çocuğun korunması yönünde yoğunlaşmıştır. Çocuğun korunmasına yönelik bu ilgi, ilk önceleri dinsel etkiler altında ve dinsel nitelikteki kuruluşlar aracılığıyla olmuştur. Bu ilginin, dinsel etkenler dışında toplum çerçevesinde kurumsallaşması 19. yüzyılda başlamıştır. Bu gelişmeler, ailenin çocuk üzerindeki sınırsız egemenliğini giderek çocuğa karşı bakım ve koruma yükümlülüğüne dönüştürmüştür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde devlet, aktif bir denetim yürütmeye başlamıştır. Böylelikle, çocuk sorununu konu alan yasal düzenlemelerde, çocuğun yararları başlı başına önem kazanmıştır (E. Akyüz, 2000).

Çocukluk algısındaki değişimler, çocuğun korunması politikalarına da öncülük etmiştir. Çocukluğa bakış açıları, çocuk koruma sistemlerinin oluşumlarını etkilemiştir (Salim, 2011). Rönesansla birlikte toplumun çocukların bakım ve korunmasından sorumlu olduğu inancı gelişmeye başlamıştır (Onur, 2005). 17. yüzyılda eğitimciler çocukların dikkate değer olduklarını, yaşamın onların eğitime adanması gerektiğini ve her bireyin anlaşılma ve yardıma muhtaç olduğunu ileri sürmeye başlamıştır. Birçok uzman tarafından 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları, modern çocukluk anlayışının oluştuğu dönem olarak kabul edilmiştir (Heywood, 2003). Ariès (1960) ise çocuğun yetiştikten ayrılmasında ve modern çocukluğun oluşmasında okullaşmanın temel etken olduğunu ileri sürmektedir (akt: Onur, 2007).

Modern çocukluk paradigması, toplumlarda çocuğun korunması düşüncesini geliştirmiştir (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Bu düşüncenin bir sonucu olarak çocukların sorunları daha fazla toplumun gündeminde yer almaya başlamış,

çocuklara yönelik sosyal politikalarda ve mevzuatta iyileştirmeler yapılmaya çalışılmıştır (Ercan, 2011). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 yılında kabul edilen “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin de bu sürecin bir sonucu olduğu söylenebilir.

Uluslararası bir belge olan ÇHS, çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından çocuk koruma sistemlerinin çocuğun yüksek yararını temel alarak çalışmasını öngörmektedir (Yolcuoğlu, 2009). Yüksek yarar kavramı ile çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan korunup kollanması anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle sevgi ve özenli bakım, normal fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişme, hastalıklardan korunma, temel sağlık ve eğitim olanakları çocuk gelişiminin ve dolayısıyla çocuğun yüksek yararının vazgeçilmez unsurlarıdır (E. Akyüz, 2010).

Modern çocukluk paradigmasının temel varsayımı, çocukluğun kendine özgü bir gelişimsel dönem olduğu ve çocukların özel olarak korunması ve desteklenmesi gerektiğidir. Modern çocukluk paradigmasının öngördüğü çocuk koruma anlayışının iki önemli odak noktası vardır. Bunlardan birincisi, çocuğun korunması gereken edilgen bir nesne olarak görülmemesidir. Yani çocuk nesne değil öznedir ve devletin ya da ailenin bir malı olarak kabul edilemez. İkincisi, çocukların özel muamele ve korunma ihtiyaçlarının kabul edilmesi ve çocukların korunması sorumluluğunun yetişkinlere verilmesidir (Kırımsoy ve diğerleri, 2013).

Günümüzde çocuk koruma hizmetleri çocukların kötü muameleden korunması, çocuğun sağlıklı gelişimi, çocuklara en uygun yaşam olanaklarının sağlanması ve çocukların yetişkinliğe başarılı bir giriş yapmaları amacıyla sunulmaktadır. Çocuk korumanın en önemli unsuru, çocuklara yönelik risklerin önceden fark edilip önlemeye çalışılmasıdır. Böylelikle başta istismar ve ihmal olmak üzere, çocukların karşı karşıya kalabilecekleri her türlü riske yönelik kapsamlı önleme mekanizmalarıyla çocukların gelişimine olumsuz etki edebilecek durumların engellenmesi çocuk korumanın en önemli süreçlerinden biridir (Büker ve Gültekin, 2015).

Yapılan değerlendirmeler ışığında, çocuğun korunması denilince çocuğun istismar ve ihmalden, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğini tehlikeye düşürecek durumlardan ve her türlü risklerden korunmasının anlaşıldığı söylenebilir. Bunun dışında çocukların gelişimini olumsuz etkileyecek ve yetişkinliğe başarılı bir giriş yapmalarını engelleyecek her türlü riskin önceden fark edilip engellenmesi de çocuk koruma sürecinin bir parçasıdır.

Diğer yandan toplumlarda bazı çocukların özel olarak korunması gerekli görülmektedir. Korunmaya ihtiyacı olan ve hakkında korunma kararı ya da bakım tedbiri kararı alınarak devlet denetiminde bakımı sağlanan bu çocuklar koruma altındaki çocuklardır. Koruma altındaki çocuklara yönelik açıklamalar aşağıda verilmektedir.

2.2. Koruma Altındaki Çocuklar

Çocukluk algısındaki gelişmelerle beraber bazı çocukların özel olarak korunması gerektiği anlaşılmıştır. Toplumlarda özel olarak ilgilenen bu çocuklar korunma ihtiyacı olan ve koruma altında bulunan çocuklardır. Koruma altındaki çocukların, bakım ve yetiştirilmelerinden sorumlu kimselerin uygun koşullar sağlayamaması nedeniyle durumuna mahkeme kararı aracılığıyla devletin el koyması gerekli görülen çocuklar olduğu söylenebilir. Koruma altındaki çocukları ifade etmek için korunmaya muhtaç çocuk, korunma ihtiyacı olan çocuk gibi değişik kavramlar kullanılmaktadır. Ancak “muhtaçlıktan” “hak sahibi olma”ya doğru değişen kültürel ve felsefi nedenlerle son yıllarda “korunmaya muhtaç çocuk” yerine “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramı daha çok tercih edilir olmuştur. Nitekim bu anlayıştan hareketle 2014 yılından itibaren başta 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu olmak üzere mevzuatımızdaki “korunmaya muhtaç” ibarelerinin “korunmaya ihtiyacı olan” şeklinde değişmeye başladığı görülmektedir.

En geniş anlamıyla, sağlıklı yetişmesi için gerekli koşullar sağlanamayan çocukların korunmaya ihtiyacı vardır. Dar anlamda ise korunmaya ihtiyacı olan çocuk denilince, toplum standartlarına göre tehlikede olduğu anlaşılan ve durumuna toplumca el konulması gerekli görülen çocuk anlaşılmaktadır (Koşar, 1992, s.43). Çocukların korunmaya ihtiyaç duymalarında ailenin ekonomik koşulları ve demografik özellikleri; anne ve babanın medeni durumları ve hayatta olup olmamaları; anne ve babanın çocuk yetiştirme anlayışı; çocuğa yönelik değerler ve tutumlar; çocuğu kötü yola yönlendirme eğilimleri; aile bireylerinin yaşam tarzları, evlilik dışı ilişkiler gibi unsurlar etkili olabilmektedir (Cılga, 1986).

Koruma altındaki çocuklar ya 2828 sayılı SHK’ya ya da 5395 sayılı ÇKK’ya göre koruma altına alınmaktadır. 2828 sayılı SHK’ya göre; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olmak koşuluyla; ana veya babasız, ana ve babasız çocuklar; ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan çocuklar; ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen çocuklar; ana veya babası tarafından ihmal

edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocukların korunmaya ihtiyacı vardır (m.3). 5395 sayılı ÇKK'da bulunan "korunma ihtiyacı olan çocuk" tanımı ise SHK'daki korunmaya ihtiyacı olan çocuk tanımına göre daha kapsamlıdır. ÇKK'da korunma ihtiyacı olan çocuk; "Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk" olarak tanımlanmaktadır (m.3/a1). Diğer yandan, 5395 sayılı ÇKK ve buna bağlı düzenlemeler dikkate alındığında, suça sürüklenen çocukları da korunmaya ihtiyacı olan çocuklar olarak değerlendirmenin mümkün olduğu söylenebilir. Öte yandan, son yapılan yasal düzenlemelerle birlikte SHK'da da 5395 sayılı ÇKK'ya atıfta bulunulduğu görülmektedir (SHK, m.22). Bu durumda çocukların korunma altına alınmalarıyla ilgili temel kanunun 5395 sayılı ÇKK olduğu söylenebilir.

ÇKK'da çocukların korunmasına ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbirler açıklanmaktadır. Kanuna göre koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir (ÇKK, m.5). Bu tedbirler aşağıda koruyucu ve destekleyici tedbirler başlığı altında ayrıca açıklanmaktadır. ÇKK açısından bakıldığında hakkında danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ya da barınma tedbirlerinden birinin ya da birkaçının uygulanması gerekli görülen kimselerin yasal olarak koruma altında olduğu söylenebilir. Yani koruma altında olma Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından uygulanan bakım tedbiri yanında diğer tedbir kararlarının uygulanmasıyla da ortaya çıkan bir durumdur. Daha açık olarak ifade edilecek olursa örneğin, 5395 sayılı ÇKK'nın ilgili hükümleri gereğince hakkında eğitim tedbiri kararı verilen bir çocuk da hakkındaki tedbir kararı kaldırılincaya kadar koruma altındaki çocuktur. Bu açıdan bakıldığında koruma altında olmanın sadece bakım tedbiri uygulamasıyla sınırlı olmadığı söylenebilir.

2.2.1. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitim ve öğreniminin desteklenmesini, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesini sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Koruyucu ve destekleyici tedbirlerde çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasının sağlanması esas olup çocuğun

yararı göz önünde bulundurulur (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik [KDTK Yönetmeliği], m. 5).

ÇKK'da bu tedbirler genel olarak açıklanmıştır. Buna göre; (1) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye, (2) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine, (3) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde, çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine, (4) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına, (5) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir (ÇKK, m.5). Koruyucu ve destekleyici tedbirler aşağıda biraz daha ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Danışmanlık tedbiri. Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda, çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik hizmetlerini içeren tedbirlerdir. Danışmanlık tedbiri, çocuğun ailesi yanında korunmasının sağlanması, çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanmasının desteklenmesi, çocuğun ya da çocuğun bakımından sorumlu kimselerin bilgilendirilmesi amacıyla uygulanır. Danışmanlık tedbirinin uygulanması sırasında çocukların bedensel, zihinsel, psiko-sosyal, duygusal gelişimini desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla bir veya birden fazla kişi danışman olarak görevlendirilebilir. Bu danışmanların okul başarısını arttırma, madde kullanımı, davranış bozukluğu, ergenlik sorunları, aile içi iletişim gibi çocuğun, ailesinin ve çocuğun bakımını üstlenen kişilerin ihtiyaçlarına uygun konularda uzmanlaşmış olması gerekmektedir. Bu tedbir kapsamında çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere anne baba eğitimi, aile danışmanlığı, aile tedavisi gibi konularda danışmanlık hizmetleri sunulur (KDTK Yönetmeliği, m.12).

Eğitim tedbiri. Eğitim tedbiri, çocuğun gündüzlü veya yatılı olarak bir eğitim kurumuna devamına ya da evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna devamına, kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesine yönelik tedbirlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının özel eğitime gereksinim duyan engelli çocuklar için eğitim tedbirinin uygulanmasına ilişkin gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Eğitim tedbiri kararının verilmesinde 15 yaşını doldurmamış çocuklar bakımından uluslararası sözleşmeler ve kanunların öngördüğü sınırlar önemlidir. Hiç eğitim almamış ya da zorunlu eğitimini yarıda bırakmış yahut zorunlu eğitim yaşını tamamlamış olup haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocukların eğitimlerini sürdürebilmeleri, iş ve meslek edinebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (KDTK Yönetmeliği, m.13).

Bakım tedbiri. Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin herhangi bir nedenle görevlerini yerine getirememesi durumunda, ASPB tarafından çocuğun resmi veya özel bakım kuruluşuna ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesi veya bu kapsamda yürütülen hizmet modellerinden yararlandırılmasıdır. Bakım veya barınma tedbir kararı alınan ve ihmal veya istismara uğrayan, psiko-sosyal sorunları nedeniyle uyum sorunu yaşayan ve olumsuz yaşam deneyimlerini devam ettirmeleri nedeniyle rehabilitasyona ihtiyaç duyan çocukların, rehabilitasyonu sağlanıncaya kadar korunma ihtiyacı olan diğer çocuklarla aynı ortamda bakılmamaları esastır. Sağlık ve bakım tedbirinin birlikte uygulanacağı hallerde, tedavisi gereken ağır ruhsal hastalığı veya madde bağımlılığı nedeniyle fiziksel sorunları olan çocukların rehabilitasyonu bu amaçla kurulmuş resmi veya özel sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilir. Tedavisi tamamlanan ve bakım tedbiri gerektiren çocuklar bakım amacıyla yine aile yanına veya bu amaçla kurulmuş resmi veya özel kuruluşlara yerleştirilir (KDTK Yönetmeliği, m.14).

Barınma tedbiri. Barınma tedbiri, yaşamını devam ettirebilmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlanmasına yönelik tedbirlerdir. Talepleri halinde barınma tedbiri uygulanan kimselerin kimlikleri ve adresleri gizli tutulmaktadır (KDTK Yönetmeliği, m.15).

Sağlık tedbiri. Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirlerdir. Suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocukların ruhsal sağlığının tedavisi için öncelikle sağlık tedbirine karar verilmesi esastır. Sağlık kurulunca düzenlenen rapora göre toplum açısından tehlikeli olan suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan akıl hastası çocuklar hakkında sağlık tedbiri, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında korunma ve tedavi altına alınma suretiyle yerine getirilir. Sağlık tedbirleri kapsamında uygulanan tedavinin özelliklerine bağlı olarak bir aile veya kurum yanında bakımı gereken çocuklar hakkında verilen sağlık ve bakım tedbirlerinin birlikte uygulanması gerekmektedir. Bunun için ilgili kurum veya kuruluşlar işbirliği yapmak durumundadır. Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olan çocukların, tedavi altına alınmasına yönelik kararların yerine getirilmesinde tedavi için çocuğun rızası aranmaz. Tedbirin uygulama süresince çocuğa uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgi verilir, sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunulur ve yol gösterilir. Sağlık Bakanlığı, il sağlık müdürlükleri aracılığıyla sağlık tedbirinin yerine getirileceği uygun sağlık kuruluşunu belirleyerek, çocuğun buraya ilk müracaatını sağlamak zorundadır (KDTK Yönetmeliği, m.16).

Çocuk Koruma Kanununa göre tedbir kararlarının en geç üçer aylık sürelerle izlenmesi gerekmektedir (ÇKK, m. 8). Bunun için öncelikle bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda ilgili kişi, kurum veya kuruluşlarca bir uygulama planı hazırlanması gerekmektedir. Bu uygulama planının aynı zamanda çocuğun teslim edildiği ya da teslim alındığı tarihten itibaren en geç on gün içerisinde mahkeme veya çocuk hâkiminin onayına sunulması da gereklidir (KDTK Yönetmeliği, m.18).

Tedbirin uygulanması, 18 yaşın doldurulmasıyla birlikte kendiliğinden sona erer. Ancak eğitim ve öğrenime devam edebilmesi amacıyla çocuğun rızası alınarak tedbirin uygulanması belli bir süre daha uzatılabilir (ÇKK, m.7/6). Çocuk 18 yaşını doldurmasa dahi gerekli izleme ve incelemeler neticesinde çocuğa uygulanan tedbir kararı kaldırılabilir, süresi uzatılabilir veya değiştirebilir (ÇKK, m.8/3).

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanmasında çeşitli kurumların sorumlulukları bulunmaktadır. Bu tedbirlerden danışmanlık ve barınma tedbirleri Milli Eğitim Bakanlığı, ASPB ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Bunun dışında eğitim tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

tarafından, bakım tedbiri ASPB tarafından, sağlık tedbiri ise Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir (ÇKK, m.45/1).

Kanunda ayrıca, bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesi, çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer bakanlıkların görev alanına giren diğer hususlarla ilgili olarak ASPB tarafından yapılan her türlü yardım ve destek talepleri Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır (ÇKK, m.45/2).

E. Akyüz (2010), Çocuk Koruma Kanununda farklı kurumlara sorumluluklar verilmesinin korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için daha önce uygulanan ve başarısız olduğu için terkedilen çok başlılığı yeniden gündeme getirdiğini ifade etmektedir. E. Akyüz (2010) bunun yerine Medeni Kanunun yanında bu kanunu destekleyen kapsamlı bir çocuklara ve gençlere sosyal hizmet ve yardım kanununa ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

2.2.2. Koruma Altındaki Çocuklara Sunulan Hizmetler

Her ne kadar kanun ASPB yanında diğer kurumlara da çocuk korumaya ilişkin görevler vermiş olsa da koruma altındaki çocuklara sunulan hizmetler denilince daha çok ASPB tarafından yerine getirilen bakım tedbiri akla gelmektedir. Koruma altındaki çocukların bakımı, ASPB'ye bağlı kuruluşlarda ya da aile yanında olabilmektedir. Koruma altındaki çocukların hizmet aldığı yatılı kuruluşlar; Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Sevgi Evleri, Çocuk Evleri, Çocuk Destek Merkezleri gibi kuruluşlardır.

Çocuk yuvaları. Çocuk yuvaları; 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını doldurup, tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda olanlardan Kurumca himaye olunan kız çocukları, bedensel, psiko-sosyal ve duygusal gelişimleri sağlıklı, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, m.2).

Yetiştirme yurtları. Yetiştirme yurtları; 13-18 yaş ve üzerindeki korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak, bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, m.4).

Sevgi evleri. Sevgi evleri; 0-18 yaş arası en fazla 12 çocuğun üçer kişilik odalarda kaldığı, çocukların yaşlarına uygun gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak site içerisinde inşa edilen, müstakil villa tipi evlerden oluşan aile ortamına benzer yapı ve ilişki sisteminde hizmet veren yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (ASPB, 2016). Çocuk evleri ise her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu beş sekiz çocuğun bir ev ortamı oluşturularak bakıldığı hizmet modelidir (ASPB, 2016).

Çocuk destek merkezleri (ÇODEM). Çocuk destek merkezleri; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, m.3).

Çocuk yuvası ile yetiştirme yurdu arasındaki temel ayrımın yaş gruplarından kaynaklandığı söylenebilir. Bunun dışında cinsiyet de bu kuruluşların yapılanmasını etkilemektedir. Sevgi evi, çocuk evi gibi kuruluşların ise daha çok ev tipi şeklinde yapıldığı görülmektedir. Günümüzde yatılı kuruluşlardan Sevgi Evleri ve Çocuk Evlerinin yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu gibi toplu bakım kuruluşları ise terk edilmektedir. 2015 yılı sonu itibariyle bu kuruluşlara ilişkin sayısal bilgiler Çizelge1’de verilmektedir.

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı yatılı kuruluşlarda bakılan çocukların sayısı 12 bin 667’dir. Bunların dışında koruyucu aileler yanında bakılan ve kendi aileleri yanında desteklenen çocuklar da bulunmaktadır. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan 4 bin 615 çocuk dikkate alındığında 17 bin 282 çocuk koruma altında bulunmaktadır. Bunu dışında koruma altına alınmadan aile yanında destek verilen 71 bin 845 çocuk bulunmaktadır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri). Sosyal ve ekonomik desteklerle aileleri yanında desteklenen çocuklar da “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kapsamında değerlendirilebilir. Çünkü bu çocukların gelişimleri tehlike görülmüş ve sağlıklı gelişimleri için desteklenmelerine ihtiyaç duyulmuştur.

Çizelge 1

Koruma Altındaki Çocuklara Hizmet Veren Yatılı Kuruluşlara İlişkin Sayısal Bilgiler

Kuruluş Türü	Sayı	Fiilen Bakılan Çocuk Sayısı
Çocuk Yuvaları (0-12)	7	390
Yetiştirme Yurtları (13-18)	10	401
Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu (0-18)	6	319
Sevgi Evi (Çocuk Evleri Sitesi)	86	4.950
Çocuk Evleri	1.057	5.366
Çocuk Destek Merkezi	67	1.241
Toplam	1.233	12.667
Koruyucu aile yanında bulunan	-	4.615
Genel toplam	-	17.282

Kaynak: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri

Koruyucu aile hizmeti. Koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerden bir diğeri koruyucu aile hizmetidir. Koruyucu aile hizmeti, çeşitli nedenlerle öz aileleri yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleridir. Bu hizmeti veren aile ya da kişilere de “Koruyucu Aile” denilmektedir (SHÇEK, 2008). 2015 yılı sonu itibariyle 3 bin 797 koruyucu aile yanında 4 bin 615 çocuk bulunmaktadır (ASPB, 2016).

Aile yanında destek hizmeti. Aile yanında destek hizmeti ile ülke düzeyinde korunmaya, yardıma ve bakıma ihtiyaç duyan kişilere kurum bakımına alternatif hizmet olarak sunulmakta ve böylece ekonomik yetersizlikten kaynaklanan nedenlerle kurum bakımı hizmeti almak isteyen kişiler aile yanında sosyal yardımlarla desteklenerek aile bütünlüğü korunmuş olmaktadır (ASPB, 2013). Bu şekilde 2015 yılında 100 bin 488 çocuk sosyal ve ekonomik destek yardımından yararlanmıştır (ASPB, 2016).

Görüldüğü gibi, koruma altına alınmadan aile yanında desteklenen çocuk sayısı da hayli fazladır. Çocuk koruma kavramı modern çocukluk anlayışı içerisinde genel anlamıyla düşünüldüğünde, ailesi yanında desteklenmek durumunda kalan çocukların da korunmaya ihtiyaçlarının olduğu söylenebilir.

Evlat edinme hizmeti. Koruma altındaki çocuklara sağlanan hizmetlerden bir diğeri olan evlat edinme ise durumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu

evlat edinmeye uygun kişiler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır. Ülke içi evlat edinmelerde aracılık faaliyetleri “Aracı Kurum” yetkisi ile ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Ülkelerarası evlat edinme işlemleri “Merkezi Makam” yetkisi ile ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Daire Başkanlığınca yürütülmektedir (ASPB, 2013). 2015 yılı sonuna kadar 14 bin 515 çocuk evlat edinme hizmetinden yararlanmıştır (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri).

Her ne kadar koruma altındaki çocuklar çocuk yuvalarında, sevgi evlerinde, çocuk evlerinde, koruyucu aile yanı vb. yerlerde kalıyor olsalar da eğitim öğretimlerini okullarda, diğer çocuklarla beraber sürdürmektedirler. Bu çocuklar dezavantajlı bir grup olduğundan aşağıda açıklandığı gibi birtakım eğitimsel sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu eğitimsel sorunların başlıcaları aşağıda açıklanmaktadır.

2.2.3. Koruma Altındaki Çocukların Eğitimsel Sorunları

Koruma altındaki çocukların ortalamanın altında eğitimsel performans sergilediği ve aileleri yanında kalan çocuklara göre daha fazla davranış problemleri gösterme olasılıklarının olduğu bilinmektedir (Jackson ve diğerleri, 2002). Koruma altındaki çocukların eğitimsel başarı düzeyleri düşüktür ve araştırmalar bu çocukların okul performanslarında ve okula uyumlarında sorunlar yaşadıklarını göstermektedir (Blome, 1997; Gustavsson ve MacEachron, 2012). Çocuk refahı politikalarında bu gençlerin eğitimsel sorunları dikkati çekmekte ve bu olumsuzlukların azaltılması için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Gustavsson ve MacEachron, 2012).

Koruma altındaki gençler akademik olarak mücadele içerisinde. Koruma altındaki gençler düşük mezuniyet, özel eğitime kayıt, sınıf tekrarı, okul davranış sorunları gibi birçok eğitimsel sonuç yönünden yüksek risk grubundadır (Gustavsson ve MacEachron, 2012). Koruma altındaki çoğu öğrenci için iyi eğitimsel olanaklar sağlanamamaktadır. Bu çocukların büyük bir çoğunluğu iyi bir eğitim için hayati önem taşıyan çeşitli özel programlara, kurslara, müfredat dışı kulüp ve sporlara ve diğer faaliyetlere katılamamaktadır. Ayrıca koruma altındaki çoğu çocuk ileri eğitim için desteklenmemektedir. Bu olumsuzlukların daha fazlasını da söylemek mümkündür. Bu

çocukların eğitimi görmezlikten gelinmektedir ve bu çocuklar okullardaki en dezavantajlı gruplardan birini oluşturmaktadır (Vacca, 2008).

Koruma altındaki çocukların eğitimsel başarıları onların okul ve yerleşim yeri değişikliklerinden ve onların eğitimlerinden sorumlu temel kurum ve kişilerin iletişim ve işbirliğinden etkilenmektedir. Ayrıca bu çocuklar sıklıkla özel eğitim ve düzeltici okuma hizmetleri için tutarlı ve bilgili bir destekçiden yoksundurlar (Vacca, 2008).

Koruma altındaki çocuklar eğitim ortamlarında etiketlenme ve dışlanmaya da maruz kalabilmektedir. Bazen öğretmenlerin ve akranlarının koruma altında olmalarını çocukların kendi hatası olarak gördükleri ya da olumsuz bir durumun üstesinden gelememelerine bağladıkları da görülmektedir. Bu durum onların davranışlarını etkilemekte ve dışlanmaya kadar uzanabilmektedir. Hatta öğretmenler koruma altındaki çocuklardan düşük başarı beklentisi içinde olabilmektedir (Hadley Centre For Adoption and Foster Care Studies, 2015). Benzer şekilde Altshuler (2003) de koruma altında olmanın, bu çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı davranışlarını etkilediğini belirtmektedir.

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği tarafından yürütülen “etiketsiz eğitim” projesi kapsamında yapılan araştırmada da koruma altında yetişen yetişkin bireylerin %68’i okul hayatında etiketlenmeye maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Koruma altında yetişen bireylerin %49’u etiketlenmenin herkes tarafından yapıldığını belirtmiş olsa da %27’si etiketlenmenin arkadaşları tarafından, %24’ü ise etiketlenmenin okul personeli ve öğretmenler tarafından yapıldığını belirtmiştir (Hayat Sende Gençlik Akademisi, 2015).

Diğer yandan, yerleşim yeri ve okul değişikliklerinin de koruma altındaki çocukların eğitimsel başarıları için birer risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Sebba ve diğerleri, 2015). Çünkü sık okul ve yerleşim yeri değişikliğinin okul başarısızlığına neden olduğu düşünülmektedir.

Jackson ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, koruma altındaki çocukların eğitimlerinin ihmal edilmesinin onların yaşam becerilerinde son derece negatif bir etkiye sahip olduğu ve genel olarak koruma altındaki çocuklar ve toplum açısından daha maliyetli olduğu anlaşılmıştır. Koruma altındaki çocuklar için yapılması gereken en etkili yol, gerek okulda gerekse okul dışında koruma altına alındıkları ilk günden başlayarak koruma altında bulundukları süre boyunca onlara çok sıkı bir eğitim desteğinin sağlanması olarak görülmektedir (Jackson ve diğerleri, 2002). Jackson ve Martin (1998) tarafından yapılan araştırmada da eğitimsel başarı, koruma altındaki

çocukların yetişkinlik hayatındaki yaşam biçimlerinin belirlenmesinde ve sosyal içermelerinin sağlanmasında çok etkili bir faktör olarak ortaya çıkmıştır.

Modern çocukluk paradigması ve çocukların korunmasına yönelik bütüncül bakış açıları, çocuk korumanın sistem yaklaşımıyla ele alınmasını gündeme getirmiştir. Böylelikle sistem yaklaşımı çocuk koruma alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk korumada sistem yaklaşımına ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

2.3. Çocuk Korumaya Sistem Yaklaşımı

Günümüzde çocukların korunması sorununun tek boyutlu olmadığı, aile, toplum, yargı ve eğitim gibi sistemlerin çocukların korunması konusunda birbirleriyle yakın etkileşim içerisinde olduklarının anlaşılmasıyla birlikte, çocuk korumada sistem yaklaşımının giderek ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir. Aşağıda çocuk korumada sistem yaklaşımına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.3.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem, yaşamak için birbirini düzenli biçimde etkileyen öğelerin oluşturduğu bir bütündür (Başaran, 2000). Belli amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulan alt sistem ya da parçaların karşılıklı ilişki ve etkileşimlerinin oluşturduğu bütün sistemi meydana getirir. Sistem kuramı, parçalardan çok parçalar arası ilişki ve etkileşimleri önemsemektedir (Balcı, 2010).

Katz ve Kahn (1977), ister biyolojik organizma isterse toplumsal örgüt olsun, yaşayan sistemlerin açık sistemler olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir. Başaran'ın (2000, s.38) ifade ettiği gibi, tümüyle açık sistem olmadığı gibi tamamen kapalı sistem de yoktur. Talcott Parson, bütün yaşayan sistemlerin dört temel işlevi olduğunu belirtmektedir. Bunlar; varlığı sürdürme, bütünleşme, amaca ulaşma ve uyumdur. Varlığı sürdürme, sistem içindeki eylemin devamlılığının nasıl sağlanacağı; bütünleşme, alt parça ya da sistemlerin eşgüdümü; amaca ulaşma, sistemin belirli amaçlara ulaşması; uyum ise, sistemin dıştaki değişme ve gelişmelere paralellik göstermesiyle ifade edilir (Poloma, 1993). Bütün sistemler bu işlevlerini yerine getirerek yaşamlarını devam ettirir.

2.3.2. Çocuk Koruma Sistemi

Çocukların maruz kalabileceği riskler oldukça fazladır ve ne yazık ki çocuklar bu risklerin birçoğundan etkilenebilmektedir. Çocuklarla ilgili bu endişeleri tanımlayıcı, önleyici, yanıtlayıcı ve çocukları etkileyen tüm risk ve ihlalleri azaltıcı bütüncül ve kapsamlı bir mekanizmaya, bir çocuk koruma sistemine ihtiyaç vardır (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2010).

Tarihsel olarak çocukların korunmasına yönelik çabalar çocuk ticareti, çocuk işçiliği, sokak çocukları, kurum bakımı, acil durumlar gibi sadece bir olaya odaklanarak yapılmaya çalışılmıştır. Ancak zamanla bu parçalanmış yapının çocukların korunması için etkili olamadığı ve ihtiyaçlara cevap veremediği anlaşılmıştır. Örneğin, sokakta yaşayan çocuklara yönelik stratejiler, onların acil güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanabilir ya da bu çocukların çoğunun evde güvenli bir şekilde yaşayamadıkları için sokakta yaşadıkları gerçeğine odaklanabilir. Ancak çocukların kendi evlerinde karşılaştıkları risk faktörlerini çözüme kavuşturmadıkça, sokakta yaşayan çocukların sayısını azaltmak mümkün değildir. İşte sistem yaklaşımı, güvenlik kaygısıyla her çocuğa ayrı bir şekilde davranmaktan ziyade, çocukların haklarının korunmasıyla ilgili tüm aktörleri birbirleriyle ilişkilendirerek, çocuklara ve çocuk korumaya bütüncül bir bakış açısı getirir (Wulczyn ve diğerleri, 2010). Tüm çocuklar için güçlü bir çocuk koruma sistemi gereklidir. Çocuk koruma sistemi özellikle savunmasız, dezavantajlı durumdaki çocuklar için daha da önemlidir. Çünkü bu çocuklar, daha fazla istismar ve ihmal riski altında bulunmaktadır (Forbes, Luu, Oswald ve Tutnjevic, 2011).

Tüm devletlerin çocukların korunması için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Devletler, tabi oldukları uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak çocuk koruma sistemleri geliştirmeli ve uygulamalıdır. Sistem yaklaşımı, devletlerdeki var olan çocuk koruma sistemlerinin kapasitelerinin güçlendirilmesini ve toplum tabanlı çocuk koruma mekanizmalarının geliştirilmesini gerektirir. Yine sistem yaklaşımı, çocuk koruma alanındaki ilgili aktörler arasında işbirliği için temel oluşturur ve bütüncül programlama için bir çerçeve çizer (UNHCR, 2012).

Çocuk koruma kurumları arasındaki parçalanmış yaklaşımlara karşı bir memnuniyetsizlik vardır. Bu parçalanmış yapının olumsuzluklarından kurtulmak için sistem yaklaşımına ihtiyaç vardır. Çocuk korumada sistem yaklaşımının şu yararları sağlaması beklenir (Save the Children Fund, 2010, ss.2-3):

1. Sistem yaklaşımı, belirli bir grup ya da kategorideki çocukları ele almaktan ziyade tüm çocuklar için çalışır.
2. Sistem yaklaşımı, fonlanabilir bir ya da iki meseleye odaklanmaktan ziyade çocuk koruma meselelerinin her bağlamda, tüm aşamalarına değinir.
3. Sistem yaklaşımı, koordinasyonu geliştirerek, kıt kaynaklardan yararlanmayı artırarak ve tekrarı önleyerek var olan çocuk koruma yapılarını ve müdahalelerini daha etkili kılar.
4. Sistem yaklaşımı, farklı düzeylerdeki tüm aktörlerin çocuk koruma çabalarını, ortak bir amaç ve ortak standartlar altında birleştirir.
5. Sistem yaklaşımı, çocuğun yüksek yararı ilkesine uygun olarak çocuğu korumaya güçlü bir vurgu yapar.
6. Sistem yaklaşımı, yanıtlayıcı ve düzenleyici tedbirler içerir.
7. Sistem yaklaşımı, çocuk korumadaki parçalanmış programları ve çabaları, sürdürülebilir faydada yatırıma dönüştürür.
8. Sistem yaklaşımı, çocuk haklarını korumayı başarmak için yapısal ve örgütsel araçlar sağlar.

Görüldüğü gibi, sistem yaklaşımı çocuk korumaya bütüncül bir bakış açısı getirmektedir. Sistem yaklaşımı, tüm çocukların hedeflenmesi, sorunların bütüncül olarak ele alınması, kaynakların etkin kullanımının sağlanması, farklı aktörlerin ortak bir amaç etrafında birleştirilmesi ve her durumda çocuğun yüksek yararına vurgu yapılması gibi yönlerden önemli faydalar sağlayabilir.

Tüm ülkeler için geçerli ortak bir çocuk koruma sisteminden söz etmek mümkün değildir. Her ülkenin çocuk koruma sistemi kendisine özgü olup kendi yapısına uygun formal ve informal unsurlardan oluşur. Formal unsurlar hükümet tarafından belirlenip onaylanır ve yasa, yönetmelik ve politikalar tarafından yönlendirilir. İnfomal unsurlar ise koruyucu işlevler için devlet/hükümet yetkisi içermezler. Bunun yerine informal unsurlar tutumlar, değerler, davranışlar, sosyal normlar ve toplumdaki geleneksel uygulamalar tarafından biçimlendirilirler. Formal ve informal unsurlar arasındaki sınırlar her ülkenin kendine özgü yapısına göre değişir (Forbes ve diğerleri, 2011).

Başka ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de çocuklar sokak yaşamı, emek sömürüsü, yasalarla sorun (zanlı veya mağdur olarak), şiddet ve bağımlılık gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca çocukların cinsel sömürüsü, kızlarda erken evlilik, namus cinayetleri/intihara zorlama, uyuşturucu bağımlılığı ve kayıp çocuklar olgusu da

kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Bu tür riskleri azaltabilmenin en iyi yolu, çocukları yoksulluktan kurtarmak, gerek çocukların gerekse ana-babaların eğitim ve becerilerini geliştirmek, profesyonellerin ve genel kamuoyunun çocuk hakları konusundaki bilgilerini arttırmaktır. Ayrıca, önleme ve müdahale gibi alanlarda somut politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Geliştirilen bu politikalar, gündemdeki olguya ilişkin ayrıntılı bilgiyi temel almalı, yeterince sağlam bir yasal çerçeve ile desteklenmelidir (UNICEF, 2011).

Refah sistemlerinin literatürde çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Wilensky ve Lebeaux (1965), refah sistemlerini “artık (residual) sistemler” ve “kurumsal (institutional)” sistemler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Esping-Andersen (1990) ise “liberal”, “muhafazakâr” ve “sosyal demokratik/devletçi” sistemler olmak üzere refah sistemlerini üçe ayırmıştır (akt: Katz ve Hetherington, 2006). Bu sınıflandırmalar doğrudan çocuk refahını ele almamış olsalar da, çocuk refahı sistemlerinin sınıflandırılmasında kullanılabilirler (Katz ve Hetherington, 2006).

“Artık refah sistemi” yaklaşımına göre, normalde refah sağlama gereken kurumlar olan aile ve piyasa, bu işlevini yerine getiremediğinde, refah sağlama rolü devlete düşmektedir. “Kurumsal refah sistemi” yaklaşımında ise, normal olan devletin refah sağlama işlevidir. Bu işlev, modern sanayi toplumlarının en önemli görevlerindendir. Liberal refah sistemlerinde, devletin vatandaşlara sağladığı yararlar asgari düzeyde olup eğilim daha az harcama yönündedir. Vatandaşlar refahlarını piyasada aramaları için teşvik edilirler. Devlet, son çare olarak başvurulacak bir merci konumundadır. “Muhafazakâr refah sistemi”, piyasa verimliliğinden çok, geçmişten miras kalmış hiyerarşik sosyal düzeni muhafaza etmekle ilgilidir. Muhafazakar refah sistemine göre sosyal haklar geniştir ve özel refah düzenlemelerinin (piyasa) yalnızca marjinal bir rolü söz konusudur. “Sosyal demokratik/devletçi refah sistemleri”, devletin yoğun sosyal haklar sağladığı, özel refah düzenlemelerinin ise marjinal bir düzeyde olduğu bir toplum modelini temsil etmektedir (Özdemir, 2005).

Katz ve Hetherington (2006), 12 ülkenin refah sistemlerini inceleyerek aile ve çocuk refahı sistemlerinin “düalistik” ve “holistik (bütüncü)” olmak üzere iki genel grup altında toplanabileceğini tespit etmişlerdir. “Düalistik sistemler” çocuk merkezlidir ve istismarı önleme ve çocukları kötü durumlardan kurtarma ihtiyacına göre yönlendirilirler. Bu sistemde öncelikli olan çocuğun yararlarıdır, aile desteği ayrıca ele alınır. “Holistik sistemler”, erken müdahale ve önleyici çalışmaları destekler ve bakımın sürekliliğine (continuum of care) dayanır. Bu sisteme göre, çocukların istismardan

korunması çocuk refahının bir boyutudur ancak çocukları istismardan korumak için daha önceden önleyici müdahalelerin de yapılmış olması gerekmektedir. Holistik sistemde aile desteği oldukça önemlidir (Katz ve Hetherington, 2006, 431-432). Benzer şekilde Munro (2011) da çocuk korumada “atomik (parçacı)” ve “holistik (bütüncü)” yaklaşım olmak üzere iki sistem yaklaşımından söz etmektedir. Atomik ve holistik yaklaşımlar özet olarak Çizelge 2’de verilmektedir.

Çizelge 2

Atomik ve Holistik Çocuk Koruma Yaklaşımları

	Çocuk Korumaya Atomik (Parçacı) Yaklaşım	Çocuk Korumaya Holistik (Bütüncü) Yaklaşım
Doğası	Sınırlı: Bireysel unsurlara odaklanma eğiliminde.	Geniş: Olaylar birbiriyle ilişkili.
Perspektif	İzole edilmiş “sorunlar”.	Tüm sistem.
Sebeplere ve Etki	Sadece olan ya da yakın etkilere bakar. Sebepler kısa zincirli.	Yer ve zamana göre ayrılmış. Uzun sebepler zinciri, dalgalanma etkisi, beklenmeyen sonuçlar, geri bildirim etkisi.
Tavsiye biçimi	-Yasal düzenleme ve uyum. - Teknokratik.	Profesyonel destek. Sosyo-teknik.
Sonuçlar	- Çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarına yanıt verme sınırlı. - Risk yönetimi savunmacı. - Emir ve kontrol yönetimi, biçim ve prosedürler, mesleki yetkinliğin zorluğu. - Uyum kültürü. -Standardize edilmiş süreç ve kurallara odaklanma.	- Çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarına yönelik yanıtlar çeşitli - Azaltılamaz risklerin kabulü - Destekleyici ve kolaylaştırıcı yönetim -Öğrenme kültürü -Çocuklara, çocukların ihtiyaçlarına, faydalı sonuçlar için uygun yollara odaklanma

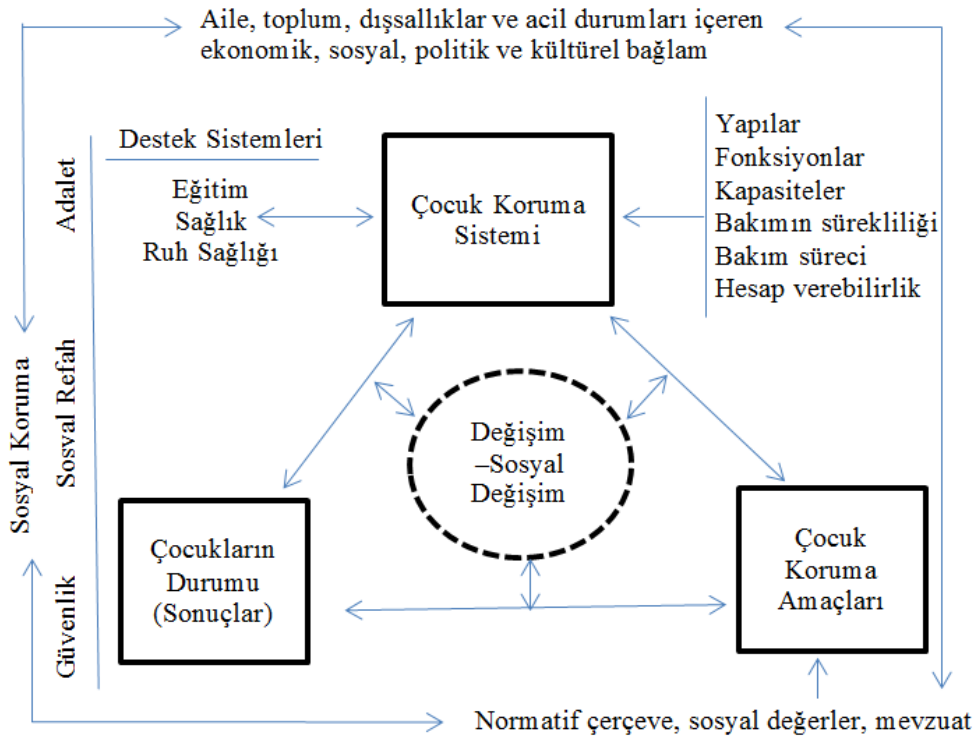
Kaynak: Munro, E. (2011). The Munro Review of Child Protection Part One: A System Analysis, s.13.

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, bütüncü yaklaşım olayları daha geniş bir biçimde ele alarak birbiriyle ilişkilendirmektedir. Parçacı yaklaşım ise olayları dar bir çerçevede ele alıp sorunları birbirlerinden ayırarak sadece ele alınan olaya odaklanmaktadır. Bütüncü yaklaşımın genel sistem kuramı felsefesine dayandığı söylenebilir. Parçacı (atomik) yaklaşıma göre, toplumsal gerçeklik, sınırları kesin olarak çizilmiş, birbirinden ayrı ama birbirini etkileyen birimlerden oluşmaktadır (Ozan, 2001). Bütüncü (holistik)

yaklaşımına göre ise sistemi oluşturan parçalar arasındaki etkileşim önemlidir. Bütüncü yaklaşıma göre adalet, güvenlik, sağlık, eğitim vb. hizmetlerin her birinin sisteme etkisi bulunmaktadır. Bütüncü yaklaşımda, çok kapsamlı bir bakış açısı ve çok düzeyli müdahaleler gereklidir. Parçacı (atomik) yaklaşım ise daha dar kapsamlı olup sınırlı müdahaleler gerektirmektedir.

2.3.3. Çocuk Koruma Sisteminin Bileşenleri

Diğer sistemlerde olduğu gibi, çocuk koruma sistemi de çeşitli bileşenlerden meydana gelir. Çocuk koruma sisteminin içerik ve dinamiklerine ilişkin bir açıklama Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Çocuk Koruma Sistemi: İçerik ve Dinamikler

Kaynak: Wulczyn, F., Daro, D., Fluke, J., Feldman, S., Glodek, C. and Lifanda, K. (2010). *Adapting a system approach to child protection: Key concepts and considerations*, s.19.

Şekil 1’de görüldüğü gibi, çocuk koruma sistemi diğer yapı ve sistemlerle de ilişki içerisindedir. Aile ve toplumsal yapı, eğitim, sağlık, adalet, güvenlik gibi hizmetler çocuk koruma sistemini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bütün bu hizmetler aynı zamanda sosyal korumanın da bir parçasıdır. Diğer yandan toplumlardaki çocuğa verilen değer ve çocukluk algısı, çocuk korumanın amaçlarının ne

olması gerektiğini de belirleyen bir unsurdur. Dolayısıyla tüm bu süreçler çocukların durumunu etkilemektedir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), çocuk koruma sisteminin bileşenlerini yasal ve politik yapı, bilgi ve veri, koordinasyon, insani ve finansal kapasite, önleyici ve düzeltici faaliyetler, savunuculuk ve farkındalık yaratma olmak üzere altı başlıkta incelemektedir (UNHCR, 2012; UNHCR, 2010). Forbes ve diğerleri (2011) ise çocuk koruma sisteminin bileşenlerini şu şekilde ele almaktadır:

- 1- Yasalar, politikalar, standartlar ve düzenlemeler,
- 2- Hizmetler ve hizmet sunucu mekanizmalar,
- 3- Kapasiteler,
- 4- İşbirliği, koordinasyon ve uyum mekanizmaları,
- 5- Hesap verme mekanizmaları,
- 6- Bakım çemberi,
- 7- Çocukların dirençliliği, yaşam becerileri ve katılımı.

Görüldüğü gibi, çocuk koruma sisteminde yasa ve politikalar, hizmetin sunumu, kapasite ve kurumlar arası işbirliği yanında hesapverebilirlik de önemlidir. Bunun yanında bakım süreci ve çocukların bu sürece katılımları da çocuk korumanın önemli unsurlarıdır.

Çocukları Koruma Fonu (Save the Children Fund), benzer şekilde çocuk koruma sisteminin bileşenlerini şu şekilde sıralamaktadır (Save the Children Fund, 2010):

- 1- Yasal ve politik yapı,
- 2- Etkili düzenleme ve gözetim,
- 3- Önleyici ve yanıtlayıcı hizmetler,
- 4- Etkili koordinasyon,
- 5- Bilgi ve veri,
- 6- Becerikli bir çocuk koruma işgücü,
- 7- Çocukların sesi ve katılımı,
- 8- Bilinçli ve destekleyici bir kamu,
- 9- Yeterli kaynak.

Görüldüğü gibi, Çocukları Koruma Fonu tarafından yapılan sınıflandırmada çocuk korumayla ilgili bilgi ve veriler ile kamunun farkındalığına ve desteğine de dikkat çekilmektedir. Bu sınıflandırmada çocuk korumada savunuculuk ve farkındalık

yaratmanın ayrıca ele alınması önemlidir. Böylelikle çocuk korumaya toplumsal bir desteğin sağlanması da amaçlanmış olmaktadır.

Fluke ve diğerleri (2012) ise çocuk koruma literatürünü araştırarak çocuk koruma sisteminin bileşenlerinin genel olarak üç başlık altında incelenebileceğini tespit etmişlerdir. Bu bileşenler şunlardır: (1) Yasa, politika ve düzenlemeler, (2) Sistem yapı ve fonksiyonları, (3) Bakım ve hizmetlerin sürekliliği.

Yapılan sınıflandırmalar incelendiğinde, çocuk koruma sisteminin bileşenlerini; (1) Yasal ve politik çerçeve, (2) Koordinasyon, (3) Kapasite, (4) Bilgi ve veri, (5) Savunuculuk ve farkındalık yaratma, (6) Önleyici ve düzeltici hizmetler şeklinde ele almanın mümkün olduğu görülmektedir. Aşağıda bu bileşenler kısaca açıklanmaktadır (Fluke ve diğerleri, 2012; Forbes ve diğerleri, 2011; Save the Children Fund, 2010; UNHCR, 2010; Wulczyn ve diğerleri, 2010):

1- Yasal ve politik çerçeve. Bir çocuk koruma sistemi, açık bir yasal ve politik çerçeve gerektirir. Yasal ve politik çerçeve, sistemin yapısını, yetkilerini ve fonksiyonlarını tanımlar. Böyle bir çerçeve, çocuk koruma alanında çalışan farklı ama birbiriyle ilişkili sektörlere dayanak olacak tüm temel mevzuatı içermelidir. Bu temel mevzuat, politika ve düzenlemelerle uyumlu olmalıdır. Mevzuat ve politikalarda, başta Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmak üzere, insan haklarıyla ilgili uluslararası diğer belgeler de göz önünde bulundurulmalıdır.

2- Koordinasyon. Sistem bileşenleri, birbirlerini ve diğer sistemleri etkilemektedir. Sistem parçaları arasındaki bu etkileşim, koordinasyonu zorunlu kılmaktadır. Çocuk koruma sistemini güçlendirmek ve geliştirmek için hükümet kuruluşları, sivil toplum örgütleri, uygulayıcılar, gönüllüler ve farklı düzeylerdeki toplum mekanizmaları arasında bütüncül ve eşgüdümlü bir yaklaşım önemlidir.

3- Kapasite. Kapasite, sistemin işlemesi için gerekli olanaklara, madde ve insan kaynakları ile finansal kaynaklara işaret eder. Çocuk risk altında olduğunda ya da istismara maruz kaldığında çocukla temas kuran birçok profesyonel meslek elemanı ve gönüllü vardır. Sosyal çalışmacıların, öğretmenlerin, polisin, hukukçuların ve çocukla etkileşim halinde olan diğer çalışanların motivasyon, bilgi ve beceri yönünden donanımlı olması, çocuk istismarını tanılama ve önleme yeterliliğine sahip olması gereklidir. Ayrıca bu çalışanların sayıca da yeterli olması gereklidir. Bunun dışında yerel yetkililerin, toplum liderlerinin ve çocuk koruma alanında çalışan gönüllülerin de çocuk koruma ile ilgili belli düzeyde bilgi ve donanımlarının olması da önemlidir.

Çocuk koruma sisteminin düzenli olarak çalışması için yeterli finansal kapasite de gereklidir.

4- *Bilgi ve veri.* Sistemin, mevcut durumunu izleyebilmesi, eksikliklerini giderebilmesi için bilgi ve veriye ihtiyaç vardır. Çocuk koruma sorunları ve iyi uygulamalar üzerine kanıta dayalı bilgi ve veri, politika gelişimlerini etkilemektedir.

5- *Savunuculuk ve farkındalık yaratma.* Savunuculuk, çocukları korumak için karar vericileri, politika yapıcıları ve yetkilileri etkilemek için harekete geçmedir. Çocukların korunmasına yönelik hizmetlerde halkın farkındalığını arttırarak güçlü bir halk desteğine sahip olmak çocuk koruma sistemini daha etkili çalışmasına katkı sağlayacaktır.

6- *Önleyici ve düzeltici hizmetler.* Önleyici ve düzeltici (response) hizmetler, formel, informal, kamu ve sivil toplum kapsamındaki tüm hizmet sunan kurumlar ve yapı ile süreci içerir. Formel ve informal kurumsal yapılar ve hizmetler sektörler arasında bağlantılı olmalı ve çocuklar ihtiyaç duydukları hizmetleri kolaylıkla alabilmelidir. Önleyici ve düzeltici hizmetler ve hizmet sunucu mekanizmalar çocuklara koruma sağlayan önemli bir araçtır.

Görüldüğü gibi, çocuk koruma sistemi kendi alt sistemleri ile olduğu gibi diğer birçok sistemle de ilişkili ve sürekli etkileşim içerisinde. Bu ilişki ve etkileşimler, çocukların yakın aile çevresinden, yaşadığı sosyal çevreye, topluma, yasalara ve uygulanan politikalara kadar uzanmaktadır. Toplumsal ve ekonomik politikalar, yaşanan çevrenin kültürel değerleri ve aile ilişkileri insan yaşamını şekillendirmektedir. Dolayısıyla, sistemde meydana gelen herhangi bir değişim bir başka alt sistemi ve dolayısıyla sistemin bütününe etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında, sosyal politikadaki değişimler, ebeveynlerden birinin kaybı, aile üyelerinin işini kaybetmesi, boşanma gibi sistemde meydana gelebilecek her türlü değişiklik ve olumsuz durum, çocuğu da aynı şekilde etkilemektedir (Yolcuoğlu, 2009).

Çocuk koruma sistemindeki bu bütüncül yapının etkin bir şekilde çalışabilmesi için öncelikle sistemin yapısını ve yetkilerini belirleyen yasal ve politik bir çerçeve olmalıdır. Bu yasal ve politik çerçevenin oluşturulmasında uluslararası sözleşmeler ve evrensel insan hakları belgeleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk koruma sisteminin birçok kurum ve yapıyı içeriyor olması nedeniyle kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun çocuk koruma sisteminde özel bir önemi vardır. Koordinasyonun sadece devlet mekanizmaları arasında değil aynı zamanda çocuk koruma alanındaki sivil toplum örgütleri ve gönüllülerle de sağlanması gerekmektedir. Diğer yandan,

risklerin ortaya çıkmadan engellenmesine yönelik önleyici hizmetlere de ayrıca önemlidir. Çocuk koruma hizmetlerinin yürütülebilmesi için yeterli miktarda insan ve maddi kaynakların sağlanması gerektiği gibi sağlıklı verilere de ihtiyaç duyulmaktadır.

2.4. Türkiye Çocuk Koruma Sisteminin Yapısı

Çocuk koruma sisteminin bileşenlerinden hareket ederek Türkiye’de çocuk koruma sistemi ana hatlarıyla aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.1. Yasal Çerçeve ve Politika Belgeleri

Türkiye’de çocuk koruma sisteminin yasal çerçevesi uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasalardan oluşmaktadır. Uluslararası sözleşmelerin başında ÇHS gelmektedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1990 yılında imzalamış ve sözleşme 1995 yılında onaylanmıştır. Böylece ÇHS, iç hukukun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bugün ÇHS’nin, çocukların korunmasına yönelik hizmetlere yön veren en önemli uluslararası belge olduğu söylenebilir.

Türkiye, insan ve çocuk haklarıyla ilgili diğer küresel ve Avrupa ölçekli anlaşmaların büyük bölümünü imzalamıştır. Bu anlaşmaların başlıcaları şunlardır: Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi; Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi; Avrupa Sosyal Şartı; Çocukların Muhafazası ile ilgili Kararların Tanınması ve Yerine Getirilmesi ve Çocukların Muhafazasının Tesisi Avrupa Sözleşmesi; Çocuk Haklarının Kullanımı Avrupa Sözleşmesi ve Uluslararası Çocuk Kaçakçılığının Sivil Yönleriyle İlgili Lahey Sözleşmesi. Bu sözleşmeler de ÇHS gibi iç hukukun ayrılmaz ve tartışmasız parçaları haline gelmiş, temel hak ve özgürlükler söz konusu olduğunda iç hukuka üstünlük kazanmıştır (UNICEF, 2011).

Çocuk koruma sisteminin ulusal düzeydeki en üst belgesi Anayasa’dır. Anayasa’nın özellikle 41 ve 61. maddelerinde devletin çocukların korunması ve topluma kazandırılması için her türlü tedbirleri alması gerektiği vurgulanmıştır. Anayasa’nın 42. maddesinde de eğitim ve öğretime herkesin erişiminin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Türk Medeni Kanunu da çocukların korunmasına yönelik birçok düzenlemeler içermektedir. Medeni Kanunu’nun 347. maddesinde, korunması gerektiği anlaşıldığında

çocuğun ailesi tarafından alınarak bir kuruma veya aile yanına yerleştirilebileceği ifade edilmektedir. Bunun dışında gerek çocuğun bakım ve eğitimi, gerekse velayeti ve mallarının yönetimine ilişkin Medeni Kanunda birçok düzenleme bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler Kanununda (2828 sayılı Kanun) korunmaya ihtiyacı olan çocuk tanımı yapılmış, bu çocuklara hizmet verecek kuruluşlar ve bunların hizmetleri açıklanmıştır. Bunun dışında kanunda; korunmaya ihtiyacı olan çocukların tespiti, korunma kararı, korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim ve öğretimlerinin sağlanması ve meslek edindirilmeleri gibi konularda düzenlemeler yer almıştır.

Çocuk Koruma Kanununda (5395 sayılı Kanun) korunma ihtiyacı olan çocuk tanımı yapılmış, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin düzenlemeler yer almıştır. Bu kanunda çocuğun korunmasına yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirlerden söz edilmiş, bu tedbirler; danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri ve barınma tedbiri şeklinde açıklanarak bu tedbirlerin yerine getirilmesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, Milli Eğitim Bakanlığına, Sağlık Bakanlığına, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına görevler yüklenmiştir.

Politika belgelerinde de çocukların korunmasına ilişkin hedeflere yer verilmektedir. 2012 yılında açıklanan Çocuk Hakları Strateji Belgesi, çocukların korunmasına yönelik önemli bir belgedir. Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulunca imzalanan stratejik plan, çocuk haklarının korunması ve yaygınlaştırılması için Türkiye'de yapılması gereken çalışmaların temel hedeflerini belirlemektedir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından tavsiye edilen standartlar doğrultusunda hazırlanan belge, 2012-2016 yılları arasında yapılması gereken eylemleri kapsamaktadır. Belgede, temel stratejik hedef ve eylemler; Çocuğa saygı kültürü, medeni haklar ve özgürlükler, çocuk hakları öğretimi ve bilim, sanat ve spor eğitimi, çocuğun sağlık ve sosyal güvenliği, aile ve çocuğa yönelik özel koruma hizmetleri, çocuk adalet sistemi, çocuk dostu medya ile etkin bir denetleme, izleme ve değerlendirme sistemi başlıkları altında oluşturulmuştur.

Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, Türkiye için çocuk koruma hizmetlerinde bir model önererek bu model için gerekli strateji ve eylem planlarını açıklamaktadır. Kalkınma planları, eylem planları, yatırım programları ve stratejik planlar da önemli politika belgeleridir. Bu belgeler, çocuklara yönelik hizmetlerin uygulama ve işleyişini etkilemektedir.

2.4.2. Koordinasyon

Bütüncü (holistik) bakış açısı, çocuk koruma sisteminin aktörleri arasında güçlü bir koordinasyonu gerektirmektedir. 5395 sayılı ÇKK, kurumlar arasındaki işbirliği ve koordinasyona özel bir vurgu yapmaktadır. Bu koordinasyonun ne şekilde yapılacağı “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” ile düzenlenmiştir.

İlgili yönetmeliğe göre, ÇKK’da öngörülen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen, işbirliği ve eşgüdümü sağlamak amacıyla Çocuk Koruma Kanunu Merkezi Koordinasyonu oluşturulmuştur. Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonunu sağlamak üzere ASPB Müsteşarının veya görevlendireceği bir müsteşar yardımcısının başkanlığında; Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşar yardımcıları, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürünün katılımı ile gerek görülen hallerde toplantı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür. Toplantıya ilgili özel veya kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri de çağrılabilir (m.19).

İllerde ise koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eşgüdüm; Vali veya Vali Yardımcısının başkanlığında, Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet Başsavcı Vekili ya da Cumhuriyet Savcısı ile İl Emniyet Müdürü, İl Jandarma Komutanı, İl Millî Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, büyükşehir, il ve merkez ilçe belediye başkanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürü, olmadığı yerlerde Türkiye İş Kurumu İl Müdürü, Gençlik ve Spor İl Müdürü, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü, İl Özel İdaresi Genel Sekreteri ya da görevlendirecekleri Yardımcıları veya Vekilleri, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürü ve Baro Temsilcisinin katılacağı toplantı ile sağlanır. Gerek görüldüğünde, kanunda yazılı tedbir kararlarını almaya yetkili mahkeme hakimleri ile davet edilen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de toplantıya katılabilirler (m.20). İlçelerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu, 20. madde hükümlerine göre kaymakamlıklarca yerine getirilir (m.21). Diğer bir deyişle, ilçelerde de Kaymakam Başkanlığında illerdeki kurumların ilçe temsilcilerinden oluşan Çocuk Koruma İlçe

Koordinasyon Kurullarının ilgili yönergeye göre iki ayda bir toplanarak çocuk koruma ile ilgili gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

2.4.3. Kapasite

Çocuk koruma hizmetleri yerine getirilirken insan ve madde kaynaklarının nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde olması önemlidir. Türkiye’de çocuk koruma alanında çalışan başlıca meslek elemanları; sosyal çalışmacılar, psikologlar, öğretmenler, kolluk görevlileri, hukukçular ve sağlık çalışanlarıdır. Bunlardan sosyal çalışmacıların çocuk koruma alanında eğitim alan en yetkin meslek elemanları olduğu söylenebilir. Ancak sosyal çalışmacı sayısı ülkemizde yetersiz olduğundan çocuk koruma sisteminde sosyal çalışmacıların etkisi sınırlı olmaktadır. Nitekim Çocuk Koruma Kanununda 2012 yılında yapılan değişiklikle sosyal hizmet, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik mezunları dışındaki alanlardan mezun olanların da sosyal çalışma görevlisi olarak görevlendirilebileceği belirtilmiştir. Bu durum sosyal çalışmacı sayısının yetersizliğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Diğer yandan, sosyal çalışma görevlisi olarak görevlendirilebilecekler arasında öğretmenler de bulunmaktadır.

Çocuklarla yakın ilişki içinde olan meslek elemanları olarak öğretmenlerin çocuk koruma ile ilgili eğitimlerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Çünkü gerek öğretmen yetiştirme eğitiminde gerekse öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde çocuk korumaya yönelik eğitimlerinin istenen düzeyde olmadığı görülmektedir (Elmacı ve Beyhan, 2015). Eğitim kuruluşlarının (okulun) korunma ihtiyacı olan çocuğun ASPB’na bildirilmesi, tedbir kararları ile ilgili uygulama planı ve en geç üç ayda bir değerlendirme raporu hazırlanması, sosyal çalışma görevlilerinin çalışmalarına yardımcı olunması, danışmanlık ve eğitim tedbirleriyle ilgili gerekli çalışmaların yapılması gibi görevleri bulunmaktadır (Kırımsoy ve diğerleri, 2013). Eğitim kuruluşlarının bu görevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin çocuk korumayla ilgili gerekli bilgi ve donanıma sahip olmaları önemlidir. Bu durumun öğretmen yetiştirme programlarıyla da ilişkili olduğu söylenebilir. Öğretmen yetiştirme programlarında çocuk koruma konularına yer verilmesi, öğretmenlerin bu alandaki yetkinlik ve kapasitelerini geliştirici bir uygulama olarak kabul edilebilir.

2.4.4. Bilgi ve Veri

Türkiye’de temel veriler, özellikle ekonomi alanında zamanında yayınlamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) bu alanda sorumlu başlıca resmi kurumdur. TÜİK’in yayınladığı veriler arasında sosyal istatistikler, demografi, eğitim ve kültüre ilişkin veriler de bulunmaktadır. TÜİK dışında Merkez Bankası, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu gibi kurum ve kuruluşlar da kendi alanlarında düzenli veri yayınlamaktadır. Ayrıca kamu kuruluşları, üniversiteler, düşünce merkezleri ve uluslararası finans kuruluşları da kendilerini ilgilendiren, nicel veya nitel verilerin bulunmadığı veya yeterli olmadığı alanlarda araştırma yapmakta veya yaptırmakta, kendi başlarına veya başkalarıyla birlikte zaman zaman veri toplayıp işlemekte ve yayınlamaktadır. Bu çalışmalar sayesinde aile içi şiddet, riskli davranışlar, aile yaşamı ve diğer konularda değerli veriler toplanmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından beş yılda bir gerçekleştirilen Demografi ve Sağlık Araştırması da doğurganlık, anne ve çocuk sağlığı, bebek ölüm oranları, sağlık ve beslenme gibi alanlarda Türkiye’nin temel göstergelerini sunmaktadır (UNICEF, 2011).

ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, koruma altındaki çocuklara ilişkin istatistiki bilgileri aylık olarak internet sayfasından yayınlamaktadır. ASPB’nin faaliyet raporları ve stratejik planları da çocuk hizmetlerine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Benzer şekilde Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı veriler, faaliyet raporları ve stratejik planları önemli birer kaynaktır.

2.4.5. Savunuculuk ve Farkındalık Yaratma

Savunuculuk, toplumsal bir konuda aynı amacı taşıyan kişi ya da grupların, kamu politikalarında sistematik ve barışçıl değişimler gerçekleştirmeye yönelik sergiledikleri tavır ve yürüttükleri faaliyetleri ifade eder. Başka bir ifadeyle savunuculuk, toplum adına karar vericileri etkileyerek, yasaları veya politikaları dezavantajlı kesimler lehine değiştirmek amacıyla bilginin stratejik olarak kullanılması sürecidir (Güçtürk, Kırımsoy, Özcebe, Salman ve Tatlıdil, 2008). Savunuculuk, herhangi bir kamu politikasını etkileme girişimidir. Savunuculuk, politika ve yasa değişiklikleri talep etmeyi veya yapılan değişikliklere katkıda bulunmayı amaçlar (Aksakoğlu, 2006).

Farkındalık yaratma, insanların, sorunun farkında olmalarını sağlayacak bilgilendirme anlamına gelir (Uluslararası Çocuk Merkezi [ICC], 2008). Farkındalık yaratma, bir savunuculuk yöntemidir (Aksakoğlu, 2006). Farkındalık yaratma etkinlikleri, sorunla ilgili durumları görünür hale getirme, erişimi zor, kısıtlı veya saklı olan bilgileri erişilebilir hale getirme, sorunla ilgili neden- sonuç ilişkilerini sunma ve güven oluşturma gibi amaçlar için yapılır (ICC, 2008).

Türkiye’de çocukların korunmasına yönelik savunuculuk ve farkındalık yaratma çalışmaları yapan örgütlerin genellikle sivil toplum örgütleri olduğu söylenebilir. Çocuk Vakfı, Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Baroların Çocuk Hakları Birimleri çocukların korunmasına yönelik savunuculuk yapan başlıca örgütlerdir. Savunuculuk ve farkındalık yaratmada üniversitelerin de önemli rollerinin olduğu söylenebilir. Üniversitelerde, çocuk ve çocuk haklarıyla ilgili düzenlenen programlar ve etkinlikler çocukların korunmasına yönelik farkındalık oluşturma potansiyeline sahiptir.

2.4.6. Önleme ve Müdahale

Önleme ve müdahale denilince önleyici ve koruyucu hizmetler akla gelmektedir. Türkiye’de çocuklar için koruyucu ve önleyici hizmet sunan kurumların başında ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü gelmektedir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığı bulunmaktadır. 3/6/2011 tarihli ve 633 Sayılı ASPB’na bağlı hizmet veren Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde görev yapan ve 3/11/2011 tarih ve 1 Sayılı Bakanlık Onayı ile oluşturulan Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığının görevleri;

1. Aile ve çocuk arasındaki ilişkiyi güçlendirme amacıyla gerekli müdahale yöntemlerini geliştirmek,
2. Çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici planların hazırlanmasına yönelik çalışmaları yürütme ve koordine etmek,
3. Acil müdahale ekiplerinin oluşturulması ve hizmetlerin yürütülmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemek,
4. Risk oluşmadan çocukların aile ortamında desteklenmelerine yönelik erken tanı ve uyarı sistemini kurmak, geliştirmek ve uygulanmasını ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde sağlamak,

5. Risk altındaki aile ve çocukların erken dönemde tespit edilebileceği ve önlemlerin alınabileceği mekanizmaları ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde oluşturmak,
6. Kısa süreli aile yanından uzaklaşması gereken çocuklar ve bu çocukların ailelerine ilişkin çalışmaları düzenlemek,
7. Çocukları her türlü zararlı alışkanlıkların tehlikeleri hakkında bilinçlendirici çalışmaları planlamak ve uygulanmasını sağlamak,
8. Çocukların duygusal cinsel ve ekonomik istismarını önlemek, şiddete karşı korunmalarını sağlamak amacıyla yapılacak hizmetlerin düzenlenmesi, geliştirilmesi, etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması ile ilgili planlamaları yapmak, çalışmaları yürütmek,
9. Kamu ve özel kişilerce verilen kreş hizmetinin esaslarını belirlemek,
10. Özel ve diğer kamu kuruluşları, paydaş kurum ve kuruluş temsilcilerine verilecek dış eğitimleri belirlemek, eğitim içeriklerini oluşturmak olarak belirlenmiştir.

Görüldüğü gibi, koruyucu ve önleyici hizmetlerle sorunların daha ortaya çıkmadan tespit edilip gerekli önlemlerin alınması amaçlanmaktadır. Bunun için ailelerin desteklenmesi, erken tanı ve uyarı sistemlerinin kurulması, kurumlar arasında etkin bir işbirliği sağlanması önemlidir. Ancak uygulamalarda koruyucu ve önleyici hizmetlerin istenen seviyede olamadığı görülmektedir. Türkiye’de çocuklar, yaşlarına, cinsiyetlerine ve toplumsal şartlarına göre değişen şekil ve ölçülerde istismar ve ihmale uğramakta veya uğrama ihtimali ile karşı karşıya kalmaktadır. 2005 yılında çıkartılan ÇKK, çocuk korumada haklara dayalı bir yaklaşım getirmiş olup yasanın yaşama geçirilmesi yolunda önemli çabalar harcanmıştır. Ancak, kurumsal, finansal ve insani kaynaklar, eşgüdüm ve izleme gibi alanlarda önemli açıklar halen sürmektedir. Çocuk koruma hizmetleri asıl olarak herhangi bir ihlal meydana geldiğinde müdahalede bulunulmasına odaklanmış olup, önleme ve erken uyarı sistemleri yeterince gelişmemiştir (UNICEF, 2012).

Önleme ve erken uyarı sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması, ÇHS’nin ÇKK’nın öngördüğü çocuk koruma hedeflerine ulaşılmasını da güçleştirmektedir. Etkin bir önleme ve müdahale sisteminin kurulamayıp olması bu hedeflerin önündeki önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

2.5. Çocuk Koruma Sisteminde Okulun Yeri

Okulların, çocukların yaşamlarında oldukça etkili olduğu söylenebilir. Çünkü çocukların yaşamlarının önemli bir bölümü okullarda geçmektedir. Bu yüzden okullar çocuk koruma sistemi içerisinde özel bir öneme sahiptir.

2.4.1. Okulların Gelişimi

Mevcut tarihsel bilgiler ışığında okul kurumunun izleri, M.Ö. 4000-3000 yıllarında Mezapotamya’da ileri bir uygarlık düzeyine eriştikleri görülen Sümerlere kadar uzanmaktadır (Yapıcı, 2004). Yazıyı icat ederek dünya uygarlık tarihine önemli katkılar sağlayan Sümerlerin, eğitim ve öğretime de önem verdikleri görülmektedir. Önceleri okuma ve yazma sadece rahiplere özgüken, daha sonraları kâtip olarak yetiştirilecek çocuklara da mabetlerde rahipler tarafından okuma yazma öğretilmeye başlanmıştır. Zamanla okullar, mabetlerden ayrılarak bağımsız kurumlar haline gelmişlerdir (Çalışkan, 2009).

Çocukla ilgili toplumsal imgeler ve kavramlar, tarihin her döneminde eğitimin şekillenmesinde etkili olmuştur. Çağımızdaki okul kurumu, Ariës ve ondan esinlenen çeşitli yazarlarca “çocukluk” kavramının uygulamaya geçirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu yazarlar, çağdaş okulların gelişimini ne geleneksel ortaçağ öğrenimiyle ne de rönesansta liberal sanatların ve insan bilimlerinin gelişmesiyle ilgili görmüşlerdir. Aries’e göre, çocuk ve eğitim tarihinde çığır açan asıl görüşler ahlakçılara aittir. Ahlakçılar, çocukluğun saflık ve zayıflık özelliklerini vurgulayarak yetişkinlere çocuğu koruyup kollama ve güçlendirme görevini yüklemişlerdir. Bu düşüncelere dayanarak 17. yüzyıl toplumunda, çocuğu, Tanrı’dan korkan kültürlü bir kişiye dönüştürmeye yönelik dinsel okullarda verilen eğitime doğru bir gelişim olmuştur. Ana babalar da çocukluğun doğasında var olduğuna inandıkları zayıflıklara kendi çocuklarının yenik düşmesinden kaygılanarak bu okullara ilgi göstermişlerdir (Tan, 1989).

Çocukların zorunlu olarak okula gitmeleri için hükümetler tarafından harcanan çabanın uzun bir geçmişi vardır. Batı toplumunda, Kuzey Avrupa’daki Protestan ülkelerin bu konuda öncü oldukları görülmektedir. Saksonya’daki Weimar şehri 1619 yılında hasat ayı hariç 6-12 yaş arası çocukların bütün bir yıl boyunca okula gelmesini zorunlu kılmış ve böylelikle eğitimde devamlılığı sağlayan ilk şehir olmuştur. 18. yüzyılda kıta Avrupa’sında reformcular tarafından ulusal eğitim sistemi konusu

gündeme getirilmeye başlanmıştır. 1830'ların sonunda 6-14 yaş arasındaki Prusya'lı çocukların % 80'i ilkokullarda sistematik bir eğitimden geçirilmiştir. Prusya'nın öncülüğünde diğer ülkelerde de okullar yavaş yavaş kilisenin elinden alınmaya başlanarak temel eğitim ücretsiz ve zorunlu hale getirilmiştir (Heywood, 2003).

Heywood (2003), temel eğitimin İngiltere'de 1880'de, Fransa'da 1882'de ücretsiz ve zorunlu hale geldiğini, Amerikan eyaletlerinde ise bu sürecin 1852'de Massachusetts'te başladığını belirtmektedir. Y. Akyüz (2010, s.151) ise ilköğretimin zorunluluğunun Fransa'da 1793 yılına, İngiltere'de 1876 yılına, Almanya'da ise 1819 yılına kadar gittiğini ifade etmektedir.

Türkiye'de ilköğretimin zorunluluğu, II. Mahmut'un 1824 yılında yayınladığı fermana dayanmaktadır. Ancak bu ferman yalnızca İstanbul için ilköğretimi zorunlu hale getirmiştir. İlköğretimin tüm ülkede zorunlu hale gelmesi ise Tanzimat dönemine rastlamaktadır (Y. Akyüz, 2010). Nisan 1847'de çıkarılan bir Talimat ile dört yıllık sıbyan mektepleri ve iki yıllık Rüşdiye mektepleri zorunlu öğretim kapsamına alınmış ve böylece altı yıllık zorunlu öğretim getirilmiştir (Y. Akyüz, 2010).

Zorunlu eğitimin özellikle iki açıdan çocukların korunmasına katkı getirdiği söylenebilir. Birincisi, çalışmak zorunda kalan çocuklar okula devam etmekle iş nedeniyle istismar edilmekten kurtulma olanağı bulmuşlardır. İkincisi, aileleri yanında istismar ve ihmal edilen çocuklar için okul bir kurtuluş ortamı olmuştur. Zorunlu eğitim ayrıca ailelerin eğitimcilerle etkileşime geçerek onların çocuk yetiştirmeye ilişkin becerilerini de geliştirmiş olabilir.

Diğer yandan, okulun tümüyle iyi bir yer olmadığına ve olumsuzluklarına yönelik yaklaşımların bulunduğunu da unutmamak gerekmektedir. Örneğin, Ivan Illich zorunlu okullaşmanın her ne şekilde olursa olsun tüketim toplumu oluşumuna hizmet ettiğini ifade etmektedir (Tan, 1983). Benzer şekilde Buyruk (2014), okulların ve bir meslek olarak öğretmenliğin ortaya çıkışını kapitalist toplumsal yapıyla ilişkilendirmekte, eğitim ve öğretmenliğin öncelikle endüstrileşmeye başlayan toplumlarda gerekli emek gücünün üretimini ve denetimini sağlamaya yönelik bir biçimde gelişmeye başladığını belirtmektedir. Radikal pedagojinin temsilcilerinden Ekkehard von Braunmühl ise eğitimi, çocukların ölümünü getiren bir savaş olarak nitелеmektedir. Ona göre eğitim, çocukların zararına olan ve çocukları suistimal eden bir süreçtir (Yıldırım, 2011).

2.4.2. Çocuk Koruma Aracı Olarak Okul

Schubert (2001), çocuk koruma sisteminin ilk ve öncelikli olarak çocuğun güvenliği ile ilgilendiğini ve çocuğun eğitimsel ihtiyaçlarının geri planda kaldığını vurgulamaktadır. Ayrıca çocuk koruma sistemiyle ilişkili birçok kurum zamanında ve uygun bilgi paylaşımı yapmamaktadır. Koruma altındaki çocukların eğitimsel geçmişleri ve ihtiyaçları ile ilgili koruyucu aileler, okullar ve sosyal hizmet çalışanları arasındaki bilgi paylaşımı yetersizdir (akt: Vacca, 2008).

Çocuk korumada sorumlulukların çeşitli kurumlar arasında paylaşılması gerektiğinin anlaşılmasıyla birlikte okulun, çocuğun korunması ve güvenliğindeki rolü artmıştır (Woods, Bond, Tyldesley, Farrell ve Humphrey, 2011). Uluslararası insani toplulukta çocuk korumanın geliştirilmesinde eğitimin rolüne ilişkin sesler gittikçe yükselmektedir. Tecrübeler eğitimin çocuk işçiliği, çocukların askere alınması, çocuk kaçırma ve cinsiyet tabanlı şiddet üzerinde önleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Böylece eğitim, çocuklar için önemli bir koruma aracı olarak iş görmektedir (Nicolai ve Triplehorn, 2003).

Eğitim, temel bir insan hakkı olmanın yanında çocukların korunması ve özgüvenlerinin geliştirilmesi için önemli bir araçtır. Eğitim çocuklara yaşam becerileri ve mesleki yeterlilikler kazandırarak onları ileriki yaşamları için güçlendirir. Çatışma ortamlarında, eğitimsel ve sosyal faaliyetler, çocukların psikolojik ihtiyaçlarını çözerek normallik duygusunu yeniden kazanmalarına ve onlara güvenli bir çevre sağlayarak istismar ve sömürüden korunmalarına katkı sağlar. Beslenme, cinsel sağlık, su ve temizlik gibi hayat kurtarıcı ve diğer önemli bilgiler eğitimsel faaliyetler aracılığıyla yaygınlaştırılarak çocukların korunmasına yardımcı olur (UNHCR, 2010b).

Çocukların eğitim yaşantıları, onların ileriki yaşamlarını, işe yerleşmelerini ve sosyalleşmelerini etkilediğinden, koruma altındaki çocukların eğitim yaşantıları daha da önemli olmaktadır. Okulda başarılı olmak bu çocukların geleceğe dair umut ve güvenlerini arttırmaktadır (Hedin, Höjer ve Brunnberg, 2011). Her ne kadar kapitalist iş piyasasına eleman yetiştirme gibi eleştiriler bulunsu da (Buyruk, 2015) eğitimin, dezavantajlı durumdaki çocukların toplumsal bütünleşmelerine ve psiko-sosyal gelişimlerine katkı sağladığı, onları çocuk işçiliği vb. olumsuz durumlardan koruduğu ve onlara güvenli bir çevre sunduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Nordtveit, 2010). Koruma altındaki çocuklar akranlarına göre daha dezavantajlı durumda olduklarından, onların eğitimsel becerilere daha çok ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Okullar, ailenin dışında çocuk ve gençlerin sosyalleşmelerinin en önemli kaynağıdır. Okullar psikolojik ve davranışsal sorunları iyileştirebilir. Bunun dışında okullar aynı zamanda psikolojik ve davranışsal sorun riskini azaltacak koruyucu faktör olarak da hizmet verebilirler (Hamilton, Wekerle, Paglia-Poak ve Mann, 2012). Okul deneyimleri, çocukların günlük yaşamlarını ve koruma altından ayrıldıktan sonraki yaşam kalitelerini önemli ölçüde etkiler (Vera Institute of Justice, Tarihsiz). Çocukların eğitime devam etmeleri, çocuk işçiliği önünde bir engel olarak onların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmiş olmaktadır (Kara, 2011).

Eğitim sürecinin çocukları birçok bakımdan etkilediği söylenebilir. Gilligan (1998, s.14), eğitim sürecinin çocuk üzerindeki etkileriyle ilgili olarak şu noktalara değinmektedir:

1. Okul deneyimlerinin, öğrencilerin eğitimsel gelişimleri kadar sosyal gelişimleri için de olumlu ve kalıcı etkileri vardır.
2. Okul deneyimlerinin olumlu etkileri dezavantajlı öğrenciler arasında daha belirgin olduğundan, okullar, çocukların sosyal yoksunluklarını önleyici ve koruyucu temel kurumlar olarak görülmelidir.
3. Öğretmenler, öğrenci topluluğuyla en çok ilişki içinde olan profesyonellerdir. Bu yüzden, diğer çocuk merkezli çalışanlar onları anlamaya ve onlarla işbirliği yapmaya çalışmalıdır.
4. Yoksunluk deneyimi yaşayan çocuk ve ailelere destek için kaynak oluşturmak güçtür. Okullar, aile ve çocuklara kaynakları verimli kullanarak destek sağlamak için önemli yerlerdir.
5. Okullar, sosyal gelişim stratejileri ve programları vasıtasıyla geniş ölçekli yoksunlukları ele almada gerekli olan daha kapsamlı çoklu yöntemlerin temel bileşenleridir.
6. Bazı okulların ve öğretmenlerin kaynaklar, politika, yönetim, destek, eğitim ya da toplumun sosyo ekonomik tabanındaki eksikliklere boyun eğebileceği gerçeğine rağmen, bu durum okulların, umut verici olmayan durumlarda başarılı olamayacağı demek değildir.
7. Sosyal hizmetler arasında etkili işbirliği ile eğitim çalışanları, aileler ve diğerleri bireysel olarak bir çocuk ya da tüm toplum için okulun potansiyelinin farkına varmada güçlü araçlar olabilir.

Gilligan'ın (1998) açıklamaları genel olarak değerlendirildiğinde, okul deneyimlerinin çocukların sadece eğitimsel gelişimlerini değil sosyal gelişimlerini de önemli ölçüde etkilediğini söylemek mümkündür. Diğer yandan okulların, dezavantajlı ve risk altındaki çocuklara ve ailelere ulaşma, yardıma ve desteğe ihtiyacı olan aile ve çocukların sorunlarına çözüm üretmeye çalışma gibi yönleri düşünüldüğünde, sosyal hizmetler boyutunda da hizmetler ürettiği söylenebilir.

Eğitimin aile ve çocuklar üzerine etkisinin kabul edilmesi nedeniyle, ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından eğitimin önemine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Herkes İçin Eğitim (Education for All) hedefleri de bunlardan biridir. UNESCO'nun Herkes İçin Eğitim çalışmaları 1990 yılında Tayland'da yapılan Dünya Konferansıyla başlatılmış olup, bu konferansta herkes için eğitim hedefleri belirlenmiştir (Kara, 2011). Belirlenen hedeflere istenildiği kadar ulaşamadığının anlaşılmasıyla birlikte programın başlatıldığı dönemden 10 yıl sonra 2015 hedefleri saptanmıştır. 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi amacıyla çocuklar, gençler ve yetişkinler için uluslararası düzlemde belirlenmiş olan altı hedef şunlardır (UNESCO, 2000):

1. Özellikle imkanları kısıtlı ve dezavantajlı çocuklar için, geniş kapsamlı okul öncesi eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi,
2. Zor koşullardaki çocukların, özellikle kızların ve küçük toplulukların çocuklarının ücretsiz, zorunlu ve kaliteli eğitime tam olarak ulaşım imkanlarının 2015 yılına kadar sağlanması,
3. Gençlerin ve yetişkinlerin eğitim ihtiyaçlarının uygun öğretim koşullarına ve yaşam becerisi programlarına eşit ulaşım yoluyla karşılanması,
4. 2015 yılına kadar tüm yetişkinler –özellikle kadınlar- için temel ve sürekli eğitime eşit ölçüde erişimin, yetişkin eğitimi gelişim düzeyini % 50 oranına ulaştırmak,
5. İlk ve orta dereceli eğitimde cinsiyet farklılıklarının 2015 yılına kadar ortadan kaldırılması; kızların kaliteli temel eğitime tam erişimlerinin ve başarılı olmalarına odaklanarak eğitimde cinsiyet eşitliğinin 2015 yılına kadar sağlanması,
6. Kabul gören ve ölçülebilen eğitim sonuçlarının, özellikle okuryazarlık, sayısal ve yaşam için gerekli becerilerin başarılmaması amacıyla eğitim kalitesinin bütün yönlerinin geliştirilmesi ve bu özelliklerin mükemmelleştirilmesi.

Görüldüğü gibi, herkes için eğitim hedefleri daha çok dezavantajlı grupların eğitime erişimlerini amaçlamaktadır. Böylelikle dezavantajlı grupların sosyal içermelerine de katkı sağlanmış olmaktadır. Ancak ilerlemeler sağlanmış olsa da bu hedeflere ulaşmanın kolay olmadığı Herkes İçin Eğitim Küresel İzleme Raporlarından anlaşılmaktadır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde şüphesiz ki okulların da rolü bulunmaktadır. Bu nedenle okulların bu sürece etkin bir şekilde dahil edilmesi önemlidir.

Okulların öğrencilerin sosyal gelişimlerinde önemli rolleri vardır. Gilligan (1998) bu rolleri okula ilişkin mecazlar aracılığıyla başlıca aşağıdaki gibi ele almaktadır:

1- *Destekçi olarak okul (School as ally)*. Okullar öğrencilere olumlu rol modelleri sunarlar. Çok beğenilen bir öğretmen sadece akademik bir öğretici değil, aynı zamanda bir sırdaş ve kişisel kimlik için olumlu bir model olabilir. Okulda, akrabası olmasa da öğrenciyi dinleyen, ona rehberlik eden kimseler bulunur.

2- *Kefil olarak okul (School as guarantor)*. Okullar öğrencilerin günlük iyilik hallerini gözlemleyici bir role sahiptir. Okul, çocuğun sosyal fonksiyonu ve evle bağlantısıyla ilgili bilgilerin toplanabileceği en ulaşılabilir ve doğal ortamdır. Okullar bir bakıma, okul çağındaki risk altındaki çocukların iyilik hallerinin kefilleri olarak davranır. Görünüş, davranış, performans, zaman kullanımı, aile bağlantısı ve gelişim gibi özelliklerin tümü, öğretmenler için çocuğun okul ve okul dışı sosyal yaşamına dair ipuçları sağlar. Okulun kaygı eşiği bozulduğunda, okulun dikkat ve eylemi yardım sürecini harekete geçirir. Okul, öğrencilerin şiddete uğraması, istismarı, madde kullanımı gibi nedenlerle çalışanları, aileleri ya da ilgili kurumları uyarabilir. Okullar, korunmaya ihtiyacı olan bir çocuk vakası için fikir beyan edebilirler. Okullar ayrıca öğrenciler arasında zorbalığın engellenmesine yönelik katkı da sağlarlar.

3- *Kapasite geliştirici olarak okul (School as capacity builder for children)*. Okullar çocuklara, benliklerini ve becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sağlayabilirler. Öğrencilerinin büyük beklentileri, okulun ve öğretmenlerin gençlerin doğal kapasitelerine inanmalarını gerektirir. Böyle yüksek beklentiler, gençlerin güçlüklerle mücadele dirençlerini arttırabilir. Okullar ayrıca, çocukların güçlüklerle başa çıkma ve olumsuzluklara direnme kapasitelerinin takviyesinde önemli bir sosyal aşı rolüne sahiptir. Okul programları, sorunların çözümünde çeşitlilik kadar çocuk istismarı, zorbalık ve madde kullanımını önlemek için geliştirilmektedir. Okul tabanlı çocuk

istismarını önleme programları, çocuk korumada önleyici çalışmaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

4- *Güvenli üs olarak okul (School as secure base)*. Çocuklar için normal gelişim fırsatlarıyla okullar, güven ve toplumsal aidiyet, yetişkin rollere ve kimliklere alışma, başkalarını ve dünyayı keşfetme yerleridir. Sıkıntılı ve karmaşa içinde yaşayan bir çocuk için öğretmene, sınıfa ve okula alışkanlık ve bağlılık önemli bir koruyucu kalkandır. Okulun sosyal kurum olma niteliği olarak günlük programlar ve ritüeller sorunlu çocuklar için rahatlatıcı bir güvenlik sunabilir. Okul, korunmasız çocuklar için faydasız, ihmalkar ve istismarcı bir ev ortamından sığınma yeri olabilir. Yani okul bir bakıma çocuk için bozuk bir ev ortamından kaçış yeridir. Diğer yandan bazı çocuklar için yatılı okullara gitme ev ortamında kalmaktan daha yararlı olabilir.

5- *Bütünleştirici olarak okul (School as integrator)*. Okullar, okul çağındaki tüm çocukların ve onlar aracılığıyla ailelerinin erişebileceği evrensel kurumlardır. Çocukların gelişimlerinde ve toplumsal bütünleşmelerinde okullar ailelerden sonra ikinci sıradadır.

6- *Yetişkinlikteki fırsatların kapısı olarak okul (School as gateway opportunities in adulthood)*. Okulların genel olarak kişisel gelişimi desteklediği söylenebilir. Okullar öğrencilerin arkadaşlık, sosyal beceri, başarı, fırsatlar ve işgücü sürecinde sürekli ve olumlu bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, okulu erken bırakan ya da yeterli derecesi alamayanların daha fazla işsizlik riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir.

7- *Aile ve topluma bir kaynak olarak okul (School as a resource to parents and communities)*. Okulun ailelere destekleyici hizmet verdiği bilinen bir durumdur. Aileler hala okulu kendilerine yardımcı güvenli bir çevre ve ortam olarak görmektedir. Çocuklarının eğitimleri nedeniyle aileler diğer kimselerle bir şekilde iletişime geçerler. Okulla irtibat halinde olma bazı aileleri eğitim programları içerisinde yer alma konusunda cesaretlendirir. Eğitimde anne katılımı, çocukluk sorunlarıyla ilişkili olarak önleyici bir role sahiptir. Okullar zayıf çevrelerde, kenar mahallelerde ihtiyaç sahibi aileler için güvenilir sosyal kurumlar olabilir. Okullar ayrıca dezavantajlı kesimler için kamu vicdanının oluşmasına ve sürdürülmesine de katkıda bulunurlar.

Görüldüğü gibi, okulların normal eğitim öğretim faaliyeti dışında sosyal etkileri de gözardı edilemeyecek düzeydedir. Okullar, yardıma ve desteğe ihtiyacı olan çocuklara fırsatlar sağlamakta, gerektiğinde onlara güvenli bir çevre sunmakta ve çocukların yetişkinlik hayatına güçlü bireyler olarak hazırlanmalarının bir aracı

olmaktadır. Bunun yanında çocuklar dışında ailelerin de okulun sağladığı fırsatlardan yararlanma durumu vardır. Çocukların sağlıklı, mutlu ve güçlü olması aynı zamanda ailelerin ve toplumun da güçlenmesine yol açacaktır. Tüm bu sosyal etkileri dikkate alındığında okulların aslında sosyal hizmetler boyutunda da görevleri olduğu söylenebilir. Yani okullar bir bakıma sosyal hizmet kuruluşu olarak da görev yapmaktadır.

Diğer yandan İngiltere Eğitim, Çocuk Hizmetleri ve Becerilerde Standartlar Bürosu (OFSTED) tarafından yayınlanan bir raporda, etkili okullarda çocuğun korunmasına ve güvenliğine özel bir önem verildiği görülmektedir. Çocuğun korunmasına ve güvenliğine yönelik tedbirler, eğitimler ve nitelikli personel istihdamı gibi uygulamalar etkili okulların birer özelliği olarak kabul edilmektedir (OFSTED, 2011).

Nicolai ve Triplehorn (2003, s.10) ise eğitimin fiziksel, psiko-sosyal ve bilişsel boyutlarda potansiyel koruma unsurlarını şu şekilde belirtmektedir:

Fiziksel koruma boyutu

1. Oyun ve öğrenme için güvenli ve yapılandırılmış bir çevre sağlar.
2. Ayrım gözetmeksizin bütün çocuklara ulaşır.
3. Travmaya uğrama, ailesiz kalma gibi özel ihtiyaçları olan çocukları tanımlama için araçlar sunar.
4. Askere alınma, çeteler, madde kullanımı gibi olumsuz durumlara karşı çocukları olumlu alternatiflerle meşgul eder.
5. Aile ve bakıcılarla işbirliği içinde öğretmenler tarafından bakım ve danışmanlık sağlanabilir.
6. Çocuklara temel sağlık ve temizlik bilgisi sunar.
7. Okul beslenmesinin bir parçası olarak günlük beslenme olanakları sağlayarak çocuğun beslenmesini geliştirebilir.
8. Çocukları, onlar için zararlı olmayan ya da onların sağlık ve güvenliklerini tehdit etmeyen uygun işlere hazırlar.

Psikososyal koruma boyutu

1. Çocuklara, öğrenciler olarak bir kimlik verir, okul dışı çocuklar tarafından hissedilen yetersizlik hissini engeller.

2. Oyun ve kültürel etkinlikler (spor, müzik, drama, sanat) aracılığıyla kendini ifade etmek için bir ortam sağlar.
3. Savunmasız çocukların toplumsal bütünleşmelerini kolaylaştırır.
4. Çocuklar ve aileleri için sosyal ağları ve toplumsal etkileşimi destekler.
5. Günlük bir düzen sağlar ve savaşın ve çatışmanın dışında bir gelecek duygusu sunar.

Bilişsel koruma boyutu

1. Çocukların, temel eğitim becerilerini (okuryazarlık, matematik gibi) geliştirmelerine ve sürdürmelerine yardımcı olur.
2. Çocuklara, acil hayat kurtarma sağlığı ve güvenliği bilgisine erişim araçları sunar.
3. Vatandaşlık ve barışça yaşam için çocukları insan hakları bilgi ve becerileriyle donatır.
4. Çocukların, propaganda ve bilginin farklı kaynaklarını değerlendirme becerilerini güçlendirir.
5. Gençleri, bilgiyi analiz etme, görüşlerini açıklama ve eyleme geçme konusunda cesaretlendirir.

Nicolai ve Triplehorn (2003) tarafından yapılan bu sınıflandırmanın da çocukluk algısındaki değişmelerle beraber çocuk korumaya bütüncül bakış açısının bir sonucu olduğu söylenebilir. Yani çocuğun gelişimi her yönüyle bir bütün olarak görülmekte, onun sadece var olan zararlardan değil, olumsuz durumlar daha ortaya çıkmadan gerekli önlemler alınarak ve zarara uğramadan korunması amaçlanmaktadır. Burada dikkat çeken bir husus da fiziksel ve psikososyal koruma yanında bilişsel korumanın da çocukların korunmasında önemli bir yerinin olduğudur. Çocuğun bilişsel gelişiminin, hak ve korumaya ilişkin bilgi ve beceriler kazanmasının onun risk ve zararlardan korunmasında olumlu etkileri olmaktadır. Örneğin, çocuk hakları bilgisini öğrenen bir çocuk kendini ifade etmek için uygun ortam bulduğunda ve görüşlerini açıklamaya cesaretlendirildiğinde katılım hakkını kullanma yönünde önemli bir fırsat yakalamış olmaktadır.

Okulun çocukların korunmasına yönelik görevini yerine getirme durumunda okul çalışanlarının da önemli derecede etkili olduğu söylenebilir. Aşağıda okul çalışanlarının çocuğun korunmasındaki sorumluluklarına değinilmektedir.

2.4.3. Çocuğun Korunmasında Okul Çalışanlarının Sorumlulukları

Çocukların zamanının büyük bir bölümü okulda geçtiğinden, okul çalışanlarının davranışları çocuğun korunmasında büyük rol oynar. Çalışanların çocuklara karşı davranışları yanında birbirlerine karşı olan davranışları da çocukların korunması sürecini etkileyebilir. Okulda çocuklara yönelik hizmetleri etkileyen başlıca çalışanların okul yöneticileri, öğretmenler ve okul rehber öğretmenleri olduğu söylenebilir.

Okul yöneticileri. Okul yöneticisi, toplumsal değişmeler ve gereksinmelerle başa çıkmak için okulu yeniden yapılandıracak; toplumun gereksinmelerini karşılamak için okulun işlevlerini yerine getirecek; örgütsel etkililiği sağlayarak okulun toplam niteliğini artıracak olan kişidir (Başaran, 2000). Okul yöneticisi, okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç öğelerin lideri olmalıdır (Bursalıoğlu, 2005). Okulun en üst amiri olarak okul yöneticisinin kararlarının çocukları çok yakından etkilediğini söylemek mümkündür. Günümüzde okul yöneticilerinin rolleri, görevleri ve yöneticilerden beklentiler daha karmaşık bir hal almıştır. Hızla değişen bir ortamda okulları başarılı bir biçimde yönetebilecek yöneticilerin, okulu ve toplumu çok iyi tanımaları okulun başarılı olabilmesi için liderlik yapmaları ve sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri ve okuldaki diğer çalışanlar ile işbirliği içinde olmaları önemlidir (Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008).

İngiltere’de okulların çocuk koruma politika belgelerinde çocukların korunmasına ilişkin okul yöneticilerine özel sorumluluklar verildiği görülmektedir. Örneğin, okul yöneticilerinin çocuk korumaya ilişkin; (1) Okulun çocuk koruma sorumluluklarının yerine getirilebilmesi için yeterli kaynak ve zaman sağlama, (2) Çocuk korumaya ilişkin politika ve süreçlerin uygulanmasını ve tüm personel tarafından takip edilmesini sağlama, (3) Programın öğrencilerin refah ve güvenliğine katkı sağlayacak şekilde yürümesini sağlama gibi görevleri bulunmaktadır (Elmacı ve Beyhan, 2015).

Öğretmenler. Okulun en önemli unsurlarından birisi öğretmenlerdir. Okul ortamı, çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yerlerdendir. Eğitim süresi boyunca, ailesi tarafından kötü muameleye uğrayan çocukların tespit edilmesi, gerek müdahale, gerek sağaltım açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin çocuklarla sürekli iletişim halinde olmaları, çocuk eğitimi ile ilgili bilgi ve deneyime sahip olmaları nedeniyle, aileleri tarafından kötü muameleye maruz kalan çocukların korunmasında okul ortamı ile birlikte son derece önemli oldukları ortadadır (Tugay,

2008). Birçok çocuk okula, istismar ve ihmal sonucu ortaya çıkan sorunlar nedeniyle, özel eğitime muhtaç olarak başlamaktadır. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların gösterdikleri davranış bozuklukları çocuklarla yüz yüze ilişki halinde bulunan öğretmenler tarafından gözlenebilir (Kepenekçi, 2001). Öğretmenler, sınıflarında bulunan bir çocuğun istismar edilip edilmediğini sahip oldukları beceriler yardımıyla anlayabilir.

Rehber öğretmenler. Rehber öğretmenlerin çocuk koruma süreciyle daha yakın ilişki içinde oldukları söylenebilir. Okullarda uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik programları, okulun genel amaç ve hedeflerinin bir parçasıdır. Rehber öğretmenler okulun amaç ve hedeflerini tamamlayan, kapsamlı bir hizmet programı hazırlamak ve bunu uygulamakla sorumludur. Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel gelişimlerini arttırmanın yanında, aynı zamanda karşılaştıkları sorunların giderilmesinde öğrencilere yardımcı olma amacı da taşır (Ata, 2007).

Çocuk koruma mevzuatı düşünüldüğünde öncelikle okul çalışanlarının bir bildirim yükümlülükleri olduğu söylenebilir. Çocuk Koruma Kanununda (m. 6) adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının korunmaya ihtiyacı olan çocuğu ASPB'na bildirmekle yükümlü oldukları açıkça ifade edilmektedir. Bir eğitim kuruluşu olarak okulun da bu yükümlülüğünü okul personeli aracılığıyla yerine getirmesi gerekecektir. Diğer yandan Türk Ceza Kanununa göre suçun bildirilmemesi ya da ihmal edilip geç bildirilmesi ayrıca suç teşkil etmektedir (m.278-279). Bu durumda örneğin, okulunda istismara uğramış bir çocuk bulunan öğretmen ya da okul yöneticisi bunu yetkili makamlara bildirmek zorundadır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin bu bildirim yükümlülüklerini doğru bir şekilde yerine getirebilmeleri için çocuk koruma, korunmaya ihtiyacı olan çocuk, çocuk istismarı gibi konularda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları da önemlidir.

Daha önce de açıklandığı gibi Çocuk Koruma Kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici tedbirlerden eğitim, danışmanlık ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesinde Milli Eğitim Bakanlığının sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar yerine getirilirken okullara da görevler düşmektedir. Örneğin, okuldaki bir rehber öğretmen eğitim tedbiri uygulamakla görevlendirilebilir. Bu durumda rehber öğretmenin hakkında eğitim tedbiri kararı alınan bir çocukla ilgili 10 gün içerisinde bir uygulama planı hazırlanması ve ilgili mahkemelere en geç üç ayda bir değerlendirme raporlarını göndermesi gerekmektedir. Okul yöneticisi ise bu süreci takip etmelidir.

2.4.4. Özel Olarak Çocuk Korumaya Odaklanan Okullar

Her ne kadar çocuğun korunmasında okulun rolünü genel olarak ele almak olanaklı olsa da, özel olarak bazı okulların doğrudan çocuğun korunmasına odaklandığı da görülmektedir. ABD’de risk altındaki çocukların eğitime yönelik yatılı ve gündüzlü çeşitli alternatif okul uygulamaları bulunmaktadır (Aydın, 2006). Jones ve Lansdverk (2006) tarafından yapılan bir araştırma istikrarlı bir yaşam ortamı sağlayan destekleyici yatılı eğitim şekillerinin korunma ihtiyacı olan gençler için yararlı sonuçlar ortaya koyabileceğini göstermiştir. Yatılı okulların çocukların korunmasında fayda sağlayabileceğinin kabul edilmesiyle birlikte sözleşmeli okullar (charter schools) gibi bazı yatılı okullara olan ilgi artmaya başlamıştır. Uzun vadede düşünüldüğünde bu okulların uygun maliyetli olabileceği, dezavantajlı gençler için güvenli ve planlı bir çevre, iyi bir eğitim ve bir aile havası sağlayabileceği ifade edilmektedir (Goldsmith, Devlin, Frame ve Gotgart, 1999). İngiltere’de de korunma ihtiyacı olan çocuklar için bazı özel yatılı okul planlarından söz edilmekte ve yatılı okul bakımının koruyucu aile sistemine göre daha ucuz olacağı ifade edilmektedir (Curtis, 2003; Morgan, 2007).

Burghart (2012), yatılı okulların, koruma altındaki çocukların bakımında birçok yararlı yönü olduğunu söylemektedir. Yatılı bakım öncelikle koruma altındaki çocuklara sabit bir yaşam yeri ve sabit okul olanağı sunmaktadır. Oysa koruyucu aile sisteminde çocukların yaşam yeri ve okulları çok sık değişmektedir. Diğer yandan yatılı okullar, çalışan kişilere de koruyucu aile olma olanağı vermektedir. Çünkü çalışan kişiler ancak hafta sonları ve tatil günlerinde çocukları yanlarına alabilmektedirler. Burghart (2012) ayrıca yatılı okullardaki bakımın koruyucu aile bakımına göre daha ucuz olduğunu ileri sürmektedir. İngiltere Hükümeti tarafından yayınlanan bir raporda da yatılı okulların korunma ihtiyacı olan çocuklar için faydalar sağlayabileceği belirtilmektedir (Department for Education, 2014).

Çocuk korumada okulların rolünün anlaşılmasıyla birlikte bazı sözleşmeli okulların ve yatılı okulların Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Avustralya gibi ülkelerde koruma altındaki çocuklara hizmet vermeye başladığı görülmektedir. Örneğin, 2010 yılının Mayıs ayında Çocuk Proje Akademisi (The Children’s Project Academy), Santa Barbara İlçe Eğitim Kuruluyla (ABD) koruma altındaki gençlere yatılı olarak hizmet verecek bir sözleşmeli okul için sözleşme imzalamıştır (<http://www.childrensprojectsb.org/pages/school.shtml>).

Koruma altındaki çocukların eğitimsel başarısızlıklarına çözüm üretmek amacıyla yola çıkan Mott Haven Akademisi'nin 2008'de kurduğu sözleşmeli okul da koruma altındaki çocukların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırılmıştır. Bu sözleşmeli okul, sosyal hizmet kurumlarıyla yakın işbirliği içerisinde çalışarak koruma altındaki çocuklara eğitim hizmeti vermektedir (<http://www.havenacademy.org/>).

Koruma altındaki çocuklara yönelik okul uygulamalarının bulunması, eğitim aracılığıyla çocuğun korunması anlayışının bir sonucudur. Osmanlı dönemindeki Islahhanelerin de benzer amaçla kurulan okullar olduğu söylenebilir. Islahhanelerin en önemli işlevi, fakir ve kimsesiz çocukların korunmasıdır (Koç, 2007). Islahhaneler, korunma ihtiyacı olan çocukların korunmasını sağlama yanında onların bilgi ve beceriler kazandırılarak yetişkinlik hayatına ve topluma hazırlanmasına da katkıda bulunmuşlardır.

Ülkemizdeki Darüşşafaka Eğitim Kurumlarının da korunma ihtiyacı olan çocukların korunmasına yönelik hizmet veren kurumlar olduğu söylenebilir. Darüşşafaka eğitim kurumlarında babası veya annesi hayatta olmayan, maddi olanakları yetersiz, başarılı çocuklara yatılı eğitim hizmeti verilerek onların aile ve topluma faydalı, mutlu bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.4.5. Çocuk Dostu Okullar

Okullar, Çocuk Hakları Sözleşmesinin hayata geçirilmesinde en temel ve önemli kurumlardır (MEB ve UNICEF, 2015). Çocuk dostu okullar, çocuk hakları kavramının sınıf uygulamalarına ve okul yönetimine taşınmasının bir aracıdır. Çocuk dostu okul yaklaşımı ilk olarak 1997 yılında Tayland'da geliştirilmiştir. Çocuk dostu okul kavramı şu beş boyuttan oluşmaktadır (UNICEF, 2006):

- 1- Tüm çocukları içermek,
- 2- Çocuklara akademik etki ve ilgi,
- 3- Sağlık, güvenlik ve koruma,
- 4- Cinsiyet duyarlılığı (dengesi),
- 5- Öğrenci, aile ve toplumun katılımı.

Çocuk dostu okul kavramının boyutları incelendiğinde çocuk dostu okulun çocuk yönelimli okul olduğu görülmektedir. Dil, kültür, ırk, sosyo-ekonomik düzey ayrımı gözetmeksizin tüm çocukların dâhil edilmesi çocuk dostu okulun temelidir.

Çocuk dostu okullar, çocukların ilgisine göre düzenlenip onlara yaşam ve çocukluk için gerekli bilgi ve becerileri kazandırılmalıdır. Çocuk dostu okullarda çocuklar için sağlıklı, güvenli ve koruyucu bir ortam oluşturma, çocuğun korunması için mutlak gereklidir. Cinsiyet eşitliliği ve duyarlılığı çocuk dostu okulun önemli bir göstergesidir. Çocuk dostu okulun amaçlarını anlayabilmek için toplum ortaklığı temel faktördür (UNICEF, 2006).

Çocuk dostu okula ilişkin uygulamaların ülkemizde de gerçekleştirildiği görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in işbirliğiyle 2002 yılında çocuk dostu okul kavramının tartışıldığı bir çalıştay gerçekleştirilmiş ve çocuk dostu okul projesinin Türkiye'de uygulanmasına karar verilmiştir. Çalıştayın ardından çocuk dostu okul kılavuz kitabı hazırlanmıştır. 2003 yılında ise eğitici eğitimi, toplumsal cinsiyet duyarlılığı kazandırma, çocuk hakları eğitimi, ihmal istismar mağduru çocuklar, riskli davranış gösteren çocuğun dostu okul ve bilgi okuryazarlığı eğitim materyalleri hazırlanarak çocuk dostu okul projesinin temelleri oluşturulmuştur (Metin, 2006).

İlk önce 2003-2004 eğitim öğretim yılında 25 ilköğretim okulunda başlayan çocuk dostu okul çalışmaları 2005-2007 yılları arasında Türkiye genelinde 326 ilköğretim okulunda uygulanmıştır. Daha sonra çocuk dostu okul kapsamındaki hak temelli eğitim anlayışı ve çocuk hakları kurum standartlarına yansıtılmıştır (MEB ve UNICEF, 2015). Böylelikle okulun temel olarak çocukların korunmasına yönelik bir örgütlenme içerisinde olması gerektiğinin kabul edildiği söylenebilir.

Çalışmanın kuramsal çerçevesi genel olarak değerlendirildiğinde, toplumların tarihin her döneminde çocukla ilgilendikleri görülmektedir. Çocuk kimi zaman yetişkinlerin küçültülmüş bir modeli olarak görülmüş, kimi zaman ise ayrı ve saygın bir kişilik olarak ele alınmıştır. Çocuğun ve çocukluğun algılanış biçimi, toplumların çocuğa bakışını etkilemiş ve çocuklara yönelik politikalara yön vermiştir. Zamanla toplumsal değişimler ve sanayileşmenin de etkisiyle ailenin çocuk üzerindeki etkisi yetersiz kalmaya başlamış, yeterli bakım ve gelişme olanağı sağlanamayan çocuklara devletin müdahalesi gerekli görülmüştür. Özellikle savaşlar nedeniyle anne ve/veya babasız kalan çocukların bakımı için biyolojik aileleri dışında bir kurumda ya da aile yanında bakılma gibi uygulamalar gelişmiştir. Daha sonraları kimsesiz olmasa da sağlıklı gelişimi için uygun koşullar sağlanamayan, istismar ve ihmal mağduru olan ve bu nedenle gelişimi tehlikede görülen çocukların da özel olarak korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu çocukların bakım ve yetiştirilmeleri devlet tarafından sağlanıyor olsa da eğitim ve okul uygulamaları da onların gelişimlerini ve yetişkinlik

hayatına hazırlanmalarını etkilemektedir. Ancak ne yazık ki bu çocuklar akademik başarısızlık, okul terki, devamsızlık gibi birçok eğitimsel sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

Modern çocuk paradigması ve toplumsal değişmelerle beraber çocukların korunması meselesinin bütüncül bir şekilde ele alınması gerekliliği ön plana çıkmaya başlamıştır. Bütüncü bakış açısı çocuk korumada sistem yaklaşımının kabul edilmesini sağlamış, böylelikle toplumdaki birçok kurum ve süreç çocuk korumayla ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşımların bir sonucu olarak daha sorunlar ortaya çıkmadan risklerin önceden tespit edilip önlenmesi ve kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon çocuk korumada daha önemli hale gelmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, hedef evreni ve çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve çocuk koruma alanında çalışan uzmanların görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma, “karma araştırma” olarak yürütülmüştür. Karma araştırmalarda farklı paradigmalara dayanan nicel ve nitel veri toplama teknikleri aynı anda ya da biri diğerini izleyecek şekilde uygulanmaktadır (Balcı, 2009). Bu araştırmada, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerinin saptanmasında nicel veri toplama teknikleri, uzmanların görüşlerinin saptanmasında ise nitel veri toplama teknikleri aynı anda kullanılmıştır. Bunun yanında nicel veri toplama aracındaki sorularla görüşme formundaki sorular birbirlerine paralel olarak hazırlanmış, nicel bulguların yorumlanmasında görüşmelerden elde edilen nitel bulgulardan da yararlanılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları ile ilgili sınırlılıkları nicel veri toplama yaklaşımının yanında nitel veri toplama yaklaşımına da ihtiyaç duyulmasına, diğer bir deyişle araştırmanın karma olarak yürütülmesine yol açmıştır. Şöyle ki, her okulda rehber öğretmen bulunmaması, bulunanlarda da genelde bir rehber öğretmen olması ve koruma altındaki ilkokul çocuklarının devam ettiği okul sayısının az olması rehber öğretmenlerle nicel yaklaşımlara dayalı bir çalışma yapılmasını güçleştirmektedir. Ancak rehber öğretmenler çocuk koruma hizmetleriyle doğrudan ilişkili olduğundan onların araştırma kapsamı dışında bırakılmaları düşünülmemiştir. Benzer şekilde koruma altındaki ilkokul öğrencilerinden sorumlu sosyal hizmet çalışanlarının sayısı da yeterli büyüklükte olmadığından onlardan da nitel yöntemlerle veri toplanması uygun görülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Örneklemde yer alan katılımcılar, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre belirlenen TR83 Düzey 2 Bölgesinden seçilmiştir. TR83 Düzey 2 Bölgesi Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat olmak üzere dört ilden oluşmakta olup merkezi Samsun'dur. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasına göre Düzey-2 Bölgelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeks Değerine göre TR83 bölgesi 26 bölge içerisinde 15. sırada yer almaktadır. Bölge illeri olan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasındaki yerleri ise sırasıyla 37, 50, 33 ve 57'dir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Koruma altındaki çocuklar özel bir gruptur ve bu çocuklarla çalışan öğretmenlere ve okul yöneticilerine ulaşmak güçtür. Katılımcıların TR83 Düzey 2 Bölgesinden seçilmesinin nedeni, araştırmacının belirtilen bölgede ikamet etmesi, adı geçen illerdeki koruma altındaki çocuklara hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarıyla yakın işbirliği içinde olması, kısaca yeterli sayıda katılımcıya ulaşılmasını kolaylaştıran imkânlarının fazla olmasıdır. Araştırmanın nicel verileri, Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerindeki koruma altındaki çocukların devam ettiği kamu ilkokullarda görevli yöneticiler ve sınıf öğretmenlerinden toplanmıştır. Bu illerdeki koruma altında olan ilkokul birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf çocukların devam ettiği okullar Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleriyle işbirliği yapılarak tespit edilmiştir. Yapılan işbirliği sonunda bu illerde koruma altındaki çocukların (ilkokul 1-4. sınıf) devam ettikleri okul ve bu okullardaki koruma altındaki çocukların derslerine giren öğretmen sayıları ve okul yöneticisi sayıları ile bunlardan ulaşılabildiği veri toplanabilen öğretmen ve yönetici sayıları Çizelge 3'te verilmektedir.

Çizelge 3

Araştırma Kapsamındaki Okul, Öğretmen ve Yönetici Sayıları

<i>İl</i>	<i>Okul Sayısı</i>	<i>Öğretmen Sayısı</i>	<i>Veri Toplanan Öğretmen Sayısı</i>	<i>Yönetici Sayısı</i>	<i>Veri Toplanan Yönetici Sayısı</i>
Amasya	5	20	17	10	8
Samsun	14	61	53	32	21
Çorum	3	23	20	6	5
Tokat	6	17	14	13	13
Toplam	28	121	104	61	47

Çizelge 3'te görüldüğü gibi, adı geçen iller kapsamında araştırma evrenini 121 sınıf öğretmeni ve 61 okul yöneticisi olmak üzere toplam 182 katılımcı oluşturmaktadır. Evren sayısının küçük olması nedeniyle ayrıca bir örneklem alınması yoluna gidilmemiş, hedef evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma evrenini oluşturan toplam 182 katılımcıdan 104 sınıf öğretmeni ve 47 yönetici olmak üzere toplam 151 katılımcıdan veri toplanabilmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı Çizelge 4'te verilmektedir.

Çizelge 4

Araştırmaya Katılan Öğretmen ve Yöneticilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Grup	Öğretmen		Yönetici	
		n	%	n	%
İller	Amasya	17	16.30	8	17
	Çorum	20	19.20	5	10.60
	Samsun	53	51	21	44.70
	Tokat	14	13.50	13	27.70
	Toplam	104	100	47	100
Cinsiyet	Kadın	50	48.10	5	10.60
	Erkek	54	51.90	42	89.40
	Toplam	104	100	47	100
Eğitim durumu	Ön lisans	28	26.90	4	8.50
	Lisans	76	73.10	35	74.50
	Lisansüstü	0	0	8	17
	Toplam	104	100	47	100
Yaş	30 yaş ve altı	20	19.20	14	29.80
	31-40 yaş	57	54.80	23	48.90
	41 yaş ve üstü	27	26	10	21.30
	Toplam	104	100	47	100
Mesleki Kıdem / Yöneticilik Kıdemi	10 yıldan az	6	5.80	30	63.80
	11-20 yıl	40	38.50	10	21.30
	21 yıl ve üzeri	58	55.80	7	14.90
	Toplam	104	100	47	100
Çocuk koruma eğitimi	Aldı	18	17.30	12	25.50
	Almadı	86	82.70	35	74.50
	Toplam	104	100	47	100

Çizelge 4'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin %16.30'u Amasya'dan, %19.20'si Çorumdan, %51'i Samsundan ve %13.50'si Tokat ilindendir.

Yöneticilerin ise %17'si Amasya'dan, %10.60'ı Çorum'dan, %44.70'i Samsun'dan ve %27.70'i Tokat ilindendir. Öğretmenlerin %48.10'u kadın, %51.90'ı erkektir. Yöneticilerin ise %10.60'ı kadın, %89.40'ı erkektir. Öğretmenlerin %26.90'ı önlisans, %73.10'u lisans olup lisansüstü öğrenime sahip öğretmen bulunmamaktadır. Yöneticilerin ise %8.50'si önlisans, %74.50'si lisans ve %17'si lisansüstü öğrenime sahiptir. Öğretmenlerin %19.20'si 30 yaş ve altı, %54.80'i 31-40 yaş arası ve %26'sı 41 yaş ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Yöneticilerin ise %29.80'i 30 yaş ve altı, %48.90'ı 31-40 yaş arası ve %21.30'u 41 yaş ve üstü yaş grubunda yer almaktadır.

Öğretmenlerin %5.80'nin kıdemi 10 yıldan az, %38.50'si 11-20 yıl arası kıdeme sahip, %55.80'i 21 yıl ve üzeri kıdemlidir. Yöneticilerin yöneticilik kıdemlerine bakıldığında ise % 63.80'inin kıdemi 10 yıldan az, %21.30'u 11-20 yıl arası kıdeme sahip, %14.90'ı 21 yıl ve üzeri kıdemlidir. Çocuk koruma eğitimi alıp almadıklarına bakıldığında öğretmenlerin %17.30'u çocuk koruma eğitimi almış, %82.70'i çocuk koruma eğitimi almamıştır. Yöneticilerin ise %25.50'si çocuk koruma eğitimi almış, %74.50'si çocuk koruma eğitimi almamıştır.

Araştırmanın nitel verileri ise, Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İllerindeki koruma altındaki ilkokul birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf çocukların devam ettiği okullardaki rehber öğretmenler ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda çalışan sosyal hizmet çalışanlarından (sosyal hizmet görevlilerden) toplanmıştır. Araştırmacı, gerekli izinler ve Etik Kurul Onayı alındıktan sonra (Ek C, Ek D, Ek G) görüşme yapmak amacıyla her iki grup için (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları) her ille birer gün ayırmıştır. İller ziyaret edildiğinde araştırmaya katılmaya istekli ve gönüllü olan sosyal hizmet çalışanları ve rehber öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Rehber öğretmen olmayan okullar için rehber öğretmen yerine başka birisi araştırmaya dahil edilmemiş, ancak okulda olup araştırmacının geldiği gün başka okulda görevli bir rehber öğretmenle görevli olduğu okulda görüşülmüştür. Böylelikle 11 rehber öğretmen ve 12 sosyal hizmet çalışanıyla görüşme yapılmıştır. Çeşitli değişkenlere göre görüşme yapılan rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanlarının sayıları Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5'te görüldüğü gibi, görüşme yapılan rehber öğretmen sayısı Amasya'dan bir kişi, Çorum'dan üç kişi, Samsun'dan dört ve Tokat'tan üç kişidir. Görüşme yapılan sosyal hizmet çalışanı ise Amasya'dan bir kişi, Çorum'dan üç kişi, Samsun'dan beş kişi ve Tokat'tan üç kişidir. Rehber öğretmenlerin altısı kadın beşi erkek, sosyal hizmet çalışanlarının dördü kadın sekizi erkektir.

Çizelge 5

Görüşme Yapılan Rehber Öğretmen ve Sosyal Hizmet Çalışanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Grup	Rehber Öğretmen		Sosyal Hizmet Çalışanı	
		n	%	n	%
İller	Amasya	1	9.09	1	8.33
	Çorum	3	27.27	3	25
	Samsun	4	36.36	5	41.66
	Tokat	3	27.27	3	25
	Toplam	11		12	
Cinsiyet	Kadın	6	54.54	4	33.33
	Erkek	5	45.45	8	66.66
	Toplam	11		12	
Eğitim durumu	Ön lisans	-	0	-	0
	Lisans	11	100	11	91.66
	Lisansüstü	-	0	1	8.33
	Toplam	11		12	
Yaş	30 yaş ve altı	4	36.36	5	41.66
	31-40 yaş	4	36.36	3	25
	41 yaş ve üstü	3	27.27	4	33.33
	Toplam	11		12	
Mesleki Kıdem	10 yıldan az	7	63.63	8	66.66
	11-20 yıl	4	36.36	1	8.33
	21 yıl ve üzeri	-	0	3	25
	Toplam	11		12	
Çocuk koruma eğitimi	Aldı	6	54.54	7	58.33
	Almadı	5	45.45	5	41.66
	Toplam	11		12	
Mesleği			Öğretmen	9	75
	-		Çocuk	2	16.66
	-		Gelişimci		
	-		Psikolog	1	8.33
	-		Toplam	12	

Rehber öğretmenlerin tamamı (11 kişi) lisans mezunu olup sosyal hizmet çalışanlarının 11'i lisans, biri ise yüksek lisans mezunudur. Rehber öğretmenlerin dördü 30 yaş ve altı yaş grubunda, dördü 31-40 yaş arasında, üçü 41 yaş ve üstü yaş grubunda

yer almaktadır. Rehber öğretmenlerin yedisinin mesleki kıdemi 10 yıldan az, dördünün mesleki kıdemi 11-20 yıl arasındadır.

Sosyal hizmet çalışanlarının sekizinin mesleki kıdemi 10 yıldan az, birinin kıdemi 11-20 yıl arasında, üçünün kıdemi 21 yıl ve üzerindedir. Rehber öğretmenlerin altısı çocuk koruma eğitimi almış, beşi çocuk koruma eğitimi almamıştır. Sosyal hizmet çalışanlarının yedisi çocuk koruma eğitimi almış, beşi çocuk koruma eğitimi almamıştır. Bunun dışında görüşme yapılan sosyal hizmet çalışanlarının dokuzu öğretmen, ikisi çocuk gelişimci ve biri psikologdur.

3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırma verilerinin toplanması için, konuyla ilgili literatür, yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalar incelenerek iki farklı tipte veri toplama aracı geliştirilmiştir. Bunlara ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

3.3.1. Nicel Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Yapılan bu çalışmanın nicel boyutu için gerekli veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların görevini, cinsiyetini, öğrenim durumunu, yaşını, görev yaptığı ili, kıdemini, okulundaki/sınıfındaki koruma altındaki çocuk sayısını, çocukların korunmasına yönelik herhangi bir eğitim alıp almama durumunu belirlemeye yönelik soru ve ifadeler yer almaktadır (Ek E).

Veri toplama aracının ikinci bölümünde, yöneticilerin ve öğretmenlerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik ölçek yer almaktadır. Başlangıçta ölçeğin ilk halinde fiziksel koruma boyutu, psikososyal koruma boyutu ve bilişsel koruma boyutu olmak üzere üç alt ölçek düşünülerek madde taslağı oluşturulmuştur. Ancak veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde uzmanların görüşleri doğrultusunda böyle bir ayrıma gidilmesi uygun görülmemiştir. Yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi için aynı zamanda ölçeğin sonunda açık uçlu sorulara da yer verilmiştir.

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde ise yöneticilerin ve öğretmenlerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla

işbirliğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik sekiz maddeden oluşan ölçek yer almaktadır. Bu ölçeğin sonunda da açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında, araştırmanın amaçları kapsamında maddeler yazılarak 86 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Seçilen maddelere ilişkin eğitim yönetimi, ölçme ve değerlendirme, sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümlerinden uzman¹ görüşleri alınarak veri toplama aracında gerekli düzeltmeler yapılmış ve maddeler kararlaştırılarak ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Veri toplama aracının birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin ifadeler, ikinci bölümde koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin ifadeler, üçüncü bölümde okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin ifadeler yer almıştır. Bunun yanında açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Veri toplama aracında, katılma düzeyine göre; (1) Hiç katılmıyorum, (2) Az katılıyorum, (3) Orta düzeyde katılıyorum, (4) Çok katılıyorum (5) Tamamen katılıyorum ifadeleri yer almıştır.

Uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama aracının ikinci bölümünde 38 madde, üçüncü bölümünde sekiz madde yer almıştır. Veri toplama aracının ikinci bölümü “Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği” olarak adlandırılmıştır. Veri toplama aracının üçüncü bölümü ise “Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği” olarak adlandırılmıştır. Araştırmanın ön uygulaması sırasında izin alınırken Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ikinci bölümde yer alan “Okulumuzda, koruma altındaki çocuklar öğretmenler tarafından fiziksel istismara uğramaz.” ve “Okulumuzda, koruma altındaki çocuklar duygusal istismara uğramaz.” maddelerinin çıkarılmasına karar verdiğinden bu bölümde 36 madde kalmıştır.

Araştırmanın asıl uygulamasının TR83 Bölgesinde (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) yapılması planlandığından, daha önce bu illerdeki koruma altındaki çocukların devam ettiği ilkokullar ASPB’den gerekli izinler alınarak tespit edilmiştir. Tespitin yapıldığı 2014 yılında belirlenen illerde koruma altındaki ilkokul öğrencisi çocukların devam ettiği 23 okul ve 98 sınıf öğretmeni olduğu görülmüştür. Bu sayının hem ön

¹Veri toplama araçlarının geliştirilmesi sürecinde görüşlerine başvurduğum akademisyenlere teşekkür ederim: Prof. Dr. Ali Balcı, Prof. Dr. İneyet Aydın, Prof. Dr. Hasan Hüseyin Aksoy, Prof. Dr. Veli Duyan, Doç. Dr. Cengiz Özbesler, Doç. Dr. Şakir Çınkır, Doç. Dr. Kürşad Yılmaz, Doç. Dr. Ercümen Ersanlı, Yrd. Doç. Dr. İlker Kösterelioğlu, Yrd. Doç. Dr. Nihan Demirkasımoğlu, Yrd. Doç. Dr. Uğur Akın, Yrd. Doç. Dr. Ümit Çelen.

uygulama hem de asıl uygulama yapmak için yeterli olmadığı düşünüldüğünden, ön uygulamanın Ankara ilinde yapılması kararlaştırılmıştır. Ankara ilinde ASPB'na bağlı kuruluşlarda korunma altında bulunan ilkokul öğrencisi çocukların devam ettiği okullar gerekli izinler alınarak tespit edilmiştir (Ek B). Daha sonra ön uygulama için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır (Ek A). Alınan bu izin kapsamında araştırmanın ön uygulaması 2015 yılı Nisan-Mayıs ayları içerisinde Ankara'da koruma altındaki çocukların devam ettikleri ilkokullarda yapılmıştır.

Ölçek geliştirme çalışmalarında genel olarak, ön uygulama sırasında madde sayısının en az beş katı kişiye ulaşılması gerektiği kabul edilmektedir (Bryman ve Cramer, 2001; akt: Tavşancıl, 2006). Karasar (2005), tarama türünde bir araştırma için ön deneme grubunun 50 kişi (birim) olmasının yeterli olabileceğini ifade etmektedir. Johanson ve Brooks (2009) ise ön deneme ya da ölçek geliştirme çalışmalarında araştırmanın doğasına göre en az 30 katılımcının gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmanın ön uygulamasında her ne kadar 200 katılımcıya ulaşılması hedeflenmiş olsa da 13 okul müdürü, 17 müdür yardımcısı ve 67 sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 97 kişiye ulaşılmış, altı kişinin veri toplama aracı uygun olmadığından değerlendirmeye alınmamış ve sonuçta 91 kişiden veri toplanabilmiştir. Araştırmanın koşulları ve sınırlılıkları kapsamında ön uygulama sırasında ulaşılan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu düşünülmüştür.

Ön uygulamada yer alan katılımcıların 52'si kadın (%57,1), 39'u erkektir (%42,9). Yine katılımcılardan 7'si ön lisans (%7,7), 73'ü lisans (%80,2) ve 11'i yüksek lisans (%12,1) mezunudur. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

3.3.1.1. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği

“Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği”nin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla toplanan verilere açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, belirli bir teorik yapı oluşturulması ya da başka bir anlatımla teori geliştirme sürecinde uygulanan birçok değişkenli istatistiktir (Keith, 2005). Toplanan verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir dizi testten yararlanılmaktadır. İlk olarak Barlett Küresellik Testi, verilerin çok değişkenli normal

bir dağılımdan gelip gelmediğini ve verilerin faktör analizi yapılacak kadar kendi içerisinde korelasyon gösterip göstermediğini test etmektedir. Başka bir ifadeyle verilere ait korelasyon matrisi birim matristir hipotezini test etmektedir. Bu testin anlamlı çıkması ve faktör analizi gerçekleştirilebilmesi için örneklem yeterliliğinin belirli bir değerin üstünde olması gerekmektedir. Bu değer Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısı ile ifade edilmektedir. Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısının literatürde .60 ve üzerinde olması yeterli kabul edilmektedir (Kaiser, 1974).

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde özdeğeri birden büyük faktör sayısı ve yamaç birikinti grafiğinden yararlanılmıştır. Ölçek maddelerinin yorumlanabilirliği ve maddelerin uyumu bir diğer kriterdir. Yukarıda belirtilen şartlarla birlikte her bir alt boyutta en az dört madde olması (Izquierdo, Olea ve Abad, 2014) ve her bir faktör alt boyutu Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısının .70 ve üzerinde olması şartı oluşturulmuştur. Aynı zamanda ölçeğin maddelerin hangi faktöre ait olduğunu belirlemek amacıyla ise madde faktör yük değerlerinin .40 ve üzerinde olması (Stevens, 2012) ve diğer faktörlerle .10 üzerinde fark olması (Gorsuch, 1983) kriteri kullanılmıştır.

Geliştirilen ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla bir dizi açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizine 36 maddelik ilk formula başlanmış ve yukarıda belirtilen kriterler sağlanana kadar devam edilmiştir. Bu formula gerçekleştirilen ilk analizde Barlett Küresellik testinin anlamlı olduğu ($\chi^2_{(406)} = 1984.77$, $p < .001$) ve Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısının .88 olduğu görülmüştür. Bu örneklem yeterliliği katsayısı Beavers ve diğerlerine (2013) göre çok iyi düzeyde bir örneklem yeterliliğine işaret etmektedir.

En çok kullanılan faktör çıkarma yöntemleri, Temel Eksenler Analizi (Principal Axis Factoring), Temel Bileşenler Analizi (Principle Components Analysis) ve Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemleridir (Kahn, 2006, s.687). Verilerin faktör analizine uygun olduğu görüldükten sonra ölçek maddelerine ait pearson korelasyon matrisi Temel Eksenler Analizine Promax rotasyon döndürmesiyle birlikte tabi tutulmuştur. Ölçek maddelerinin Temel Eksenler Analizine tabii tutulmasının nedeni, ölçek maddelerinin belirli faktör ya da faktörlerin yansıması olduğunun düşünülmesi, aynı zamanda bu açımlayıcı faktör analizi tekniği kullanıldığında ölçek maddelerinin varsayımsal bir dağılıma (örneğin normal dağılım) uymasının zorunlu olmamasıdır. Promax rotasyon döndürmesinde kappa değeri, ölçme

ve değerlendirme uzmanları tarafından önerilen değer olan dört olarak belirlenmiştir (Tataryn, Wood ve Gorsuch, 1999). Eğik döndürme tekniklerinden biri olan Promax rotasyon kullanılmasının nedeni, ölçek alt faktörlerinin ilişkili olacağının beklenilmesidir. Tabachnick ve Fidell (2012) de faktör analizine dik döndürme ile başlanmasını ancak ölçek faktörleri arasında .32 ve üstü korelasyonlar var ise eğik döndürme yöntemlerinin uygulanmasını önermektedir. Ölçek maddelerinin özdeğeri birden büyük altı faktörden oluştuğu görülmüştür. Bu faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 13.22, 2.08, 1.52, 1.36, 1.18, ve 1.06'dır. Ancak yamaç birikinti grafiği incelendiğinde ilk faktörde belirgin bir düşüş olduğu görülmüştür. Aynı zamanda madde faktör dağılımları incelendiğinde iki boyutun (beşinci ve altıncı) yeterli madde sayısına ulaşmadığı, diğer üç boyutun ise maddeleri anlamlı ve yorumlanabilir faktörler oluşturmadığı ve açıklanan varyans oranlarının çok düşük olduğu görülmüştür. Bu nedenle herhangi madde çıkarılmadan analizin tek faktöre sınırlandırılarak tekrar edilmesine karar verilmiştir. Bu analizler sonucunda yukarıda belirtilen kriterlere uymayan yedi madde ölçekten çıkarılmıştır. Böylece ölçekte 29 madde kalmıştır.

Çizelge 6'da ölçek maddeleri, bu maddelerin faktör yük değerleri, maddelerin açıkladıkları ortak varyans değerleri, faktör öz değeri ve faktörün açıkladıkları varyans oranları, Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları, madde toplam korelasyonları görülmektedir.

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, tek faktörlü yapı toplam varyansın % 43.83' ünü açıklamaktadır. Literatürde tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyans oranlarının % 30 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Ölçeğin madde faktör yük değerleri ise .43 (madde 1) ile .83 (madde 27) arasında değişmektedir.

“Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği”nin güvenilirliğini test etmek amacıyla ölçeğin madde toplam korelasyonları ve ölçeğin faktörlerinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Çizelge 6'da ölçeğin madde-toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha değeri görülmektedir.

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, ölçeğin madde toplam korelasyonları .44 (Madde 1) ile .80 (Madde 27) arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin tamamının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayı .95'dir. Kalaycı'ya (2010) göre madde toplam korelasyonlarının .25 ve üzerinde, aynı zamanda negatif olmaması gerekmektedir. Bu bağlamda ölçek madde toplam korelasyonlarının bu kriteri karşıladığı söylenebilir.

Çizelge 6

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Ölçek Maddeleri	Faktör Yük Değeri	h^2	r
1. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlar.	.43	.19	.44
2. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temizlik bilgisi kazandırır.	.69	.47	.69
3. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temel sağlık bilgisi kazandırır.	.63	.40	.63
4. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara günlük beslenme olanakları sağlar.	.54	.30	.54
5. Okulumuz, koruma altındaki çocukları sağlığa zararlı alışkanlıklardan korur.	.57	.33	.57
6. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların suça sürüklenmesini önleyici tedbirler alınır.	.75	.57	.73
7. Okulumuz, koruma altındaki çocukların özbakım becerilerini geliştirir.	.77	.59	.74
8. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kendilerini ifade etmeleri için uygun ortam sağlanır.	.78	.61	.76
9. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukları yetişkinlik hayatına hazırlar.	.78	.61	.76
10. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların toplumsal uyumunu kolaylaştırır.	.80	.64	.78
11. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların özgüvenlerini geliştirir.	.77	.60	.74
12. Okulumuzda, öğretmenler, koruma altındaki çocuklara olumlu rol model olurlar.	.72	.52	.70
13. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur.	.54	.29	.53
14. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kişisel bilgileri herkesin önünde konuşulmaz.	.50	.25	.48
15. Okulumuzda, koruma altındaki çocuklar kendilerini mutlu hissederler.	.49	.24	.48
16. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların diğer arkadaşlarının grup olarak oynadıkları oyunlara katılımı sağlanır.	.54	.29	.53
17. Okulumuzda koruma altındaki çocuklar, sosyal etkinliklere katılmaları konusunda desteklenir.	.55	.31	.54
18. Okulumuz, koruma altındaki çocukların okul ortamında etiketlenmemesi için gerekli önlemleri alır.	.57	.32	.57
19. Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır.	.49	.24	.48
20. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların akademik başarısı için sınıf öğretmenleri özel çaba gösterir.	.49	.24	.49
21. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara insan hakları/çocuk hakları bilgisi kazandırır.	.65	.42	.63

(devam ediyor)

Çizelge 6 (devam)

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Ölçek Maddeleri	Faktör Yük Değeri	h^2	r
22. Okulumuz, koruma altındaki çocukların bilgiye ulaşma becerilerini geliştirir.	.78	.61	.76
23. Okulumuz, koruma altındaki çocukların kişisel gelişimini destekler.	.75	.57	.73
24. Okulumuz, farklı gelişimsel gereksinimleri olan koruma altındaki çocuklar için gerekli bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular.	.57	.33	.56
25. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara yardımcı ders araç gereçleri sağlar.	.62	.38	.62
26. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırır.	.78	.60	.75
27. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara fiziksel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	.83	.69	.80
28. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara duygusal istismardan korunma bilgisi kazandırır.	.80	.64	.77
29. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara cinsel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	.68	.47	.65
Özdeğer	12.71		
Açıklanan Varyans	43.83		
Cronbach's Alpha (α) İç Tutarlılık Katsayısı	.95		

Not: r = Madde toplam korelasyonu.

Aynı zamanda Kalaycı'ya (2010) göre literatürde .40 altı Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı güvenilir olmayan, .40 ila .59 aralığındaki Cronbach's Alpha değerleri düşük, .60 ila .79 arasındaki değerleri oldukça güvenilir ve .80 ve üstü değerler yüksek derecede güvenilir ölçekler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği"nin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

"Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği", 29 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Katılımcılardan ölçek maddelerini "Hiç Katılmıyorum"dan "Tamamen Katılıyorum"a uzanan seçeneklerinden birini işaretleyerek cevaplamaları istenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 29 ile 145 arasında değişmektedir.

3.3.1.2. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği

“Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği”nin geliştirilmesinde, “Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği”nin geliştirilmesiyle aynı işlem adımları kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinin test edilmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinin gerçekleştirilmesinde, veriler Temel Eksenler Analizine (Principal Axis Factoring) Promax rotasyon döndürmesiyle birlikte tabi tutulmuştur. Açımlayıcı faktör analizine sekiz maddelik ilk formula başlanmıştır. Gerçekleştirilen ilk analizde Barlett Küresellik testininin anlamlı olduğu ($\chi^2_{(28)} = 390.52, p < .001$) ve Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterliliği katsayısının .78 olduğu görülmüştür. Promax rotasyon döndürmesiyle gerçekleştirilen Temel Eksenler Analizi sonucunda ölçek maddelerinin özdeğeri birden büyük iki faktörden oluştuğu görülmüştür. Bu faktörlerin sırasıyla 4.26 ve 1.08 özdeğerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ancak yamaç birikinti grafiği tek faktörde belirgin bir kırılma göstermiştir ve ikinci faktör sadece iki maddeden oluşmaktadır. Bu nedenle analizler tek faktörle sınırlandırılarak tekrar edilmiştir. Böylece ölçekte başlangıçtaki sekiz maddenin tamamı yer almıştır.

Çizelge 7’de ölçek maddeleri, bu maddelerin faktör yük değerleri, maddelerin açıkladıkları ortak varyans değerleri, faktör özdeğeri ve faktörün açıkladıkları varyans oranları, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları, madde toplam korelasyonları görülmektedir. Çizelge 7’de görüldüğü gibi, tek faktörlü yapı toplam varyansın % 54.55’ ini açıklamaktadır. Literatürde tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyans oranlarının % 30 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Ölçeğin madde faktör yük değerleri .49 (Madde 5) ile .88 (Madde 1) arasında değişmektedir.

“Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği”nin güvenilirliğini test etmek amacıyla ölçeğin madde toplam korelasyonları ve ölçeğin faktörlerinin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Çizelge 7’de ölçeğin madde-toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha değeri görülmektedir. Çizelge 7’de görüldüğü gibi, ölçeğin madde toplam korelasyonları .61 (Madde 5) ile

.80 (Madde 1) arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin tamamının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayı .88'dir. Kalaycı'ya (2010) göre madde toplam korelasyonlarının .25 ve üzerinde ve aynı zamanda negatif olmaması gerekmektedir. Bu bağlamda ölçek madde toplam korelasyonlarının bu kriteri karşıladığı söylenebilir.

Çizelge 7

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ve Madde Toplam Korelasyonları

Ölçek Maddeleri	Faktör Yük Değeri	h^2	r
1. Sosyal hizmet görevlileri, çocukların koruma altına alınma nedenlerini sınıf öğretmenleriyle paylaşır.	.88	.77	.80
2. Koruma altındaki çocuklardan sorumlu sosyal hizmet görevlileri düzenli olarak okulumuzu ziyaret eder.	.66	.44	.61
3. Sınıf öğretmenleri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	.67	.44	.62
4. Okul yöneticileri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	.86	.73	.80
5. Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yapacağında sosyal hizmet görevlileri bunu okulumuza bildirir.	.49	.24	.47
6. Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yaptığında okulumuz bunu sosyal hizmet kurumlarına bildirir.	.58	.34	.56
7. Okulumuz, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşır.	.70	.49	.65
8. Sosyal hizmet görevlileri çocukların akademik durumlarını okulumuzla paylaşır.	.67	.44	.63
Özdeğer	4.36		
Açıklanan Varyans	54.55		
Cronbach's Alpha (α) İç Tutarlılık Katsayısı	.88		

Aynı zamanda Kalaycı'ya (2010) göre literatürde .40 altı Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı güvenilir olmayan, .40 ila .59 aralığındaki Cronbach's Alpha değerleri düşük, .60 ila .79 arasındaki değerleri oldukça güvenilir ve .80 ve üstü değerler yüksek derecede güvenilir ölçekler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Belirlenmesi Ölçeği"nin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. Sekiz maddeden oluşan beşli Likert tipi bu ölçekten alınabilecek puanlar 8 ile 40 arasında değişmektedir.

3.3.2. Nitel Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın nitel kısmında sosyal hizmet çalışanları ile rehber öğretmenlerden veri toplayabilmek için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun geliştirilmesi sırasında, nicel veri toplama aracı geliştirilirken görüşlerine başvurulmuş uzmanların görüşlerinden yararlanılmıştır. Görüşme formu başlangıçta kişisel bilgilerle birlikte üç ana soru ve alt sorulardan oluşurken uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak altı ana soru ve alt sorulardan oluşmuştur (Ek F). Daha sonra bir sosyal hizmet çalışanı ile bir rehber öğretmen üzerinde deneme görüşmeler gerçekleştirilmiş ve formun işlediğine karar verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler araştırmacı tarafından Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı 22 (SPSS 22)'ye aktarılmış ve istatistiksel analizler bu programla gerçekleştirilmiştir.

Parametrik testlerin kullanımı için öncelikle parametrik testlerin varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığı denenmiştir. Bunun yanında $n < 30$ olduğu durumlarda parametrik testlerin varsayımları karşılansa dahi parametrik olmayan testlerin kullanımı tercih edilmiştir. Buna göre analizlerde;

- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklemeler için t-testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin cinsiyet değişkenine göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin eğitim düzeyine göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin eğitim düzeyine göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yaşa göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,

- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yaşa göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görev yapılan ile göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görev yapılan ile göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin mesleki kıdeme göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yöneticilik kıdemine göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin okulda bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin çocuk koruma eğitimi alıp almama durumuna göre öğretmenlerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin çocuk koruma eğitimi alıp almama durumuna göre yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı Mann Whitney U testi ile,
- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin okuldaki görevlerine göre öğretmenlerin

ve yöneticilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklemeler için t-testi ile sınanmıştır.

Kruskall Wallis H testinin anlamlı çıkması durumunda işlem sonrası testi olarak Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analizlerle analiz edilmiştir. Katılımcıların kişisel özelliklerine göre dağılımları, frekans ve yüzdelerle betimlenmiştir.

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yaklaşımlarına dayalı olarak betimsel analizler ve içerik analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, araştırmanın ve toplanan verilerin özelliklerinden yola çıkarak ve var olan veri analiz yöntemleri gözden geçirilerek nitel araştırmacıların kendi araştırmaları için bir veri analiz planı geliştirmesi beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu yaklaşımdan hareketle veriler öncelikle araştırma soruları doğrultusunda kategorize edilmiştir. Kategori (tema), kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.228). Elde edilen bulgular çizelgelerle gösterilmiş, bunların frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Aynı zamanda veriler, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılarla verilmiştir. Nitel verilerin sayısallaştırılması ve veri analizinde doğrudan alıntılara yer verilmesi nitel araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği açısından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bunun dışında görüşme verileri, veri kodlama tecrübesi bulunan bir başka kişi² tarafından tekrar kodlanarak kodlamaların güvenilirliği Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen (akt: Taşkın, 2014) aşağıdaki formülle hesaplanmıştır:

$$\text{Uyuşum Yüzdesi} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

Buna göre yapılan hesaplama sonucunda kodlamalar arasındaki uyum yüzdesi %83.66 olarak bulunmuştur. Houten ve Hall'a (1983) göre bu oran yeterli bir güvenilirlik derecesidir (akt: Taşkın, 2014).

Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan ve görüşmelerden yapılan doğrudan alıntılarda Öğretmen için "Ö", Yönetici için "Y", rehber öğretmen için "R", sosyal hizmet çalışanları için "S" kısaltmaları kullanılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin veri toplama araçları bir arada numaralandırılarak SPSS programına aktarıldığından yapılan

² Psikolojik Danışman Çelebi ERGEN (Amasya Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

alıntılarda katılımcı kodunun yanına bu numara eklenmiştir. Örneğin, Y119 kodu, katılımcının veri toplama aracı 119 ile numaralandırılan bir yönetici olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde R5 kodu katılımcının görüşme yapılan beşinci rehber öğretmen olduğunu, S4 kodu katılımcının görüşme yapılan beşinci sosyal hizmet çalışanı olduğunu ifade etmektedir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, koruma altındaki çocukların devam ettiği okullardaki sınıf öğretmenleri, yöneticiler ve rehber öğretmenlerden toplanan verilerle sosyal hizmet görevlilerinden toplanan verilerin çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmektedir.

4.1. Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Nicel veri toplama aracıyla öğretmen ve yöneticilerden toplanan verilerden elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda verilmektedir.

4.1.1. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerinin madde bazında aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 8’de verilmektedir.

Çizelge 8 incelendiğinde, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmenlerin en çok katıldıkları ilk beş madde; “Okulumuzda koruma altındaki çocukların bilgileri herkesin önünde konuşulmaz” ($\bar{X}=4.45$), “Okulumuzda koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur” ($\bar{X}=4.40$), “Okulumuzda, koruma altındaki çocukların diğer arkadaşlarının grup olarak oynadıkları oyunlara katılımı sağlanır” ($\bar{X}=4.35$), “Okulumuzda, koruma altındaki çocukların akademik başarısı için sınıf öğretmenleri özel çaba gösterir” ($\bar{X}=4.33$) ve “Okulumuz koruma altındaki çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırır” ($\bar{X}=4.33$) maddeleridir.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin yöneticilerin en çok katıldıkları ilk beş madde incelendiğinde ilk sırada “Okulumuzda koruma altındaki çocukların bilgileri herkesin önünde konuşulmaz” ($\bar{X}=4.47$) maddesi gelmektedir.

Çizelge 8

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Maddelerin Öğretmen ve Yöneticilere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde No	Maddeler	Öğretmen		Yönetici	
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlar.	3,56	1,08	3,79	1,00
2	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temizlik bilgisi kazandırır.	3,96	0,85	4,13	0,77
3	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temel sağlık bilgisi kazandırır.	3,90	0,84	3,87	0,77
4	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara günlük beslenme olanakları sağlar.	3,10	1,34	2,94	1,33
5	Okulumuz, koruma altındaki çocukları sağlığa zararlı alışkanlıklardan korur.	3,97	0,93	4,26	0,82
6	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların suça sürüklenmesini önleyici tedbirler alınır.	3,91	0,94	4,32	0,73
7	Okulumuz, koruma altındaki çocukların özbakım becerilerini geliştirir.	3,89	0,91	3,94	0,87
8	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kendilerini ifade etmeleri için uygun ortam sağlanır.	4,05	0,81	4,15	0,66
9	Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukları yetişkinlik hayatına hazırlar.	3,81	0,90	4,02	0,82
10	Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların toplumsal uyumunu kolaylaştırır.	3,93	0,94	4,15	0,62
11	Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların özgüvenlerini geliştirir.	3,96	0,93	4,13	0,65
12	Okulumuzda, öğretmenler, koruma altındaki çocuklara olumlu rol model olurlar.	4,31	0,73	4,21	0,62
13	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur.	4,40	0,72	4,43	0,58
14	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kişisel bilgileri herkesin önünde konuşulmaz.	4,45	0,72	4,47	0,72
15	Okulumuzda, koruma altındaki çocuklar kendilerini mutlu hissederler.	3,93	0,83	3,89	0,81
16	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların diğer arkadaşlarının grup olarak oynadıkları oyunlara katılımı sağlanır.	4,35	0,68	4,23	0,76
17	Okulumuzda koruma altındaki çocuklar, sosyal etkinliklere katılmaları konusunda desteklenir.	4,33	0,65	4,32	0,63
18	Okulumuz, koruma altındaki çocukların okul ortamında etiketlenmemesi için gerekli önlemleri alır.	4,06	0,89	4,34	0,64
19	Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır.	3,61	1,12	3,68	1,02

(devam ediyor)

Çizelge 8 (devam)

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Maddelerin Öğretmen ve Yöneticilere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde No	Maddeler	Öğretmen		Yönetici	
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
20	Okulumuzda, koruma altındaki çocukların akademik başarısı için sınıf öğretmenleri özel çaba gösterir.	4,33	0,66	3,94	0,87
21	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara insan hakları/çocuk hakları bilgisi kazandırır.	4,02	0,76	3,79	0,81
22	Okulumuz, koruma altındaki çocukların bilgiye ulaşma becerilerini geliştirir.	4,09	0,71	3,94	0,70
23	Okulumuz, koruma altındaki çocukların kişisel gelişimini destekler.	4,18	0,76	4,13	0,61
24	Okulumuz, farklı gelişimsel gereksinimleri olan koruma altındaki çocuklar için gerekli bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular.	3,75	1,11	4,02	0,85
25	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara yardımcı ders araç gereçleri sağlar.	3,78	1,08	3,66	1,03
26	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırır.	4,33	0,65	4,19	0,54
27	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara fiziksel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	4,15	0,82	4,02	0,97
28	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara duygusal istismardan korunma bilgisi kazandırır.	4,08	0,83	3,94	1,01
29	Okulumuz, koruma altındaki çocuklara cinsel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	4,05	0,86	3,96	1,00

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin yöneticilerin en çok katıldıkları ilk beş maddeden ikinci sırada ise; “Okulumuzda koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur” ($\bar{X}=4.42$), üçüncü sırada; “Okulumuz, koruma altındaki çocukların okul ortamında etiketlenmemesi için gerekli önlemleri alır” ($\bar{X}=4.33$), dördüncü sırada; “Okulumuzda koruma altındaki çocuklar, sosyal etkinliklere katılmaları konusunda desteklenir” ($\bar{X}=4.32$) ve beşinci sırada; “Okulumuzda, koruma altındaki çocukların suça sürüklenmesini önleyici tedbirler alınır” ($\bar{X}=4.32$) maddeleri gelmektedir.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin en çok katıldıkları ilk beş maddeye bakıldığında, ilk iki maddenin (“Okulumuzda koruma altındaki çocukların bilgileri herkesin önünde konuşulmaz” ve “Okulumuzda koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur”) benzer olmasına rağmen sonraki üç maddenin farklılık gösterdiği görülmektedir. Sınıf öğretmenleri tarafından koruma altındaki çocukların oyun oynamaları, akademik başarılarının yükseltilmesi için öğretmenlerinin çaba göstermesi

ve okulun çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırması gibi durumlar daha çok gözlemleniyor olabilir. Diğer yandan koruma altındaki çocukların etiketlenmemesine yönelik tedbirler alınması, okulda düzenlenen sosyal etkinliklere koruma altındaki çocukların katılımın desteklenmesi, çocukların suça sürüklenmesini önleyici tedbirlerin alınması daha çok okul yönetimini ilgilendiren durumlar olarak görülebilir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde okul müdürünün her türlü eğitim, sosyal etkinlik, bakım, koruma, güvenlik gibi görevlerden doğrudan sorumlu olduğu açıkça belirtilmiştir (m. 39).

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmenlerin en az katıldıkları beş madde; “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara günlük beslenme olanakları sağlar” ($\bar{X}=3.10$), “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlar” ($\bar{X}=3.56$), “Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır” ($\bar{X}=3.61$), “Okulumuz, farklı gelişimsel gereksinimleri olan koruma altındaki çocuklar için gerekli bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular” ($\bar{X}=3.74$) ve “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara yardımcı ders araç gereçleri sağlar” ($\bar{X}=3.78$) maddeleridir.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin yöneticilerin en az katıldıkları beş madde ise; “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara günlük beslenme olanakları sağlar” ($\bar{X}=2.92$), “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara yardımcı ders araç gereçleri sağlar” ($\bar{X}=3.66$), “Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır” ($\bar{X}=3.67$), “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara insan hakları/çocuk hakları bilgisi kazandırır” ($\bar{X}=3.79$) ve “Okulumuz, koruma altındaki çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlar” ($\bar{X}=3.79$) maddeleridir.

Koruma altındaki çocuklara okulda günlük beslenme olanakları sağlanmasına görece öğretmen ve yöneticilerin daha az katılması, bu konuda bazı tedbirlerin alınması gerekliliğini düşündürebilir. Okulda koruma altındaki çocuklar için ayrı bir beslenme desteği sağlanmadığı durumlarda, okul yönetiminin ya da sınıf öğretmenin çocuğun sağlıklı beslenmesinin ve gelişiminin sağlanabilmesi için sosyal hizmet kurumuyla iletişime geçmesi yararlı olacaktır.

Öğretmen ve yöneticilerin, “Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır” maddesine görece daha az katılmalarının beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Çünkü koruma altındaki çocukların varsa aileleri ve yakınları ile ilişkilerinin sürdürülmesi daha çok sosyal hizmet kurumunun görevi olup bu kurumun çocukların korunmasını gerektiren koşulların devam edip etmediğinin belirlenmesi, aile ve çocuk arasında sağlıklı ve sürekli ilişki kurulmasının sağlanması amacı ile en az yılda bir kez ailenin yeniden sosyal incelemesini gerçekleştirmesi gerekmektedir (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, m. 7/c; Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik, m.7/d; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, m.5/a).

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin yöneticilerin en az katıldıkları maddelerden biri de okulda, koruma altındaki çocuklara insan hakları ve çocuk hakları bilgisinin kazandırılmasına ilişkindir. Oysaki okulun çocuklara insan hakları ve çocuk hakları bilgisi kazandırmada daha etkili olması beklenir. Bunun için okulda etkili bir insan hakları ve çocuk hakları eğitimi programı uygulanması yararlı olacaktır. İnsan hakları eğitimiyle aynı zamanda öğrencilerde hak ve sorumluluk bilincinin de geliştirilmesi sağlanmaktadır (Karaman-Kepenekci, 2003, 282). Çocukların sahip oldukları hakları bilmeleri, kullanmaları ve yaşatmaları aynı zamanda demokratik bireylerin yetişmesine de katkı sağlamaktadır (Uçuş, 2014). Gömleksiz ve diğerleri (2008) tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin temiz, sağlıklı ve güvenli ortamlarda eğitim alamadıkları, çocuk haklarının genel olarak öğretmenler ve yöneticiler tarafından istismar ve ihmal edildiği anlaşılmıştır.

Okulun çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlayamaması, öncelikle çocuğun fiziksel korunması açısından tehlike ortaya çıkarabilir. Oyun oynamak, çocukların gelişimleri ve yeni şeyler öğrenmeleri açısından oldukça önemlidir (Ünal, 2009). Bu nedenle okulların çocukların oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlamaları çocuk korumanın bir gereği olduğu gibi eğitim ve öğretimin çocuğun yüksek yararına olacak şekilde yerine getirilmesi açısından da gereklidir.

Hatırlanacağı gibi Nicolai ve Triplehorn (2003) eğitimin fiziksel, psikososyal ve bilişsel boyutlarda potansiyel koruma unsurları sağladığını belirtmektedir. Nicolai ve Triplehorn'un (2003) bu sınıflandırmasına göre öğretmen ve yöneticilerin en çok ve en az katıldıkları maddeler dikkate alındığında, okulun koruma altındaki çocuklar için daha

çok psiko-sosyal boyutta koruma sağladığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, okulun koruma altındaki çocukların korunmasında fiziksel ve bilişsel boyutlardaki koruma etkisi psiko-sosyal boyuttaki korumaya göre daha azdır.

4.1.2. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda verilmektedir.

4.1.2.1. Cinsiyet

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre t- Testi ve Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 9’da verilmektedir.

Çizelge 9

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t- Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Görev		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Öğretmen	Kadın	50	115.04	15.95	102	0.74	0.45
	Erkek	54	117.33	15.71			
		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>	
Yönetici	Kadın	5	16.50	82.50	67.50	0.19	
	Erkek	42	24.89	1045.50			

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yöneticilerde, hem kadınların hem de erkeklerin ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t_{(102)} = 0.74$; $p > .05$ ve

$U= 67.50$; $p > .05$). Diğer bir deyişle, cinsiyet değişkeni, katılımcıların (öğretmen ve yöneticiler) koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin görüşleri arasında herhangi bir farklılık oluşturmamaktadır.

4.1.2.2. Eğitim Düzeyi

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin eğitim düzeyine göre Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H testi sonuçları Çizelge 10’da verilmektedir.

Çizelge 10

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Eğitim Düzeyine Göre Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>	
Öğretmen	Önlisans	28	52.73	1476.50	1057.50	0.962	
	Lisans	76	52.41	3983.50			
	Yüksek Lisans	-					
	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlam lı Fark</i>
Yönetici	Önlisans	4	25.50	2	0.329	0.848	-
	Lisans	35	24.39				
	Yüksek Lisans	8	21.56				

Çizelge 10’da görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri, eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($U= 1057.50$; $p > .05$ ve $\chi^2_{(2)} = .329$; $p > .05$).

4.1.2.3. Yaş Grupları

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin yaş gruplarına göre Kruskal Wallis H Testi sonuçları Çizelge 11’de verilmektedir.

Çizelge 11

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Yaşa Göre Kruskall Wallis H Testi Sonuçları

		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Öğretmen	30 yaş ve altı	20	50.88	2	0.102	0.950	-
	31-40 yaş	57	53.28				
	41 yaş ve üstü	27	52.06				
		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Yönetici	30 yaş ve altı	14	21.39	2	0.882	0.644	-
	31-40 yaş	23	24.48				
	41 yaş ve üstü	10	26.55				

$p > .05$

Çizelge 11’de görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($\chi^2 (2) = 0.102$; $p > .05$ ve $\chi^2 (2) = 0.882$; $p > .05$).

4.1.2.4. Görev Yapılan İl

Görev yapılan ile göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Çizelge 12’de verilmektedir.

Çizelge 12

Görev Yaptıkları İle Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>İl</i>	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Öğretmen	Amasya	17	50.24	3	2.146	0.543	-
	Çorum	20	61.35				
	Samsun	53	50.22				
	Tokat	14	51.25				

(devam ediyor)

Çizelge 12 (devam)

Görev Yaptıkları İle Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Görev	İl	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Yönetici	Amasya	8	24.75	3	3.441	0.328	-
	Çorum	5	14.30				
	Samsun	21	26.71				
	Tokat	13	22.88				

$p > .05$

Çizelge 12’de görüldüğü gibi, Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre, görev yaptıkları ile göre öğretmen ve yöneticilerin görüşleri anlamlı bir fark göstermemektedir ($\chi^2_{(3)} = 2.146$; $p > .05$ ve $\chi^2_{(3)} = 3.441$; $p > .05$).

4.1.2.5. Kıdem

Mesleki kıdeme ve yöneticilik kademine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Çizelge 13’te verilmektedir.

Çizelge 13

Kıdeme Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Görev	Kıdem	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Öğretmen	10 yıldan az	6	43.58	2	0.960	0.619	-
	11-20 yıl	40	55.38				
	21 yıl ve üzeri	58	51.44				
Yönetici	Yöneticilik Kıdemi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
	10 yıldan az	30	22.52	2	0.985	0.611	-
	11-20 yıl	10	26.30				
	21 yıl ve üzeri	7	27.07				

$p > .05$

Çizelge 13’te görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($\chi^2_{(2)} = .960$; $p > .05$ ve $\chi^2_{(2)} = .985$; $p > .05$).

4.1.2.6. Okulda/Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısı

Okulda bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin yönetici görüşlerinin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Çizelge 14’te verilmektedir.

Çizelge 14

Okulda Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Yönetici Görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>
5 ve altı	30	25.50	2	0.99	0.608
6-10 arası	11	21.41			
11 ve üzeri	6	21.25			

$p > .05$

Çizelge 14’te görüldüğü gibi, okulda bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2_{(2)} = .99; p > .05$).

Sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 15’te verilmektedir.

Çizelge 15

Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
1 çocuk	85	55.12	4685.00	670.00	0.142
2 çocuk ve üzeri	20	44.00	880.00		

$p > .05$

Çizelge 15’te görüldüğü gibi, sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U = 670.00, p > .05$).

4.1.2.7. Çocuk Koruma Eğitimi Alma Durumu

Çocukların korunmasına ilişkin eğitim alıp almama durumuna göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 16’da verilmektedir.

Çizelge 16

Çocukların Korunmasına İlişkin Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Görev		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Öğretmen	Evet	18	56.53	1017.50	701.50	0.533
	Hayır	86	51.66	4442.50		
Yönetici	Evet	12	28.79	345.50	152.50	0.160
	Hayır	35	22.36	782.50		

$p > .05$

Çizelge 16’da görüldüğü gibi, çocukların korunmasına ilişkin eğitim alıp almama durumuna göre öğretmen ve yönetici görüşleri anlamlı bir fark göstermemektedir ($t_{(149)} = 1.60$; $p > .05$).

4.1.2.8. Okuldaki Görev

Okuldaki görevlerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin t testi sonuçları Çizelge 17’de verilmektedir.

Çizelge 17

Okuldaki Görevlerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin t-Testi Sonuçları

	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Yönetici	47	116.83	2.05	149	0.223	0.824
Sınıf Öğretmeni	104	116.22	1.55			

$p > 05$

Çizelge 17’de görüldüğü gibi, okuldaki görevlerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(149)} = .223; p > .05$).

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri arasında cinsiyet, yaş, kıdem, öğrenim durumu, çocuk koruma eğitimi alıp almama, okulda ve sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısı, görev yapılan il gibi çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Çocuk koruma kavramı eğitim literatürü içerisinde yeni bir kavram olduğu için (Nordtveit, 2010; Baginsky, 2000) öğretmen ve yöneticilerin çocuk koruma kavramı ve çocuğun korunmasında okulun rolü ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı düşünülebilir. Bu durum ise öğretmenlerin çocuk koruma sistemini esas alarak bir değerlendirme yapmalarını güçleştirmiş olabilir. Çocuk koruma eğitimi alınmış olmasının katılımcıların görüşlerinde bir farklılık oluşturmaları beklenebilir. Çünkü gün geçtikçe okul personelinin çocuk koruma eğitimi almalarının önemine daha çok vurgu yapılmaktadır (Buckley ve McGarry, 2011; Walsh ve diğerleri, 2011; Shumba, 2003; Campbell ve Macdonald, 1996). Ancak bu araştırmada çocuk koruma eğitimi almış olmanın koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin katılımcıların görüşleri arasında farklılık oluşturduğuna dair bir bulguya ulaşılmamıştır.

4.1.3. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin katılımcı görüşlerinin madde bazında aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge 18’de görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmenlerin en çok katıldıkları madde; “Okulumuz, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşır” ($\bar{X} = 4.06$) maddesidir. Yöneticilerin en çok katıldıkları madde de aynı şekilde “Okulumuz, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşır” ($\bar{X} = 3.94$) maddesidir.

Çizelge 18

Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde No	Maddeler	Öğretmen		Yönetici	
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1	Sosyal hizmet görevlileri, çocukların koruma altına alınma nedenlerini sınıf öğretmenleriyle paylaşır.	2,67	1,42	3,26	1,29
2	Koruma altındaki çocuklardan sorumlu sosyal hizmet görevlileri düzenli olarak okulumuzu ziyaret eder.	2,93	1,43	3,55	1,12
3	Sınıf öğretmenleri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	2,82	1,25	2,74	1,11
4	Okul yöneticileri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	2,82	1,16	3,21	1,08
5	Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yapacağında sosyal hizmet görevlileri bunu okulumuza bildirir.	3,07	1,43	3,43	1,10
6	Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yaptığında okulumuz bunu sosyal hizmet kurumlarına bildirir.	3,88	1,08	3,83	0,99
7	Okulumuz, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşır.	4,06	0,93	3,94	0,84
8	Sosyal hizmet görevlileri çocukların akademik durumlarını okulumuzla paylaşır.	3,34	1,35	3,53	1,06

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmenlerin en az katıldıkları madde; “Sosyal hizmet görevlileri, çocukların koruma altına alınma nedenlerini sınıf öğretmenleriyle paylaşır” ($\bar{X}=2.67$) maddesidir. Yöneticilerin en az katıldıkları madde ise “Sınıf öğretmenleri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder” ($\bar{X}=2.74$) maddesidir.

Okulun, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Çünkü gerek Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinde (m. 12) gerekse Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (m. 23) öğrencinin durumunun öğrenci velisine bildirileceğine dair hükümler bulunmaktadır. Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 17. maddesinde eğitim ve öğretim süresince her öğrencinin bir velisinin bulunduğu belirtildikten sonra, öğrenci velisi, “öğrencinin annesi, babası veya yasal sorumluluğunu üstlenen kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na göre hakkında bakım tedbiri kararı ya da 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’na göre

koruma kararı alınan çocukların iş ve işlemlerinin, sosyal hizmet kurumu tarafından resmi yazı ile bildirilen kişiler tarafından yürütüleceği hükmü bulunduğu (m. 17/3), koruma altındaki çocukların okul açısından velisi konumundaki kişiler, onların yasal sorumluluklarını üstlenen sosyal hizmet görevlileri olmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin “Sosyal hizmet görevlileri, çocukların koruma altına alınma nedenlerini sınıf öğretmenleriyle paylaşır” maddesine yöneticilere göre daha az katılım göstermeleri, koruma altındaki çocukların bilgilerinin çocuğun okula kaydı sırasında daha çok okul yönetimiyle ya da rehberlik servisiyle paylaşılmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü koruma altındaki çocuklar okula kaydedilmesi sırasında öncelikle okul yönetimiyle irtibata geçilmektedir.

“Koruma altındaki çocuklardan sorumlu sosyal hizmet görevlileri düzenli olarak okulumuzu ziyaret eder.” maddesine sınıf öğretmenleri orta derecede ($\bar{X}=2.93$) katılım gösteriyorken; yöneticilerin çok ($\bar{X}=3.55$) katılıyor olmaları, sosyal hizmet görevlilerinin daha çok okul yöneticileriyle görüşmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Sosyal hizmet görevlileri eğer önceden sınıf öğretmeniyle planlanmayan bir okul ziyareti yaptıklarında sınıf öğretmenlerine göre okul yöneticilerine ulaşmak daha kolay olabilir.

4.1.4. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular ve yorumlar aşağıda verilmektedir.

4.1.4.1. Cinsiyet

Öğretmen ve yönetici görüşlerinin cinsiyete göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin t- testi ve Mann Whitney U testi sonuçları Çizelge 19’da verilmektedir.

Çizelge 19

Cinsiyete Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin t- Testi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Görev		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Öğretmen	Kadın	50	25.78	7.66	102	0.25	0.794
	Erkek	54	25.39	7.59			
Yönetici		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>		<i>p</i>
	Kadın	5	18.10	90.50	75.50		0.319
	Erkek	42	24.70	1037.50			

$p > .05$

Çizelge 19’da görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin hem öğretmen ve hem de yönetici görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(102)} = 0.25$; $p > .05$ ve $U=75.50$; $p > .05$).

4.1.4.2. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeylerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi sonuçları Çizelge 20’de verilmektedir.

Çizelge 20’de görüldüğü gibi, eğitim düzeylerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin hem öğretmen hem de yönetici görüşleri anlamlı bir farklılık göstermektedir ($U= 748.50$; $p < .05$ ve $\chi^2_{(2)} = 6.885$; $p < .05$). Öğretmen grubunda lisansüstü eğitim düzeyinde katılımcı bulunmadığından önlisans ve lisans grubu arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Yönetici grubunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Buna göre önlisans mezunları ile lisans mezunlarının görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bilindiği gibi önlisans mezunları genelde öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerdir. Öğretmen okulu ve eğitim enstitülerinin öğretmen yetiştirme politikaları eğitim düzeylerine göre öğretmen ve yönetici görüşlerinin farklı olmasına neden olabilir.

Çizelge 20

Eğitim Düzeylerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>	
Öğretmen	Önlisans	28	63.77	1785.50	748.50	0.021*	
	Lisans	76	48.35	3674.50			
	Yüksek Lisans	-					
	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Yönetici	Önlisans	4	40.00	2	6.885	0.032*	1-2
	Lisans	35	21.57				
	Yüksek Lisans	8	26.63				

*p<.05

Nacar ve Tümkeya (2011) tarafından yapılan bir araştırmada mezun olunan okul türüne göre öğretmenlerin iletişim becerilerinin empati, saygınlık ve yeterlilik alt boyutlarında eğitim enstitüsü mezunu öğretmenler lehine, eşitlik alt boyutunda ise eğitim yüksek okulu mezunu öğretmenler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Gündüz (2005) tarafından yapılan bir araştırmada da öğretmen okulu veya eğitim enstitüsü mezunu öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlere göre daha az duyarsızlaşma yaşadıkları ve kendilerini kişisel olarak daha başarılı buldukları anlaşılmıştır. Önlisans mezunu öğretmenlerin bu özellikleri, onların koruma altındaki çocuklara yönelik bakış açılarını da etkilemiş olabilir ve önlisans mezunu öğretmenler sosyal hizmet kurumlarıyla daha yapıcı bir ilişki geliştirmiş olabilir. Bu yapıcı ilişkinin bir sonucu olarak ön lisans mezunu öğretmenler ve yöneticiler okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin daha olumlu görüşlere sahip olabilirler.

4.1.4.3. Yaş Grupları

Yaşa göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin tek yönlü Kruskal Wallis H Testi sonuçları Çizelge 21’de verilmektedir.

Çizelge 21

Yaşa Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Görev		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Öğretmen	30 yaş ve altı	20	41.43	2	3.836	0.147	-
	31-40 yaş	57	53.55				
	41 yaş ve üstü	27	58.48				
		<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>sd</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Yönetici	30 yaş ve altı	14	24.14	2	1.177	0.555	-
	31-40 yaş	23	22.14				
	41 yaş ve üstü	10	27.85				

$p > .05$

Çizelge 21’de görüldüğü gibi, öğretmen ve yöneticilerin, yaşa göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2_{(2)} = 3.836; p > .05$ ve $\chi^2_{(2)} = 1.177; p > .05$).

4.1.4.4. Görev Yapılan İl

Görev yaptıkları ile göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Çizelge 22’de verilmektedir.

Çizelge 22’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin görev yaptıkları ile göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2_{(3)} = 4.220; p > .05$). Yöneticilerin görüşleri ise görev yaptıkları ile göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($\chi^2_{(3)} = 8.289; p < .05$).

Yönetici görüşlerinin hangi illere göre farklılık gösterdiğini tespit etmek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre Samsun-Amasya ve Samsun-Çorum illerine göre yönetici görüşleri anlamlı bir farklılık göstermektedir. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin Samsun ilindeki yönetici görüşleri, Amasya ve Çorum illerindeki yönetici görüşlerine göre daha olumsuzdur.

Çizelge 22

Görev Yaptıkları İle Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Kruskal-Wallis H testi Sonuçları

Görev	İl	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Öğretmen	Amasya	17	58.35	3	4.220	0.239	-
	Çorum	20	43.28				
	Samsun	53	51.39				
	Tokat	14	62.79				
	İl	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Yönetici	Amasya	8	32.06	3	8.289	0.040*	Samsun-Amasya
	Çorum	5	34.40				Samsun-Çorum
	Samsun	21	19.31				
	Tokat	13	22.62				

*p<.05

Samsun ili TR83 bölgesinin en gelişmiş ili olup aynı zamanda büyükşehir belediyesi statüsü bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2014). 2015 yılı verilerine göre Samsun ilinin nüfusu 1 milyon 279 bin 884 olup nüfus artış hızıeksi (-) 2.3'tür (TÜİK, 2015). Samsun'un büyükşehir olması çocuk korumayla ilgili yapılanmayı ve sorunları da etkileyebilir. Örneğin, büyükşehirlerdeki suç oranı küçük şehirlere göre daha yüksektir (Ünsal, 2015). Bunun dışında büyükşehirlerde ailenin, çocuğun arkadaş çevresini, içine girdiği ortamları, etkileşimde bulunduğu çevresel etkenleri kontrol edebilmesi daha zordur (Gökulu, 2010). Tüm bu nedenler çocukların korunmaya ihtiyaç duyma nedenlerini ve koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetleri etkileyebilir. Okul yöneticileri bu sorunlardan sınıf öğretmenlerine göre daha fazla etkileniyor olabilir.

4.1.4.5. Kıdem

Mesleki kıdeme ve yöneticilik kademine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları Çizelge 23'te verilmiştir.

Çizelge 23

Mesleki Kıdeme Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Görev	Kıdem	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Öğretmen	10 yıldan az	6	56.00	2	1.677	0.432	-
	11-20 yıl	40	47.66				
	21 yıl ve üzeri	58	55.47				
Yönetici	Yöneticilik Kıdemi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
	10 yıldan az	30	24.87	2	0.340	0.843	-
	11-20 yıl	10	22.70				
	21 yıl ve üzeri	7	22.14				

$p > .05$

Çizelge 23'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin mesleki kıdeme göre, yöneticilerin ise yöneticilik kıdemine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2_{(2)} = 1.677$; $p > .05$ ve $\chi^2_{(2)} = 0.340$; $p > .05$).

4.1.4.6. Okulda/Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısı

Okulda bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yönetici görüşlerinin Kruskal Wallis H Testi sonuçları Çizelge 24'te verilmektedir.

Çizelge 24

Okulda Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Yönetici Görüşlerinin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
5 ve altı	30	22.85	2	1.62	0.445
6-10 arası	11	23.55			
11 ve üzeri	6	30.58			

$p > .05$

Çizelge 24'te görüldüğü gibi, okulda bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($\chi^2_{(2)} = 1.62$; $p > .05$).

Sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları Çizelge 25'te verilmektedir.

Çizelge 25

Sınıfta Bulunan Koruma Altındaki Çocuk Sayısına Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	<i>n</i>	<i>Sıra Ort.</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
1 çocuk	85	52.27	4443.00	788.00	0.612
2 ve üzeri	20	56.10	1122.00		

$p > .05$.

Çizelge 25'te görüldüğü gibi, sınıfta bulunan koruma altındaki çocuk sayısına göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U = 670.00$; $p > .05$).

4.1.4.7. Çocuk Koruma Eğitimi Alma Durumu

Çocukların korunmasına ilişkin eğitim alıp almama durumuna göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 26'da verilmektedir.

Çizelge 26'da görüldüğü gibi, öğretmen ve yöneticilerin, çocukların korunmasına ilişkin eğitim alıp almama durumuna göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($U = 666.50$; $p > .05$ ve $U = 207.00$; $p > .05$).

Çizelge 26

Çocukların Korunmasına İlişkin Eğitim Alıp Almama Durumuna Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Görev		n	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmen	Evet	18	58.47	1052.50	666.50	0.355
	Hayır	86	51.25	4407.50		
Yönetici	Evet	12	24.25	291.00	207.00	0.941
	Hayır	35	23.91	837.00		

p>. 05.

4.1.4.8. Okuldaki Görev

Okuldaki görevlerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin t- Testi Sonuçları Çizelge 27’de verilmektedir.

Çizelge 27

Okuldaki Görevlerine Göre Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerinin t- Testi Sonuçları

	n	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Yönetici	47	27.49	5.79	149	1.70	0.092
Sınıf Öğretmeni	104	25.58	7.59			

p> 05

Çizelge 27’de görüldüğü gibi, okuldaki görevlerine göre koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur ($t_{(149)} = 1.70, p>.05$).

Görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin eğitim düzeyine göre hem öğretmen hem de yönetici görüşlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği, görev yapılan ile göre ise sadece yönetici görüşlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Diğer değişkenler açısından anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

4.1.5. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin ve yöneticilerin, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlara ilişkin açık uçlu soruyu yanıtlarak belirttikleri görüşleri Çizelge 28’de verilmiştir.

Çizelge 28

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Sorunlar	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Okul Kaynaklı Sorunlar	Okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli donanımına sahip olmaması.	1	2	3	1.99
	Koruma altındaki çocuklara yönelik okuldaki etiketleme	2	1	3	1.99
	Yakınlarının, koruma altındaki çocuklarla okulda görüşmek istemesi.	-	3	3	1.99
	Koruma altındaki çocuklara yönelik okuldaki dışlama	1	-	1	0.65
	Çocukların aile özlemini gidermede okulun yetersiz kalması	1	-	1	0.65
	Okulun kaynak sorunu ve maddi yetersizliği	-	1	1	0.65
Sosyal Hizmet Kurumu Kaynaklı Sorunlar	Sosyal hizmet görevlilerinin vardiyalı çalışması	4	1	5	3.30
	Koruma altındaki çocukların okula hazırlıklı gönderilmemesi	4	-	4	2.65
	Koruma altındaki çocukların okula geliş gidişlerinin güvenli olmaması	2	1	3	1.99
	Sosyal hizmet görevlilerinin çocuk bakımı konusunda yeterli donanımına sahip olmaması	3	-	3	1.99
	Çocuğun sosyal hizmet kurumunu istememesi	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların davranış sorunlarının olması	12	3	15	9.92
Diğer Sorunlar	Sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamaması	10	2	12	7.95
	Çocuğun durumuyla ilgili yeterli bilgi paylaşımı yapılmaması	2	1	3	1.99
	Koruma altındaki çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması	1	-	1	0.65

(devam ediyor)

Çizelge 28 (devam)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Kategori	Sorunlar	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)
Diğer sorunlar (devam)	Çok sayıda çocuğun aynı okula gelmesi	-	1	1	0.65
	Aşırı ilgi ya da aşırı ilgisizliğin çocuğu olumsuz etkilemesi	1	-	1	0.65
	Çocukların genellikle ilaç kullanması	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların akademik ilgisizliği	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara özel ilgi istenilmesi	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların olumsuz bir durum yaşadığında üst makamlara ulaşması	-	1	1	0.65
	Sosyal hizmet kurumlarının okula destek olmaması.	1	-	1	0.65

Çizelge 28’de görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlara ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri “okul kaynaklı sorunlar”, sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar” ve “diğer sorunlar”olarak kategorize edilmiştir. Okul kaynaklı olarak öğretmen ve yöneticilerin en çok belirttikleri sorunlar, “Okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli donanıma sahip olmaması” (f=3), “Koruma altındaki çocuklara yönelik okuldaki etiketleme”(f=3), ve “Yakınlarının, koruma altındaki çocuklarla okulda görüşmek istemesi”(f=3), olarak belirtilmiştir. Sosyal hizmet kurumu kaynaklı olarak öğretmen ve yöneticilerin en çok belirttikleri sorunlar, “Sosyal hizmet görevlilerinin vardiyalı çalışması” (f=5), ve “Koruma altındaki ocukların okula hazırlıklı gönderilmemesi” (f=4) olarak belirtilmiştir. Diğer sorunlar olarak öğretmen ve yöneticilerin en çok belirttikleri sorunlar, “Koruma altındaki çocukların davranış sorunlarının olması” (f=15) ve “Sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamaması” (f=12) olarak belirtilmiştir. Her üç kategori genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen ve yöneticilerin en çok belirttikleri görüş “Koruma altındaki çocukların davranış sorunlarının olması”dır (f=15). Bunu, “Sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamaması” (f=12) izlemektedir. “Sosyal hizmet görevlilerinin vardiyalı çalışması” (f=5) ve “Koruma altındaki çocukların okula hazırlıklı gönderilmemesi” (f=4) de okulun,

koruma altındaki çocukların korunmasında mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların nedenleri arasında görülmektedir. Öğretmen ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlarla ilgili kendilerine yönlendirilen açık uçlu soruya ilişkin belirttikleri görüşlerden bazıları şunlardır:

Koruma altındaki çocukların sorumlu öğretmenleriyle iletişim kurmakta zorlanıyoruz. Çok fazla sorumlulukları olduğunu ileri sürerek okula gelmiyorlar (Ö92).

Parçalanmış ailelerin çocuklarını ziyaret istekleri bazen idareyi zor duruma düşürmektedir (Y103).

Koruma altındaki çocukların benim gözlemlediğim, çocuklarda çok davranış bozuklukları var, okul ve sınıf kurallarına uymada çok problem yaşıyorlar. Zil çaldığında diğer öğrenciler içeri girerken bu öğrencilerimiz dışarıda olup, daha sonra içeri giriyorlar. Öğretmenleri bile alaya alabiliyorlar. Sınıftaki öğrencilerin tartıştıklarında hemen kavgaya yöneldiklerini görüyorum. Birbirlerine acımasızca vurduklarına şahit olabiliyoruz (Ö115).

Küçük bir olay durumunda sevgi evi çocuğu diye aşırı tepki oluyor. Yani düşse, oyun oynarken arkadaşıyla çarpışsa olayın hemen adli olması gibi. Çocukları okuldan başkalarının alması, izinsiz ayrılması gibi durumlar bizlere tedirginlik veriyor (Y99).

Beslenmelerinin yetersiz olması, çocukların eline para verilerek yollanıyor. Öğrenciler aç kalıyor (Ö42).

Çocukların aile özlemini gidermede zorluklar olabiliyor. Fiziksel şartlar ne olursa olsun çocuk iç dünyasında yalnızlığı yaşıyor (Ö3).

Koruma altındaki çocukların davranış sorunları gösterdiği çeşitli araştırmalarda vurgulanmaktadır (Chamberlain ve diğerleri, 2008; Francis, 2000, Newton, Litrownik ve Landsverk, 2000; Şimşek, Erol, Öztop ve Özcan, 2008). Öğretmen ve yöneticilerin, koruma altındaki çocukların davranış sorunlarını önemli görmeleri literatürdeki çalışmalarla da uyumludur. Bu durumda koruma altındaki çocukların davranış sorunları göstermelerinin okulca onlara sağlanacak desteği de etkilediği söylenebilir.

Bilindiği gibi çocuk yuvası, çocuk evi, sevgi evi, yetiştirme yurdu gibi yatılı sosyal hizmet kuruluşları yedi gün 24 saat kesintisiz hizmet vermektedir (ASPB, 2016). Hizmetin 24 saate yayılması nedeniyle de personelin vardiyalı olarak çalışması gerekmektedir. Sosyal hizmet görevlilerinin vardiyalı çalışması, okul ile sosyal hizmet

kurumu arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkileyebilir. Çalışma saatleri günün 24 saatine bölününce irtibat kurulacak kişiler sürekli değişebilir. Özellikle bakım elemanlarının da vardiyalı çalışması, çocukların okula hazırlıklı gönderilmelerini de etkileyebilir.

Webb ve Vulliamy (2001), çocuk koruma alanında ve öğretmenlik mesleğinde, çocuk korumada öğretmenin rolünün pek önemsenmediğini ve bilinmediğini vurgulamaktadır. Bu durumda okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli donanıma sahip olmaması sorunu ortaya çıkmaktadır. Buckley ve McGarry (2011) tarafından İrlanda’da yapılan bir araştırmaya göre, kıdemsiz öğretmenlerin çoğunun, ulusal çocuk koruma ilkelerinin ve okullarındaki çocuk koruma politikalarının farkında olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu öğretmenlerin önemli bir kısmı, bir çocuğun korunma ihtiyacı şüphesi olduğunda kiminle irtibata geçeceğini bilememektedir.

Koruma altındaki çocukların durumuyla ilgili okulla yeterli bilgi paylaşımının yapılmaması hem okul-sosyal hizmet kurumu arasındaki işbirliği ve iletişimin zayıflığından hem de yasal nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü gizlilik ilkesi gereği koruma altındaki çocukların tüm bilgileri okulla paylaşılmıyor olabilir. Örneğin, “Çocuk Koruma Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre sosyal çalışma görevlilerinin çocuğa ilişkin bilgi ve belgelerin, sosyal verilerin, amacı dışında işleme konulmaması veya kullanılmaması için çalışmalarını gizlilik ilkesine uyararak ve sosyal sırların korunması esasına göre sürdürmeleri, verileri sadece yetkililere veya yetkilendirilen yerlere bildirmeleri gerekmektedir (m.18/e).

Koruma altındaki çocukların veli olarak görevlerini sosyal hizmet görevlileri yerine getirmektedir. Aileleriyle görüşmeleri uygun görülen çocuklar için bile veli olarak biyolojik ailenin desteğinin sağlanması kolay görünmemektedir. Çünkü koruma altındaki çocuklar sağlıklı gelişebilmeleri için aileleri tarafından gerekli koşullar sağlanamayan ve son çare olarak sosyal hizmet kurumuna yerleştirilen çocuklardır.

Öğretmen ve yöneticilerin belirttikleri görüşlerden birisi de koruma altındaki çocuklara yönelik etiketlemedir. İnce, Kasapoğlu ve Sezek (2014) tarafından yapılan bir araştırmada da koruma altındaki çocukların okullarda etiketlendiği ve dışlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Francis (2000) ise öğretmenlerce okulda yapılan etiketlemenin koruma altındaki çocukların okul başarılarını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Altshuler (2003) tarafından yapılan bir araştırmada da koruma altında olmanın

çocukların okuldaki davranışlarını ve eğitimcilerin onlara karşı tepkilerini etkilediği anlaşılmıştır.

Okul yöneticileri, sosyal hizmet görevlilerinin çocuk bakımı konusunda yeterli donanıma sahip olmadığını ifade etmişlerdir. Sosyal hizmet kurumlarında gerek meslek elemanları gerekse bakım elemanları belirli eğitim şartlarını taşımaları durumunda ilgili görevi yapabilmektedir. Diğer yandan çocukların okula geliş gidişleri ve bazı okul işlemleriyle bakım elemanlarının ilgilenmesi durumunda okul yöneticileri bunu bir sorun olarak görmüş olabilirler.

4.1.6. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin kendilerine yöneltilen açık uçlu soruyu yanıtlayarak getirdikleri önerileri “okul tarafından yapılması gerekenler”, “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” ve “diğer yapılması gerekenler” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. Bu öneriler kategorilerine göre Çizelge 29-a, Çizelge 29-b ve Çizelge 29-c’de verilmektedir.

Çizelge 29-a’da görüldüğü gibi, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “Okul tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde öğretmen ve yöneticiler en çok, “Okul personeli koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli” (f=6) ve “Daha iyi bir okul ortamı oluşturulmalı” (f=6) şeklinde öneride bulunmuşlardır. Bu önerileri “Okulda koruma altındaki çocuklarla ilgili ortak çalışmalar yapılmalı” (f=5) önerisi izlemiştir.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “Okul tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde “Rehber öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha yakından ilgilenmeli” (f=4), “Çocuğun öğretmene ve okula güven duyması sağlanmalı” (f=3) ve “Koruma altındaki çocuklara yönelik etiketleme olmamalı” (f=2) gibi öneriler sadece öğretmenler tarafından dile getirilen dikkat çeken önerilerdir.

Çizelge 29-a

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Okul Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Okul Tarafından Yapılması Gerekenler	Okul personeli koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli	4	2	6	3.96
	Daha iyi bir okul ortamı oluşturulmalı	4	2	6	3.96
	Okulda koruma altındaki çocuklarla ilgili ortak çalışmalar yapılmalı	5	-	5	3.30
	Rehber öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha yakından ilgilenmeli	4	-	4	2.65
	Çocuğun öğretmene ve okula güven duyması sağlanmalı	3	-	3	1.99
	Veli desteği sağlanmalı	1	1	2	1.31
	Koruma altındaki çocuklara yönelik etiketleme olmamalı	2	-	2	1.31
	Koruma altındaki çocuklara rehberlik hizmeti sunulmalı	1	1	2	1.31
	Okul, koruma altındaki çocukların sorunlarına daha duyarlı yaklaşmalı	2	-	2	1.31
	Koruma altındaki çocuklar diğer çocuklarla kaynaştırılmalı	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların aileleriyle görüşmeleri sağlanmalı	1	-	1	0.65
	Çocukların davranış gelişimleri ve akademik başarıları gözlemlenmeli.	1	-	1	0.65
	Diğer öğrenci velileri koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklar bir komisyon kararıyla sınıflara yerleştirilmeli	1	-	1	0.65

(devam ediyor)

Çizelge 29-a (devamı)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Okul Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Okul Tarafından Yapılması Gerekenler (devamı)	Koruma altındaki çocuklar akademik durumlarına göre sınıflara yerleştirilmeli	1	-	1	0.65
	Çocuklar okuldan ayrıldıktan sonra da takip edilmeli	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklar için okula ayrı bir sosyal çalışmacı veya rehber öğretmen görevlendirilmeli	-	1	1	0.65
	Okula daha fazla bütçe ayrılmalı	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara ilişkin okullar ortak tutum belirlemeli.	-	1	1	0.65

Öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisindeki önerilerinin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 29-b’de verilmektedir.

Çizelge 29-b’de görüldüğü gibi, öğretmenler ve yöneticiler koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde en çok “Okul ziyaretleri artırılmalı” (f=16) şeklinde öneride bulunmuşlardır. Bunu “Koruma altındaki çocuklar okula hazırlıklı gönderilmeli” (f=4) ve “Ev sorumluları çocuk bakımı konusunda bilgilendirilmeli” (f=4) önerileri izlemiştir. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde yöneticilerin sadece “Okul ziyaretleri artırılmalı” (f=3) önerisinde bulundukları dikkati çekmektedir. “Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde bunun dışındaki önerilerin tamamı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.

Çizelge 29-b

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
	Okul ziyaretleri artırılmalı	13	3	16	10.59
Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler	Koruma altındaki çocuklar okula hazırlıklı gönderilmeli	4	-	4	2.65
	Ev sorumluları çocuk bakımı konusunda bilgilendirilmeli	4	-	4	2.65
	Ev sorumluları çocuklarla daha yakından ilgilenmeli	3	-	3	1.99

Öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “diğer yapılması gerekenler” kategorisindeki önerilerinin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 29-c’de verilmektedir.

Çizelge 29-c’de görüldüğü gibi, “diğer yapılması gerekenler” kategorisinde öğretmen ve yöneticiler en çok “Okul-sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişim sağlanmalı” (f=19) şeklinde öneride bulunmuştur. Bunu “Koruma altındaki çocuklara psikolojik destek sağlanmalı” (f=5) ve “Koruma altındaki çocuklar okullara dengeli dağıtılmalı” (f=2) önerileri izlemiştir.

Her üç kategori birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin en çok okul-sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişim sağlanması (f=19), okul ziyaretlerinin artırılması (f=16), okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi (f=6) ve daha iyi bir okul ortamının oluşturulması (f=6) gibi önerileri dile getirdikleri görülmektedir.

Çizelge 29-c

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin “Diğer Yapılması Gerekenler” Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Diğer Yapılması Gerekenler	Okul-sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişim sağlanmalı	18	1	19	12.57
	Koruma altındaki çocuklara psikolojik destek sağlanmalı	4	1	5	3.30
	Koruma altındaki çocuklar okullara dengeli dağıtılmalı	1	1	2	1.31
	Görüşme süreleri artırılmalı	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara sorumluluk bilinci kazandırılmalı	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara sevgiyle yaklaşılmalı	1	-	1	0.65
	Çocukların korunmasını sağlayan tüm birimler ortak hareket etmeli	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara dini sohbetler yapılmalı	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklarla görüşme okul yerine sosyal hizmet kurumunda yapılmalı	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların sorunları tespit edilip yardımcı olunmalı.	1	-	1	0.65

Öğretmen ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne yönelik verdikleri cevaplara ilişkin aşağıdaki cümleleri örnek verilebilir:

Koruma altındaki çocukların korunmasında okul bir ev ortamı gibi sıcak ve güvenilir olabilmeli (Y119).

Şiddet, istismar, küfür vb. sıkıntılar yaşanan çocuklarda kurum, okul, öğretmen, rehberlik işbirliği içinde olsa da çocuklardaki bu davranış bozuklukları değiştirilemiyor. Bunun için çocukların psikolojik destek alabilmeleri gerektiğini (psikolog) düşünüyorum (Ö90).

Beslenme bilincinin geliştirilmesi, evde ilgilenen kişilerin de beslenme konusunda eğitim alması gerekiyor. Bisküvi, şeker, çikolata yerine; peynir, zeytin, kuru kayısı, badem, meyve v.s. domates, salatalık gibi verilmesi gerekiyor. Öğle yemeği için de para yerine kantinle anlaşılabilir. Belirli bir kota belirlenerek tost, sandviç meyve suyu, su olarak fiyat anlaşması yapılabilir (Ö40).

Öğrencilerle ilgilenen sorumlu kişilerin daha fazla öğretmenleriyle iletişim kurmaları gerekiyor (Ö41).

Öğretmen ve yöneticilerin, sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamamasını önemli bir sorun olarak gördükleri hatırlandığında (Çizelge 28) okul-sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişim sağlanması ve okul ziyaretlerinin artırılması yönünde öneri sunmalarının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeleri önemlidir (Elmacı ve Beyhan, 2015; Gilligan, 1998). Çünkü gerek öğretmenler gerekse yöneticiler çocuk koruma süreci ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetler hakkında bilgi sahibi olunca, bu çocuklara yaklaşımları da daha bilinçli olabilir. Bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayan okul personeli koruma altındaki çocuklara yardımcı olmaya çalışırken, istemeden de olsa zarar verebilir.

İngiltere’de öğretmenlerin istismar ve ihmale uğrayan çocukların ihtiyaçlarını nasıl karşılayabilecekleri üzerine yapılan bir çalışmayla (Taylor, 1997) birlikte, öğretmen eğitime çocuk koruma konularının yerleştirilmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır. Daha sonra çocuk korumanın mesleki standartlarda hizmet öncesi öğretmen eğitime dâhil edilmesi fikirleri ileri sürülmüştür (Walsh, Laskey, McInnes, Farrell, Mathews ve Briggs, 2011, 33).

Walsh ve diğerleri (2011), öğretmen eğitiminde çocuk korumaya yer verilmesinin en azından dört önemli nedeni olduğunu belirtmektedir. Bunlar: (1) Kötü muamelenin okulda çocukların öğrenmelerine etkisine yönelik deneysel çalışmalar, (2) Çocuk istismar ve ihmalini öğretmenlerin yasal olarak bildirim zorunluluğu ve öğretmenlerin bakım görevleri, (3) Öğretmenlerin eğitim politikası kapsamındaki görevleri ve (4) Çocuğa kötü muamele, çocuk hakları ve sosyal adalet arasındaki bağlantılar olarak ifade edilebilir. Öğretmen yetiştirme eğitime çocuk koruma konularını yerleştirmeyi ele alan çalışmalarında Walsh ve diğerleri (2011), öğretmenler için çocuk koruma eğitimlerinin hizmet öncesi programlarda başlaması gerektiği; ancak eğitimin içeriğinin farklı şekillerde oluşturulabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Okul ortamı çocukların korunmasında önemli bir unsurdur (Coulling, 2000). Çünkü öğrenciler zamanlarının önemli bir bölümünü okulda geçirmektedir. Dolayısıyla okul ortamı çocuğun yaşamını doğrudan etkilemektedir. İngiltere’de okulların hazırladıkları çocuk koruma politika belgelerinde, okulda koruma altındaki çocuklara duyarlı, güvenli ve olumlu bir çevrenin teşvik edilmesinin önemi özellikle vurgulanmaktadır (Elmacı ve Beyhan, 2015). Diğer yandan, öğrencilerin okulda kendilerinin önemsendiğini ve kendilerine değer verildiğini hissetmeleri, riskleri azaltıcı ve koruyucu bir faktör olarak işlev görmektedir (Hamilton, Wekerle, Paglia-Boak ve Mann, 2012).

4.1.7. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliği sağlanırken sorun yaşama durumlarına ilişkin kendilerine yöneltilen açık uçlu soruya yazdıkları görüşleri Çizelge 30’da verilmektedir.

Çizelge 30

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Görüşler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Olumlu	İşbirliğinde sorun yaşanmıyor.	3	-	3	1.99
	Sosyal hizmet görevlileriyle öğretmenler sık sık görüşüyor.	1	-	1	0.65
	Okula gelen sosyal hizmet görevlilerine yardımcı oluyor.	-	1	1	0.65
	Çocuğun durumu sosyal hizmet görevlileriyle paylaşıyor.	1	-	1	0.65
	Sosyal hizmet görevlileri çocuklarla ilgili.	1	-	1	0.65

(devam ediyor)

Çizelge 30 (devam)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Görüşler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Olumsuz	İşbirliği yeterli düzeyde değil.	9	1	10	6.61
	İşbirliğini sağlayacak iletişim yok.	8	1	9	5.95
	Çocukların koruma altına alınma nedenleri paylaşılmıyor.	6	3	9	5.95
	Daha çok bakım elemanları çocuklarla ilgileniyor.	4	-	4	2.65
	Sosyal hizmet görevlilerinin öğretmenle görüşmeleri yetersiz.	2	-	2	1.31
	Sosyal hizmet kurumu çocuklara okul değişikliği yapılmasında yetersiz kalıyor.	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların özel ihtiyaçları olabiliyor.	1	-	1	0.65
	Sosyal hizmet kurumuyla okul uyumsuz çalışıyor.	-	1	1	0.65
	Sosyal hizmet kurumlarının kendi içinde kapalı olduğundan işbirliği sağlanamıyor.	1	-	1	0.65
	Daha çok bakım elemanları çocuklarla ilgileniyor.	5	-	5	3.30
Yansız	Genellikle bakım elemanları okulu ziyaret ediyor.	1	-	1	0.65
	Bakım elemanları çocukla ilgili bilgi paylaşımı yapıyor.	1	-	1	0.65

Çizelge 30’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri “olumlu”, “olumsuz” ve “yansız” olarak kategorilere ayrılmıştır.

Öğretmen ve yöneticiler, daha çok işbirliğinin olumsuzluğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin öğretmen ve yöneticiler, çoğunlukla işbirliğinin yeterli düzeyde olmadığını ve işbirliğini sağlayacak iletişimin bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmen ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin belirttikleri görüşlerden bazıları şunlardır:

Koruma altına alınma nedenleri pek paylaşılmıyor (Ö5).

Çocukla ilgili herhangi bir bilgi paylaşılmıyor. Bu anlamda kopukluk yaşanıyor (Ö8).

Öğrencinin durumunu sormak için gelen pek yok (Ö47).

... Bu sorunların giderilmesinde okul idaresi, rehberlik servisi işbirliği içerisinde en aza indirilmeye çalışılıyor ancak koruma altındaki çocuklarla ilgilenen sorumlularla işbirliği içinde olmadığımız için karşılaşılan sorun ya tekrarlanıyor ya da ortadan kaldırılamıyor (Ö84).

Okul ve sosyal hizmet kurumu işbirliğinin eksikliği söz konusu (Y132).

Sınıfta böyle öğrenci olmasına rağmen sosyal hizmet kurumu yetkililerinden herhangi bir bilgi, görüş alış veriş vs. irtibatımız olmadı (Ö127).

Öğretmen ve yöneticilerin belirttiği görüşlerden sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamaması ve dolayısıyla yeterli düzeyde işbirliğinin gerçekleştirilememesi durumu, literatürdeki çalışmalarla da örtüşmektedir (Baginsky, 2000; Weinberg, Zetlin ve Shea; 2009; Zellman, 1990). Baginsky (2000) tarafından yapılan bir araştırmada okullar ile sosyal hizmet kurumları arasındaki ilişkinin zayıf olduğu, okulların sosyal hizmet kurumlarıyla ilişki kurmada belirsizlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet kurumuyla okul arasında iletişimin yeterli düzeyde sağlanamaması, okulların kalabalık öğrenci grubuna sahip olup daha çok eğitim öğretim faaliyetlerine yoğunlaşmalarından, sosyal hizmet kurumlarının ise daha çok çocuk koruma hizmetlerine yoğunlaşmalarından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim bakım ve eğitim kurumlarının yapısal özelliklerinin farklı olması ve genel öğrenci nüfusuna göre koruma altındaki çocukların okullarda küçük bir azınlık olması nedeniyle öğretmenler koruma altındaki çocukların sorunlarına fazla eğilmemekte; sosyal hizmet görevlileri de koruma altındaki çocukların eğitim ihtiyaçlarını öncelikli olarak görmemektedir (Harker, Dobel-Ober, Lawrence, Berridge ve Sinclair, 2003).

ASPB okul ziyaret formuna göre, sosyal hizmet görevlileri ya da koruma altındaki çocuklardan sorumlu görevlilerin ayda en az bir kez okulu ziyaret etmeleri ve bu ziyareti raporlaştırmaları gerekmektedir. Ancak bir görevlinin farklı okullarda ve çok sayıda çocuktan sorumlu olması, sosyal hizmet görevlilerinin çocuğun eğitim durumuna yeterince önem vermemesi gibi nedenlerle bu ziyaretler düzenli yapılmıyor olabilir. Diğer yandan sosyal hizmet görevlisi sırf görevini yerine getirmiş olmak için sınıf öğretmenini görmeden sadece yöneticilerle ya da rehber öğretmenlerle görüşmüş olabilir ve bundan da sınıf öğretmenin haberi olmayabilir. Bu da yine bir iletişim sorunu olarak nitelendirilebilir.

Öğretmen ve yöneticilerin koruma altındaki çocuklarla ilgili koruma altına alınma nedenleri ve diğer bilgileri paylaşımında sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Harker ve diğerleri (2003) tarafından yapılan bir araştırmada da eğitim ve sosyal hizmet kurumları arasında bilgi paylaşımında belirsizlikler olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmet kurumu ile okul arasında koruma altındaki çocuklarla ilgili belli kurallar çerçevesinde bilgi paylaşımı olmaması başka sorunları da ortaya çıkarabilir. Örneğin, yeterli bilgi paylaşımı olmadığında okul ve öğretmen çocuğu yeterince tanıyamayabilir. Çocukla ilgili resmi olmayan yollardan bilgi alma arayışına da girebilirler; başka çocuklardan ve ilgisiz kişilerden çocuğun neden koruma altına alındığıyla ilgili bilgi almaya çalışabilirler. Bu nedenle ASPB ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında bilgi paylaşımına yönelik bir çalışma yapılması daha yararlı olabilir.

4.1.8. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin kendilerine yöneltilen açık uçlu soruya yazdıkları önerileri Çizelge 31’de verilmektedir.

Çizelge 31

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Okul Tarafından Yapılması Gerekenler	Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artırılmalı	4	2	6	3.96
	Koruma altındaki çocuklarla ilgili eğitim almış psikiyatr vb. uzman kişiler okulu ziyaret etmeli	1	-	1	0.65
	Öğretmenler, bu işe önem verildiğine inanmalı	1	-	1	0.65

(devam ediyor)

Çizelge 31 (devam)

Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Öğretmen (f)	Yönetici (f)	Toplam (f)	%
Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler	Sosyal hizmet kurumu tarafından koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgi paylaşımı sağlanmalı	5	3	8	5.30
	Sosyal hizmet kurumlarının yöneticileri okulu ziyaret etmeli	2	1	3	1.99
	Sosyal hizmet kurumları akademik başarıya daha fazla yoğunlaşmalı	1	-	1	0.65
	Okul tarafından gönderilen iletilere hızlı dönüş yapılmalı	1	-	1	0.65
	Sosyal hizmet kurumlarını ziyaret prosedürleri kolaylaştırılmalı	1	-	1	0.65
	Koruma altındaki çocukların okul devamsızlıkları önceden okula bildirilmeli	1	-	1	0.65
Diğer Yapılması Gerekenler	Okul-sosyal hizmet kurumu işbirliği artırılmalı	11	4	15	9.92
	Ortak toplantılar yapılmalı	2	-	2	1.31
	Görevler net olarak belirlenmeli	-	1	1	0.65
	Koruma altındaki çocuklara ilişkin okul ve sosyal hizmet kurumu ortak tutum belirlemeli	-	1	1	0.65

Çizelge 31’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileri “okul tarafından yapılması gerekenler” sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” ve “diğer yapılması gerekenler” olarak kategorize edilmiştir.

“Okul tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde öğretmen ve yöneticiler en çok “Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artırılmalı” (f=6) önerisinde bulunmuşlardır. “Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde öğretmen ve yöneticiler en çok “Sosyal hizmet kurumu tarafından koruma altındaki çocuklarla ilgili

bilgi paylaşımı sağlanmalı” (f=8) önerisinde bulunmuşlardır. “Diğer yapılması gerekenler” kategorisinde öğretmen ve yöneticiler en çok “Okul-sosyal hizmet kurumu işbirliği artırılmalı” (f=15) önerisinde bulunmuşlardır. Her üç kategori genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmen ve yöneticiler daha çok okul-sosyal hizmet kurumu işbirliğinin artırılmasını, koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgi paylaşımı sağlanmasını ve sosyal hizmet kurumu ziyaretlerinin artırılmasını önermişlerdir. Öğretmen ve yöneticilerin bu soruya ilişkin belirttikleri görüşlerden bazıları şunlardır:

Görevli kişilerin okul ile daha fazla iletişim kurması gerekir (Ö41).

Okul yönetimi ve çocuğun sınıf öğretmeni çocuk hakkında yeterince bilgilendirilmeli (Y100).

Çocuğun geçmişi, ailevi ve özel durumları ile ilgili bir dosya okul idaresine verilebilir (Y102).

Koruma altındaki çocuklarımızın önceki yaşantısı ve sosyal ve psikolojik sorunlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerimizin detaylı bir şekilde bilgilendirilmesinin karşılaşılan birçok problemi çözeceğine inanıyorum (Y119).

Altshuler (2003) tarafından yapılan bir araştırmada kamu okullarının ve çocuk refahı kurumlarının öğrencilerin eğitimsel başarıları için birlikte çalışmaya başlamaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan, her iki sistemdeki çalışanların daha fazla işbirliğine dayalı olarak çalışmaya istekli oldukları; ancak iki sistem arasındaki eski tarihlerden gelen güvensizliğin aşılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Weinberg, Zetlin ve Shea (2009) tarafından yapılan bir araştırmada da sosyal hizmet kurumlarının ve eğitim kurumlarının birbirlerinin yapı, işleyiş ve mevzuatı hakkında bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonunda koruma altındaki çocukların eğitimsel engellerinin kaldırılması ve eğitim sonuçlarının iyileştirilmesi için sosyal hizmet kurumlarıyla eğitim kurumları arasında başarılı bir işbirliğinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Kurumlar arasında başarılı bir işbirliği, (1) Diğer kurumların politikalarını anlama eksikliği, (2) Karar vericiler ve hizmet sağlayıcılar arasında iletişim eksikliği, (3) Ortak çalışmalar için zaman eksikliği, (4) Belirsiz amaç ve hedefler, (5) Tarama ve tanılama hizmetlerindeki eksiklikler gibi nedenlerle engellenmektedir (Stegelin ve Jones, 1991; akt: Johnson, Zorn, Tam, Lamontagne ve Johnson, 2003).

Bunun dışında tutarsız hizmet standartları, aşırı mesleki terimler (jargon) kullanma, işbirliğinin farklı tanımlanması, gizliliğin nasıl olması gerektiği hakkında çelişkili görüşler, işbirliğiyle yeni bir bürokrasi tabakası oluşması, takım üyeleri arasında karar alma kurallarının tanımlanmasının zorluğu, zaman yetersizliği, anahtar personelin devamlılığını sağlamanın zorluğu ve kurum üyeleri arasında değişime karşı direnç gösterme de kurumlar arasında başarılı bir işbirliği yapılmasının önündeki engeller olarak sayılabilir (Johnson ve diğerleri, 2003).

Gizlilik ve mahremiyet, kişilerin ya da bir grubun kendi yaşamları veya kişisel işlerinin kamuya açık olmaktan uzak olması ya da kendileri hakkındaki bilgi akışını kontrol etme hakkı biçiminde tanımlanabilir (Aydın, 2013). ÇHS’de hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı, onur ve itibarına haksız olarak saldırılamayacağı hüküm altına alınmıştır (ÇHS, m.16). Diğer bir deyişle çocuğun özel hayatının gizliliği ÇHS ile güvence altına alınmıştır. Ancak meslekler ve kurumlara göre gizliliğin yorumlanmasında farklılıklar ortaya çıkabilir. Diğer bir deyişle, koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerin sosyal hizmet, sağlık, eğitim, tıp gibi farklı kurum ve mesleklerin işbirliğini gerektirmesi, kurumlara ve meslekler göre farklı etik yaklaşımlar ortaya çıkarabilir. Böyle bir durumda meslek elemanları ve karar vericiler farklı mesleki etik kurallar karşısında çelişkiler yaşayabilirler. Gizliliği, bir yönetici ile bir sosyal çalışmacının, bir psikologun, bir emniyet görevlisinin ya da bir hekimin aynı şekilde yorumlaması beklenemez.

Çocuk koruma hizmetlerinde çocuk için en iyi olana karar verebilmek esas olduğundan, farklı mesleki ve kurumsal yaklaşımlar nedeniyle ortaya çıkan çelişkilerin azaltılabilmesi için disiplinler arası bir çalışmayla ortak bir çocuk koruma etiği geliştirilebilir. Böylece çocuk koruma hizmetleriyle ilgili etik olarak karar vermekte zorlanılan durumlar karşısında alandaki uygulayıcıların karar vermesine yardımcı olacak etik standartlar geliştirilmiş olur (Elmacı, 2015). Sonuç olarak, çocukla ilgili bilgilerin paylaşımında öncelikle çocuğun yüksek yararının gözetilerek karar verilmesinin daha doğru bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

4.2. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanlarla Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlarla (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet görevlileri) yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.2.1. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin görüşleri Çizelge 32’de verilmiştir.

Çizelge 32

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolüne İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görüşler	Rehber Öğretmen	Sosyal Hizmet Çalışanı	Toplam (n=23)	%
Sosyalleşmeyi sağlıyor.	7	11	18	78.25
Eğitim sürecini devam ettiriyor.	-	2	2	8.69
Bağlanma sağlıyor.	1	1	2	8.69
İyi davranışlar öğreniliyor.	1	-	1	4.35
Güven veriyor.	1	-	1	4.35
Psikolojik destek sağlıyor.	1	-	1	4.35
Risklerden koruyor.	1	-	1	4.35
Çocuğu anne babayla görüştürüyor.	1	-	1	4.35

Çizelge 32’de görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar (rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanları) koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolünün en çok sosyalleşmeyi sağlama yönünde olduğunu belirtmişlerdir (f=18). Bunun dışında katılımcılar okulun eğitim sürecini devam ettirme (f=2) ve bağlanma sağlama (f=2) gibi işlevlerine de değinmişlerdir. Bunlarla ilgili katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Okulun şöyle faydası oluyor, çocukların toplumu tanınması açısından. Çocuklar değişik ortamlardan geldiğinden toplumda belli bir düzenin,

kuralların olduğunu fark etmesi yönünden. ... Okula gelince kuralları, toplumu tanıyor (S1).

Çocukların sosyalleşmesinde okulun önemi çok büyük. Bu çocukların da topluma kazandırılması noktasında karşılaştığımız en büyük sorunlardan bir tanesi doğru sosyalleşme (S7).

Bu anlamda da yine zihinsel ve sosyal anlamda gelişmelerine, kişilik kazanmalarına katkı da sağladığını düşünüyoruz okulların (R3).

Okulun faydası, hani diğer çocuklarla beraber, sosyalleşmesini sağlamak (R5).

Bir de çocuklar zaten anne babadan ayrı oldukları için bir bağlanmaya ihtiyaçları var. Bu bağlanmayı burada öğretmenleriyle gerçekleştirebiliyor (R9).

Çocuk bazen oluyor ki okuldaki öğretmene daha çok bağlanıyor (S11).

Öcal ve Kemer kaya (2011) tarafından yapılan bir araştırmada koruma altından ayrıldıktan sonra gençlerin yalnızlık, saldırganlık, sorumsuzluk gibi birtakım sosyalleşme problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir. Sosyalleşme, toplumsal davranış örneklerinin kabulünü ve uygulanmasını sağlayan bir etkileşim sürecidir (Tezcan, 1999, 42). Bireyler öncelikle aile kurumunda sosyalleşmeye başlar. Ancak bireyin sosyalleşmesinde okulun da önemli bir yeri vardır (Şirin, 2010, 50). Koruma altındaki çocukların topluma kazandırılmaları onların sosyalleşme süreciyle yakından ilgilidir. Aileleri ile düzenli bir ilişkilerinin olmaması bu çocuklar için aile kurumunun sosyalleşmedeki rolünü sınırlandırmaktadır (Demirbilek, 2000). Bu nedenle koruma altındaki çocuklar açısından aile dışı kurumların sosyalleşmedeki rolü daha önemli hale gelmektedir.

Sosyal hizmet kuruluşlarının koruma altındaki çocuklar açısından bir nevi aile yerine geçtiği söylenebilir. Çünkü koruma altındaki çocuklara yönelik aile ile ilgili görevler sosyal hizmet kuruluşları tarafından yerine getirilmektedir. Biyolojik aileleri dışında başkaları tarafından bakılıyor olmalarının koruma altındaki çocuklar açısından okuldaki sosyalleşme sürecini de daha önemli hale getirdiği söylenebilir.

4.2.2. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri Çizelge 33’te verilmiştir.

Çizelge 33’te görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri “çocuk ile ilgili sorunlar”, “okul ile ilgili sorunlar” ve “diğer sorunlar” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır.

Çizelge 33

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Sorunlar	Rehber Öğretmen	Sosyal Hizmet Çalışanı	Toplam (n=23)	%
Çocuk ile ilgili sorunlar	Koruma altındaki çocukların davranış sorunları	8	8	16	69.56
	Koruma altındaki çocukların “koruma altında olma”yı kullanması	4	3	7	30.42
	Koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması	4	1	5	21.74
	Koruma altındaki çocukların sağlık sorunları	-	1	1	4.35
	Koruma altındaki çocukların beslenme sorunu	-	1	1	4.35
	Koruma altındaki çocukların devamsızlık sorunu	-	3	3	13.03
	Koruma altındaki çocukların ödev sorunu	-	2	2	8.70
	Koruma altındaki çocukların risklere karşı savunmasızlığı	1	-	1	4.35
	Koruma altındaki çocukların dağınık psikolojisi	1	-	1	4.35
	Koruma altındaki çocukların düşük benlik saygısı	1	-	1	4.35

(devam ediyor)

Çizelge 33 (devam)

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Sorunlar	Rehber Öğretmen	Sosyal Hizmet Çalışanı	Toplam (N=23)	%
Okul ile ilgili sorunlar	Okul kaydında karşılaşılan sorunlar	-	6	6	26.09
	Okulun yapabileceklerinin sınırlı olması	-	1	1	4.35
	Okul yönetiminin destek sağlamaması	-	1	1	4.35
	Sınıf öğretmenlerinin sorun çözmede aktif olmaması	1		1	4.35
Diğer sorunlar	Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımı	4	9	13	56.51
	Sosyal hizmet kurumuyla okul arasında iletişim sorunu	-	1	1	4.35
	Yakınlarının çocuğu okulda ziyaret etmek istemesi	1		1	4.35

“Çocuk ile ilgili sorunlar” arasında en çok koruma altındaki çocukların davranış sorunları ifade edilmiştir (f=16). “Okul ile ilgili sorunlar” arasında okul kaydında karşılaşılan sorunlar ilk sırayı almaktadır (f=6). “Diğer sorunlar” arasında ise katılımcılar en çok koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımını belirtmişlerdir (f=13). Koruma altındaki çocukların davranış sorunlarıyla ilgili katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Bu çocuklarla ilgili okulda karşılaştığımız genelde akademik yönden geride oluyor bu çocuklar, hatta zekâ engeli olan çocuklar oluyor. Ama davranış problemleri oluyor, yine bunun yanı sıra. Hem davranış hem zekâ engeli birlikte olabiliyor (R7).

Davranış problemleri kesinlikle. Genellikle çocuklar şiddet dilini kullanıyor yani hakikaten çevresindeki çocuklara acımasızca saldırabiliyorlar. Geneli için söylemiyorum ama birçoğu da öyle (R8).

En çok sorunlar, davranış problemleri. Küfür, işte kavga, yani disipline olamama problemleri oluyor. Diğer çocuklara nazaran daha fazla olabiliyor... Bir de şöyle bir sıkıntı var mesela yurttan gelen çocuklarda

kaynaştırma olanların sayısı fazla olabiliyor. Bunda kimisi doğuştan, kimisi sonradan, fiziksel şiddetle olan, o şekilde olabiliyor. Daha çok yalan, hırsızlık olabiliyor, kavga, dövüş olayları çok olabiliyor, öğretmenler de genelde şikâyetçi oluyor bu çocuklardan. Sınıf öğretmenleri şikâyetçi oluyor (R9).

Bizim çocukların çoğu seviyesi çok düşük. Çok geriden başladıkları için, bir uyum sorunu oluyor. Derslerin çok gerisindeler. Kurallara uymama, öğretmenlere büyüklere saygısızlık yapma gibi sorunlar oluyor. Okula ilk başlayınca, yuvaya ilk geldiğinde bu sorunlar oluyor. Zamanla bunlar azalıyor (S1).

Araştırmanın nicel kısmında da belirtildiği gibi koruma altındaki çocukların davranış sorunları yaşadığı çeşitli çalışmalarda dile getirilmektedir (Francis, 2000, Newton, Litrownik ve Landsverk, 2000; Chamberlain ve diğerleri, 2008; Şimşek, Erol, Öztop ve Özcan, 2008).Zetlin, MacLeod ve Kimm (2012) tarafından yapılan araştırmada bulguları da koruma altındaki çocuklarla ilgili okulda karşılaşılan sorunların başında davranış sorunlarının geldiğini göstermektedir. Bu durumda katılımcıların koruma altındaki çocukların davranış sorunlarını vurgulamalarının literatür çalışmalarıyla uyumlu olduğu söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların koruma altında olmayı kullanmaları da katılımcılar tarafından vurgulanan önemli bir konudur. Bununla ilgili bazı görüşler şunlardır:

Bazen hani çocuk bu yaşantısını kullanmaya çalışıyor. Hani biraz da bu devletin, farklı imkânlar sağlıyor ya devlet bu çocuklara. Onlar biraz da bunu bazen kullanabiliyorlar, o şekilde söyleyeyim (R2).

Kullananlar da var bunu. Bu şekilde çok aşırı derece ilgilenildiği zaman da kullanıyorlar çünkü (R10).

Bizde de çocuklardan kullananlar var bunu. İşte bize kötü davranıyorlar, şöyle böyle, bana para ver, bizim çocukların, benim aldığım şikayetler bunlar (S4).

Koruma altındaki çocuklara verilen haklar nedeniyle çocukların koruma altında olmayı kullanabildikleri Elmacı (2007) tarafından yapılan bir araştırmada da ortaya çıkmıştır. Gerek devlet büyüklerinin ve kurum amirlerinin ziyaretleri gerekse toplumun genel yapısının etkisiyle koruma altındaki çocuklara acımayla yaklaşılmaması, koruma altındaki çocukların bu durumu kullanabilmelerine yol açabilmektedir (Elmacı, 2007).

Katılımcılar tarafından koruma altındaki çocukların akranlarına göre düşük akademik başarı göstermeleri de vurgulanan önemli sorunlardan birisidir. Koruma

altındaki çocuklarla ilgili akademik başarısızlığı sadece rehber öğretmenler sorun olarak bildirmiştir, sosyal hizmet çalışanları bu konuda herhangi bir sorun bildirmemişlerdir. Katılımcılardan R4, sosyal hizmet kurumlarının akademik başarıya yeterince yoğunlaşmadığını vurgulayarak bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

Kurumun şöyle bir eksikliği var, akademik başarı üzerine yoğunlaşmıyor kurum. Daha çok davranışsal, sosyal psikolojik gelişimlerine dikkat ediyorlar (R4).

Katılımcılardan R8 ise koruma altındaki çocukların derslere ilgisizliğini ve akademik başarısızlığını vurgulamakla birlikte okulun bu konuda çok faydası olamayacağını, okulun daha çok çocuğun sosyalleşmesi bakımından fayda sağlayacağını belirtmektedir:

Yani akademik anlamda bence çok faydası olabileceğini düşünmüyorum. Çünkü yani o sevgi evlerinden gelen çocukların burada akademik anlamda çok faydalandığını düşünmüyorum. Zaten davranış problemleri de yaşıyorlar ama burada var olan sosyalliği, insan olmanın gereği olan sosyalliği bulduklarını düşünüyorum (R8).

Koruma altındaki çocukların akademik başarılarının akranlarına göre düşük düzeyde olduğu birçok çalışmada belirtilmektedir (Goddard, 2000; Burley ve Halpern, 2001; Tideman, Vinnerljung, Hintze ve Isaksson, 2011; Gustavsson ve MacEachron, 2012). Hatta koruma altındaki çocukların düşük eğitimsel başarıları sıklıkla vurgulanmakta ve bu durum çocuk koruma sisteminin eleştirilmesinin bir aracı olarak da kullanılmaktadır (Berridge, 2006).

Burley ve Halpern (2001) tarafından yapılan çalışma, kişisel deneyimler, okul çevresi ve sosyal ağların akademik başarıda oldukça önemli olduğunu göstermiştir. Ancak akademik başarıyı etkileyen faktörleri bireysel faktörler, okul faktörleri ve aile faktörleri olmak üzere üç alanda toplamak mümkündür (Burley ve Halpern, 2001). Koruma altındaki çocukların diğer öğrencilere göre bu faktörlerden etkilenme derecelerinin farklı olması da kaçınılmaz bir durumdur. Çünkü çocukların yaşamış olduğu bireysel ya da ailesel sorunlar onların koruma altına alınmalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla koruma altına alınma nedenlerinin akademik başarıyı da etkilemesi muhtemeldir.

Koruma altındaki çocukların okul kaydıyla ilgili sorunlar da yaşanmaktadır. Okul kaydıyla ilgili sorunların tümü sosyal hizmet çalışanları (f=6) tarafından dile getirilmiştir. Rehber öğretmenler okul kaydıyla ilgili herhangi bir sorun bildirmemiştir. Okul kaydında yaşanan sorunlarla ilgili katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Bazı çocukları biz istediğimiz yere yerleştiremiyoruz kayıt zamanı. Çünkü kayıtları başka yerlere çıkıyor, nüfus kayıtları, o yüzden sıkıntı yaşıyoruz. Bu konularda gerekli düzenlemeler zaten var, ama okul müdürleri uymak istemiyor. Yine milli eğitimden kaynaklanan bir sorun değil. Çocukları istemiyorlar, çok farklı bir profil olarak görüyorlar ki aslında bizim çocuk evlerindeki çocuklar aslında o kadar kötü çocuklar değil. Tabi çocuklara kötü de denilmez ama yani onlar yanlış düşünüyor (S3).

O çocuğu da zaten götürdüğüm okul kabul etmiyordu. Mecbur kabul edecek ama bir sürü sorun çıkartıyor sana. ... Mecbur, yazı gelmiş eline milli eğitimden, mecbur kabul edecek ama sorun çıkartıyor adam (S5).

Milli Eğitim yuva çocuklarını istemiyor, en büyük sorun bu. Biz, “Bu çocuklar sorunlu, almak istemiyoruz,” demiyoruz ama Milli Eğitim diyebiliyor (S6).

Koruma altındaki çocukların okul kaydında sorunlar yaşanması koruma altındaki çocuklara yönelik olumsuz önyargılarla ilgili olabilir. Gerek MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (m.10-11) gerekse MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde (m.20-21) öğrencilerin okul kayıtlarının nasıl yapılacağı belirlenmiştir. Diğer yandan koruma altındaki çocukların ikametgâhları korunma ve bakım altında bulundukları sosyal hizmet kuruluşları olmaktadır. Bu durumda okul yöneticilerinin kendi okul bölgelerindeki koruma altındaki çocukların kayıt işlemlerinde güçlük çıkarmalarının mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil ettiği söylenebilir. Bunun dışında okul yöneticilerinin koruma altındaki çocukları kendi okullarında istememeleri bu çocuklarla ilgili okulda meydana gelen vakaları (disiplin işlemleri vb.) olduğundan daha ağır göstermelerine neden olabilir. Diğer bir deyişle, çocuğun okul değiştirmesi için, çocukla ilgili okulda ortaya çıkan sorunlar olduğundan daha ağır gösterilebilir.

Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımının da koruma altındaki çocuklara yönelik sorunları artırdığı görülmektedir. Çocuğun özel bilgilerinin paylaşmadığını ifade eden R2, çocukla ilgili bilgileri bilmenin ona yardımcı olunacağı anlamına gelmediğini, belki de çocukla ilgili özel bilgileri bilmemenin daha iyi olacağını belirtmektedir:

Özel bilgileri çocuğun hiç paylaşılmıyor. Onların dosyaları özel tutuluyor. Ama hani yani çocuk kendisi anlatıyor da anlatabiliyor da. Ama yani dosyasındaki hani o ayrıntılı yaşadığı şeyler, adli vaka durumları falan onlar paylaşılmıyor hocam, gizli. Yani hocam aslında bilmiş olmamız ona daha çok yardımcı olabileceğin anlamına gelmiyor. Belki acıma hissi oluşuyor içimizde. Ona da normal bir çocuk gibi davranabilmemiz için bence bilmememiz daha iyi. Ya da çocuk kendi anlatıp paylaşmak istediği zaman bunu paylaşırsa bence çok daha iyi diye düşünüyorum (R2).

Katılımcılardan R4 ise belli dereceye kadar çocukla ilgili bilgilerin kendilerine verilmesini yararlı görmekte ve genel olarak sınıf öğretmenleriyle de bilgilerin paylaşıldığını ifade etmektedir:

Şimdi şöyle, şimdi burası rehberlik servisi, aslında birçok olaya vakıf olmak zorunda, hani, bir öğrenciyle alakalı özel şeyleri bilmek durumundaki her öğrenciye aynı şekilde yaklaşamayız. Şimdi bir cinsel istismardan gelen çocukla fiziksel istismardan gelen çocuğa aynı şekilde çalışma uygulayamazsınız. Onlarla konuşurken daha dikkatli olmalısınız. Kurum gizliliğe çok riayet ediyor, öncelikle onu söyleyeyim. Ama ben kurumdan rica ediyorum. Mesela A kişisi geldi, bunun hikâyesini ayrıntılarıyla bilmek durumunda değilim. Neyden geldi, yani anne baba yok mu, ondan mı geldi, istismar mıdır, falandır filandır. Bunu kapalı bir şekilde, hocam bu çocuk “istismar”, bitti. Yani hani çok ayrıntıya girilmiyor. Kim istismar etti, niye etti, ne oldu, ne bitti, falan o ayrıntılara girmiyor. Benim istediğim bilgiler kullandığı ilaç var mı, psikolojik tedavi görüyor mu, ve neden geldiği, ya da kişiliğiyle alakalı, hani bunlar veriliyor. Sınıf öğretmenlerine ne veriliyor, “hocam bu çocuk sevgi evleri öğrencisi, bu çocuğun yapısı şudur. İşte kızmadan anlamaz, iyilikle yaklaşacaksın, ne bileyim bu çocuk dik duruştan hoşlanır gibi, o kadar bilgi veriyoruz (R4).

Çocukların kuruma geliş sebeplerinin başkalarına açıklanmasında sakıncalar olabileceğini ifade eden sosyal hizmet çalışanlarından S2, çocuğa okulda destek olunması için belli düzeyde bilgilerin paylaşıldığını belirtmektedir:

Çocukların inceleme dosyalarındaki kuruma geliş sebeplerini başkalarına açıklamamızda sakınca olabiliyor. Onu sınıf arkadaşları duyduğunda çocuğun aleyhine kullanılabiliyor. Öğretmene söylememiz gerektiği kadar söylüyoruz. Yani çocukla ilgilensin, biraz daha ona toleranslı davranırsın, ya da onun sorununu çözecek nitelikte bir tarz, metot uygulasın diye belli bir kısmını söylüyoruz. Diyoruz ki bunun hiç arayanı yok. Anne baba ayrıdır. Yani bize emanet. Bir abla var, bir biz varız. Bir de siz varsınız hocam, diyerek, yani hocayı da motive etmeye çalışıyoruz (S2).

Koruma altındaki çocuklarla ilgili özel bilgilerin paylaşımının okulda onlara karşı sergilenen yaklaşımları etkilediğini belirten S3 de benzer şekilde belli düzeyde bilgi paylaşımının daha uygun olduğunu ifade etmektedir:

Yani şöyle söyleyeyim aslında, bu hocadan hocaya değişir. Ya da insandan insana değişir ama ben çok fazla paylaşmayı düşünmüyorum. Çünkü çocuklara bakış açıları değişmeye başlayabilir. Ya ben çok fazla paylaşmıyorum. Tabi onlar merak ediyorlar. Mesela ne başına gelmiş diyor, diyorum ihmalden olmuş, detaya girmiyorum. Onların bilmesi gerektiğini düşündüğüm kadarını söylüyorum onlara (S3).

Diğer yandan sosyal hizmet çalışanlarından S7, koruma altındaki çocuklarla ilgili sınıf öğretmenlerinin ısrarlı taleplerine maruz kaldıklarını, hatta öğretmenlerin çocuğun kendisinden de bilgi almaya çalıştığını ifade etmektedir:

Bir öğretmen var mesela çocuğun özel hayatını her gittiğimde didik didik ediyor. Yani sormadığı soru kalmıyor. Şimdi söylüyoruz, güzel güzel izah ediyoruz, buralara girmeyelim diye, o ısrarla sonra gidiyor çocuğa soruyor. O bunu hep yapıyor. Benden aldığı bilgiyi gidiyor çocuğa soruyor. Bunu çok yapıyor (S7).

Görüldüğü gibi, katılımcılar genel olarak koruma altındaki çocuklarla ilgili okul ile sosyal hizmet kurumu arasında belli düzeyde bilgi paylaşımından yanadır. Ancak bu bilgi paylaşımının sınırları ve ne şekilde olması gerektiği ile ilgili bir standart bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda bir standart olmaması ise çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Örneğin, öğretmenler çocuğun kendisinden gerçekçi olmayan bilgiler alabilirler ve gerçekçi olmayan bu bilgilerle hatalı bir yaklaşım sergileyebilirler. Diğer yandan standart olmadığında sosyal hizmet çalışanlarının bazıları çok yüzeysel bazıları da çok ayrıntılı bilgi paylaşımı yapabilirler. Bu durumda da çocuğa yardımcı olmaktan ziyade onun özel hayatının gizliliği ihlal edilebilir.

4.2.3. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların kaynaklarının neler olduğuna ilişkin görüşleri Çizelge 34’te verilmiştir.

Çizelge 34’te görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların kaynaklarına ilişkin görüşleri, “okul kaynaklı sorunlar”, “sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar” ve “diğer sorunlar” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır.

Çizelge 34

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Görüşler	Rehber Öğretmen	Sosyal Hizmet Çalışanı	Toplam (n=23)	%
Okul kaynaklı sorunlar	Okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması	-	5	5	21.74
	Öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması	1	3	4	17.39
	Öğretmenlerin koruma altındaki çocuklara yaklaşımı	1	2	3	13.04
	Okul programı	-	1	1	4.35
	Okulun kendi içinde koordinesizliği	-	1	1	4.35
	Sorunların okulu aşması	1	-	1	4.35
	Okulların kalabalık olması	1	-	1	4.35
Sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar	Çocukların aile tarzı ortamda kalmaması	4	-	4	17.39
	Okul ziyaretlerinin etkili olmaması	1	2	3	13.04

(devam ediyor)

Çizelge 34 (devam)

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Kaynaklarına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Görüşler	Rehber Öğretmen	Sosyal Hizmet Çalışanı	Toplam (N=23)	%
Sosyal hizmet kurumu kaynaklı sorunlar (devamı)	Sosyal hizmet görevlilerinin çocuğu tanımaması, bilgisizliği	3	-	3	13.04
	Farklı sorunlara-geliş nedeni-sahip çocukların bir arada kalması	-	2	2	8.70
	Sosyal hizmet kurumunun akademik başarıya yoğunlaşmaması	1	-	1	4.35
	Sosyal hizmet kurumlarındaki koşullar	1	-	1	4.35
	Erkek bakım elemanlarının çocuklarla yeterince ilgilenmemesi	1	-	1	4.35
Diğer sorunlar	Çocuğun geçmiş yaşantıları	5	8	13	56.52
	Etiketleme	2	6	8	34.78
	Sevgi eksikliği	3	-	3	13.04
	Koruma altındaki çocuklara sağlanan olanaklar	1	2	3	13.04
	Pozitif ayrımcılık	1	1	2	8.70
	Koruma altındaki çocuklara acıma	-	2	2	8.70
	Koruma altındaki çocukların kendi aralarında gruplaşması	-	1	1	4.35

Okul kaynaklı sorunlar arasında en çok “okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması” (f=5) ve “öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması” (f=4) olarak ortaya çıkmıştır. Okulun sosyal hizmet kurumunu yeterince tanımadığını belirtenlerin hepsi (f=5)) sosyal hizmet çalışanıdır. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Bizim kurumlardan okulların haberi yok. İşin içinde boğulmuşlar, bizim kurumdan haberleri bile yok (S2).

Özellikle milli eğitimin hani okullar noktasında, en alt hizmet veren kuruluşları noktasında, ne öğretmenlerin ne de okulda çalışan idarecilerin, diğer personelin... Bizim kuruluşların günlük işleyişine ilişkin hiçbir gerçekçi, elle tutulur bilgileri yok (S7).

Pek fazla bilmiyorlar nasıl çalıştığımızı. Burada kalan çocukların nasıl eğitildiğini, nasıl bir ortamda yaşadıklarını bilmediklerinden kaynaklanıyor (S8).

Benzer şekilde öğretmenlerin koruma altındaki çocukları yeterince tanımaması da önemli bir sorun kaynağı olarak görülmektedir. Bununla ilgili katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Okullarda maalesef bu konuda biraz şikâyetim var. Milli eğitimdeki arkadaşlar bizim çocuklarımızın psikolojilerini tam iyi anlayamıyorlar. Okullardaki okul stresi onları kuşatmış, okuldaki rutin işlerin içerisinde boğulmuşlar (S2).

Dedim ya öğretmen bilmiyor çocuğu, yaklaşımı bilmiyor (S10).

Biraz önce dediğim gibi, bu çocukların yani tam iç dünyalarını bilmedikleri için bazı davranışlarını çok ciddi dışlama olarak karşıyorlar (R1).

Gilligan'ın (1998) belirttiği gibi, çocuk koruma hizmetleri ile eğitim hizmetlerinin birbirinden çok farklı görülmesi, çocuk korumada okulun ve öğretmenlerin rolünün yeterince dikkate alınmamasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin sosyal hizmet kurumlarını ve koruma altındaki çocukları yeterince tanımaması da bu durumun bir sonucu olarak görülebilir.

Çocukların aile tarzı ortamında kalmamaları da bir sorun kaynağı olarak görülmektedir. Bu durumun bir sorun olduğunu belirtenlerin tümü (f=4) rehber öğretmendir. Bu konuda R1 şunları söylemektedir:

Bu çocuklar aile tarzı bir ortamdaki huzuru tatmadıkları için problem çıkıyor. Bana göre en büyük problem bu (R1).

Ne kadar ev ortamı yapılmaya çalışılırsa çalışılsın sosyal hizmet kuruluşlarının bir aile ortamı olmadığını vurgulayan R6, koruma altındaki çocukların okul aracılığıyla normal hayatın içine girdiklerini ifade etmektedir:

Orda gittiğinizde, siz de gidiyorsunuzdur zaten, çalışma alanını o ya hani, normal bir ev hali, ortamı ne kadar yapılmaya çalışılırsa çalışılsın, devlet birkaç çocuk bir arada kalabalık çocuklar, bir aile ortamı değil, nerden bakarsanız bakın bir aile ortamı değil, burada biraz normalleşiyorlar, normal hayatın içinde oluyorlar bana göre (R6).

ASPB, çocukların en iyi yetişebilecekleri yerin aile ortamı olduğunu kabul etmekte ve hizmetlerini buna göre şekillendirmektedir. Bu doğrultuda Bakanlık son yıllarda kuruluş odaklı bakım yerine aile yanında ve ev tipi bakıma ağırlık ve öncelik vermeye başlamıştır (ASPB, 2016). Bu doğrultuda oluşturulan sevgi evleri, çocuk evleri, çocuk evleri sitesi gibi yatılı kuruluşlar ev ortamına benzer şekilde düzenlenmektedir. Ancak ne kadar ev ortamına benzetilirse benzetilsin, çocuğun kendi ailesi yanında sağlıklı büyümesi gibi koşullar oluşturulması pek kolay olamamaktadır.

Katılımcılar tarafından (dört katılımcı) okul ziyaretlerinin etkili olmadığı da dile getirilmiştir. Bununla ilgili bazı görüşler şunlardır:

Daha çok bu çocuklarda sıkıntı olduğunda buraya geliyorlar, sıkıntı olmadığı takdirde çok nadir (R11).

Teneffüs saatlerinde gidiyorsunuz ayaküstü görüşüyorsunuz, hani o da idareye yansımıyor zaten. Öğretmen-öğretmen arasında diyalog olarak kalıyor (S7).

... Ayda bir sefer yarım saat, bir saat yapılan görüşmenin ben çok faydalı olduğunu düşünmüyorum (S10).

Eğitim sürecinde aile katılımı önemli görülmektedir (Çelenk, 2003; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Fantuzzo, McWayne, Perry ve Childs, 2004; Sibley ve Dearing, 2014). Koruma altındaki çocukların velileri sosyal hizmet kurumundaki resmi görevliler olmaktadır (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, m. 17; MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, m.34). Bu nedenle sosyal hizmet görevlileri koruma altındaki çocukların okul velisi rolüyle aile katılımında da önemli hale gelmektedir. ASPB Kalite Yönetim Sistemindeki okul ziyaret formlarında okul ziyaretlerinin en az ayda bir yapılacağı belirtilmektedir. Ancak araştırmanın nicel kısmında da belirtildiği gibi, görevlilerin farklı okullarda ve çok sayıda çocuktan sorumlu olması, sosyal hizmet görevlilerinin çocuğun eğitim durumuna yeterince önem vermemesi gibi nedenlerle okul ziyaretleri düzenli yapılamamaktadır. Ayrıca sosyal

hizmet görevlileri okul ziyareti yaptıklarında sınırlı sayıda öğretmen ya da yönetici ile sınırlı süreli görüşmeler yapıyor olabilirler.

Katılımcılar tarafından çocuğun geçmiş yaşantıları önemli bir sorun kaynağı olarak görülmektedir. Beşi rehber öğretmen ve sekizi sosyal hizmet çalışanı olmak üzere toplam 13 katılımcı koruma altındaki çocukların geçmiş yaşantılarını sorun kaynağı olarak belirtmiştir. Bununla ilgili katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Neden, çünkü onların yaşadığı gerçekten travmatik durumlar, ... yani biraz daha bizi aşan durumlar gibi düşünüyorum ben... Ama ben psikolojik danışman olarak onların problemlerinin beni gerçekten çok çok aştığını gördüm. Çok travmatik, çok hani gerçekten psikiyatrik tedavi gerektiren belki problemler (R2).

Yani çünkü dediğim gibi aile yapısı sorunlu ailelerden geldikleri için sorunlu aileden gelen çocuk sorunlu oluyor illaki (R7).

Sorunlar, ailesinden geldiği zamanlar sorunlar başlıyor. Bir sürü travma yaşamış, sorun yaşamış çocuğu disipline etmek zor (S1).

Bizim kuruma gelenler hep acılı, yaralı çocuklar. Mutlaka bir arıza vardır. Görünen veya görünmeyen bir arızası vardır bizim kuruma gelen çocukların. 4x4'lük mükemmel çocuk çok nadir buraya düşer, yolu düşer (S2).

E sorun olmasa bu çocuğu niye alalım? Var sorun. Sorun var ki, problem var, onu halletmek için koruma kararı çıkarıyoruz değil mi yani. Problem olmasa çocuğun burada ne işi var, ailesinin yanında olur (S5).

Şimdi bizim kurumdaki çocuklarımızın geliş şekilleri belli. Herhangi bir şekilde travmaya uğramış çocuklarımız (S9).

Bizim çocuklar her an her şeye açık. Her an ağlayabilir, her an sorun çıkarabilir. Çünkü gerisinde bir yığılımılık var çocuğun (S10).

Görüldüğü gibi katılımcılar, çocukların koruma altına alınmadan önceki yaşantılarına özel bir vurgu yapmaktadır. Gerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda gerekse 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda bakım ve yetiştirilmeleri için sağlıklı koşullar sağlanamayan çocukların korunmaya ihtiyacı olduğu belirtilmektedir (ÇKK, m.3a1; SHK, m.3b). Yani koruma altındaki çocuklarla ilgili hizmetlerde çocukların hangi nedenlerle koruma altına alındıkları da önemli olmaktadır.

Sorun kaynağı olarak görülen bir başka etken de çocukların etiketlenmesidir. İki rehber öğretmen ve altı sosyal hizmet çalışanı olmak üzere toplam sekiz katılımcı sorun olarak etiketlemeye değinmiştir. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Yani bu çocuklar ne olursa olsun diğer çocuklardan biraz da ayrı gibi değerlendiriliyor. Ve diğer sınıftaki çocuklar, diğer arkadaşları tarafından da öyle değerlendiriliyor (R1).

Ya en büyük sorun bana göre bu çocukları sahiplenmek istemeyişimiz. Yani dışlamamız. ...Öğretmenler açısından yani öğretmenler açısından genelde böyle bir sıkıntı var (R9).

Bazen öğretmen olsun, okul olsun, yuva çocuğu olduğu için okula almak istemiyorlar (S1).

Çocukları istemiyorlar, çok farklı bir profil olarak görüyorlar... (S3).

Yani idare genelde istemiyor. Yani çocuklarımızı sorunlu olarak düşünüyor (S4).

Bizim çocuklarımızdan, yuvada gelen çocuklardan, okul parasıydı, işte spor parası o tarz şeyler alınmıyor. Sınıfın içerisinde hoca şey yapıyor mesela, sen yuvada kalıyorsun, vermene gerek yok gibi tabirlerde bulunuyor (S8).

Görüldüğü gibi katılımcılar, koruma altındaki çocukların gerek arkadaşları gerekse öğretmenleri ve okul yöneticileri tarafından etiketlenmeye maruz kaldığını ifade etmektedir. Araştırmanın nicel kısmında da belirtildiği gibi, koruma altındaki çocuklar okulda etiketleme ile karşılaşabilmektedir. Koruma altındaki çocuklara yönelik etiketleme ise bu çocukların eğitimsel süreçlerini de etkilemektedir (Althuser, 2003; Francis, 2000; İnce, Kasapoğlu ve Sezek, 2014).

4.2.4. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileri “okul tarafından yapılması gerekenler”, “MEB tarafından yapılması gerekenler”, “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” ve “diğer

yapılması gerekenler” olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorideki öneriler Çizelge 35-a, Çizelge 35-b ve Çizelge 35-c’de verilmektedir.

Çizelge 35-a

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Okul Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (n=23)	%
Okul tarafından yapılması gerekenler	Okul personeli-öğretmenler koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli	3	4	7	30.43
	Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artmalı	1	2	3	13.04
	Öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha fazla ilgilenmeli	1	2	3	13.04
	Seminerlere koruma altındaki çocuklarla ilgili konular eklenmeli	-	2	2	8.70
	Daha iyi okul ortamı oluşturulmalı	-	2	2	8.70
	Okul sosyal hizmet kurumu ile koordineli çalışmalı	1	-	1	4.35
	Okul yönetimi koruma altındaki çocuklar konusuna eğilmeli	1	-	1	4.35
	Okul rehberlik servisi iyi çalışmalı	-	1	1	4.35
	Koruma altındaki çocukların okul kaydı kolaylaştırılmalı,	-	1	1	4.35
	Okul öğretmenleri motive edilmeli	-	1	1	4.35
	Öğretmenler okul saatleri dışında çocukla vakit geçirmeli.	1	-	1	4.35
	Okul eğitim öğretim görevini yerine getirmeli	-	1	1	4.35
	Okullar/öğretmenler daha otoriter olmalı.	-	1	1	4.35
	Okul müfredatında koruma altındaki çocuklar gözetilmeli.	-	1	1	4.35

Çizelge 35-a'da görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “okul tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde en çok “Okul personeli-öğretmenler koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli” önerisinde bulunmuşlardır (f=7). Bunu “Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artmalı” (f=3) ve “Öğretmenler koruma altındaki çocuklarla daha fazla ilgilenmeli” (f=3) önerileri izlemiştir. Bu konuda katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Bana göre bu tür çocuklar için bir kere idare veya hangi sınıfa düştüyse öğretmen bu durumu çok iyi biliyor olması lazım (R1).

Öğretmenlere seminer, bilgi tarzı bir şeyler verilebilir (R9).

Kendi öğretmenlerine bilgilendirme yapabilir okul kendisi (S7).

... Bunun için de özellikle okullardaki rehberlik servisleri ve sınıf öğretmenleri biraz daha çocukları yakından tanımaları ve çocukları bakarken de eğitimin dışında onların psikolojik ve ruh sağlığı ile ilgili de çalışmalar yapmaları gerekiyor (S10).

En azından o çocuğun annesinin olmadığı ya da annesinin onu terk edip gittiğini bilse biraz daha imtiyazlı davranacağını düşünüyorum. Belli noktalarda onların bilgi sahibi edilmesi gerekiyor yani (S11).

Görüldüğü gibi katılımcılar, okul personelinin bir şekilde koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu konuda okul tarafından yapılacak bilgilendirme önemli görünmektedir.

Okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi gerekliliği önerisi, araştırmanın nicel kısmında da öğretmen ve yöneticilerin koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileri arasında okul tarafından yapılması gerekenler kategorisinde en fazla belirttikleri önerilerden biridir. Diğer bir ifadeyle okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi, hem öğretmen ve yöneticiler hem de rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanlarınca önemli görülmektedir.

Okul tarafından yapılması gerekenler kategorisinde üç katılımcı “Sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artmalı” önerisinde bulunmuştur. Bu konuda katılımcılardan S1 öğretmenlerin gönüllü olarak da sosyal hizmet kurumlarını ziyaret edebileceğini belirterek şu şekilde öneride bulunmuştur:

Öğretmen boş zamanlarında hafta sonları gönüllü olarak buraya gelebilir, sınıftaki çocuklara gönüllü aile olup hafta sonları çarşıya götürebilir, derslerine, okumasına yardımcı olabilir (S1).

Katılımcılardan R6 ise özellikle koruma altındaki çocukların mutluluğu açısından sosyal hizmet kurumlarını ziyaret etmenin önemine vurgu yapmıştır:

Öğretmenleriyle özellikle kendi mekânlarında bir araya gelmek onları inanılmaz mutlu ediyor. Kimileri çok utanıyor ama çoğu mutlu oluyor (R6).

Katılımcılardan üçü, okuldaki öğretmenlerin koruma altındaki çocuklarla daha fazla ilgilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla ilgili S12'nin görüşleri şöyledir:

Bu durumda hani birazcık daha çocukların üzerine düşülmesi hani onlara ekstra bir mesai ayrılması gerekiyor. Tabi bu okul şartlarında ve mesai saatleri içerisinde mümkündür değildir, o kısmı bilmiyorum ama maalesef ki normal ebeveyn anından gelen çocuklarla eşit ilgi ve alakaya muhatap oldukları zaman bizim çocuklarımız o noktada sıkıntı yaşıyorlar (S12).

Katılımcılardan R9, koruma altındaki çocukların daha fazla ilgiye ve desteğe ihtiyacı olduğunu, bu nedenle öğretmenlerin bu çocuklarla özel olarak ilgilenmesi gerektiğini belirtmektedir:

Yani öğretmenler bakıyorum bıkılmış yani çocuklardan. Ekstra biriyle özel olarak ilgilenelim demiyor. ...Öğretmen onla daha yakından ilgilensin, dediğimiz gibi bağlanma sorunu olduğu için, ilgiye ihtiyacı olduğu için, öğrenciyi kazanmak adı altında ona ekstra bir zaman, belki hediyeleşmek, hediye almak, işte arayıp sormak (R9).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, koruma altındaki çocuklar için bir bakıma pozitif ayrımcılık önerisinde bulundukları söylenebilir. Ancak bazı katılımcılar (S1 ve R2), koruma altındaki çocuklara ilişkin pozitif ayrımcılığı bir sorun kaynağı olarak görmektedir. Bu konuda S1 ve R2 şunları söylemektedir:

Kurumun hatası, bu çocuklara pozitif ayrımcılık yapıyor, diğer çocuklar gibi davranılmıyor. Burs veriliyor, iş veriliyor. Çocuklar bunu kullanıyor, kurallara uymak istemiyor, kimse bize dokunamaz havası var (S1).

Yani hocam, bu çocuklarla ilgili belirtmek istediğim hani dezavantajlı çocuklar diye sonuna kadar taviz maalesef verilmemeli bu çocuklara. Çünkü bir süre sonra bunu hem kullanıyorlar... (R2).

Koruma altındaki çocuklara eğitim ortamlarında pozitif ayrımcılık yapılmasına ilişkin bazı uygulamalara rastlanılmaktadır. Örneğin, “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği”ne göre, her yıl tespit edilen parasız yatılılık veya bursluluk kontenjanlarının yüzde 10’unun 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile 5395 sayılı ÇKK kapsamına giren öğrencilere ayrılması gerekmektedir (m.10/1). Bunun dışında okullarda koruma altındaki çocuklardan diğer öğrencilerden etkinliğe katılım, gezi vb. ücretlerinin alınmaması, ücretsiz kurs, ders materyali sağlanması gibi uygulamalara da rastlanıldığı söylenebilir. Koruma altındaki çocuklara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamalarının bazı ülkelerde de olduğu görülmektedir. Örneğin, İngiltere’de bazı okulların politika belgelerinde koruma altındaki çocuklar için pozitif ayrımcılık yapılacağına yönelik ifadeler bulunmaktadır (Bacup Nursery School School's Policy for The Education Of Looked After Children, 2016; Westbourne Academy Statutory Policy: Looked After Children, 2015; Wolverhampton Vocational Training Centre Looked After Children Policy, 2016).

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin MEB tarafından yapılması gerekenler kategorisindeki önerilerinin frekans ve yüzde dağılımı Çizelge 35-b’de verilmektedir.

Çizelge 35-b’de görüldüğü, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “MEB tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde en çok “MEB bu çocuklarla ilgili birim kurmalı” (f=2) ve “MEB bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma yapmalı” (f=2) önerilerinde bulunmuştur. Bunlarla ilgili bazı görüşler şunlardır:

Milli Eğitim Bakanlığı bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma, program yapmalı (S1).

Şu anda eğitim gören sayıyı tam bilmiyorum ama en az üç bin beş bin çocuğumuz vardır, en az. Şimdi Türkiye’de beş bin öğrenci az bir öğrenci sayısı değil. Milli Eğitim Bakanlığı aslında bu çocuklar için özel bir masa da oluşturabilir. Daire başkanlığı seviyesinde bir şey söylemiyorum, o çok fazla olur. Ama mesela bir şube müdürlüğü seviyesinde oluşturabilir. Bu çocuklara ilişkin bir masa oluşturabilir (S7).

Çizelge 35-b

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin MEB Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (n=23)	%
MEB tarafından yapılması gerekenler	MEB bu çocuklarla ilgili birim kurmalı	-	2	2	8.70
	MEB bu çocuklarla ilgili özel bir çalışma yapmalı	-	2	2	8.70
	MEB koruma altındaki çocuklarla özel çalışmalı.	1	-	1	4.35
	MEB koruma altındaki çocuklara ayrı bir sınıf açılabilir	-	1	1	4.35
	MEB akademik başarıyı artırıcı çalışma yapabilir	1	-	1	4.35
	MEB sosyal çalışmacı istihdam etmeli	-	1	1	4.35

Bilindiği gibi MEB içerisinde koruma altındaki çocuklarla ilgili ayrı bir birim bulunmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığında çocuk koruma hizmetlerinin daha çok Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirildiği söylenebilir. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün internet sayfası (<http://orgm.meb.gov.tr/>) incelendiğinde çocuk koruma ile ilgili uygulamaların bu Genel Müdürlük bünyesinde yer aldığını söylemek mümkündür. Diğer yandan bazı ülkelerde çocuk koruma hizmetleri eğitim bakanlıkları bünyesinde yer alabilmektedir. Örneğin, İngiltere’de ve Avustralya’nın bazı eyaletlerinde çocuk koruma hizmetleri eğitim bakanlıklarının görev alanında bulunmaktadır (Australian Institute of Health and Welfare, 2016; Elmacı ve Beyhan, 2015). Dolayısıyla bu ülkelerde eğitim bakanlıkları bünyesinde koruma altındaki çocuklarla ilgili birimleri görmek mümkündür.

MEB tarafından yapılması gerekenler kategorisinde okullarda sosyal çalışmacı istihdam edilmesine yönelik öneri de dikkat çekicidir. Bu konuda S10 şunları ifade etmektedir:

Hani son zamanlarda sosyal çalışmacı olması ile alakalı, kesinlikle olması gereken bir şey. ... Sosyal çalışmacı arkadaşlarımız da sadece bu çocukları sadece eğitim açısından değil bunun yanında psikolojik durumlarını da desteklenmesi açısından milli eğitim olarak bir katkı sağlayabilirler. Ve bunun bir an evvel yürürlüğe girmesi gerekiyor. Çalışmaların başlaması gerekiyor (S10).

ASPB koordinatörlüğünde ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017), okullarda çocuk, aile ve okul yönetimi arasında gerekli işbirliğinin sağlanması ve şiddet öyküsü olan çocukların tespit edilerek psiko-sosyal yönden desteklenmeleri amacıyla 2016 yılı içerisinde okul sosyal hizmet sisteminin kurulacağı hedeflenmiştir. Bu hedefle ilgili açıklama kısmında ise okul sosyal hizmet birimlerinde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog gibi meslek elemanlarının çalıştırılmasının ve bu birimlerin rehber öğretmenler ve okul aile birlikleriyle koordineli olarak çalışmasının faydalı olacağı belirtilmektedir. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017) okullarda sosyal hizmet birimlerinin kurulması sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Ancak bu uygulamanın henüz tam olarak hayata geçirildiğini söylemek zordur.

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler kategorisindeki önerilerinin frekans ve yüzde dağılımı Çizelge 35-c’de verilmektedir.

Çizelge 35-c’de görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde en çok “Okul ziyaretleri artırılmalı” (f=4) önerisinde bulunmuşlardır. Bunu “Sosyal hizmet kurumu çocukların geliş nedenlerine göre hizmet vermeli” (f=2) ve “Sosyal hizmet personeli koruma altındaki çocuklara akademik destek sağlamalı” (f=2) önerileri izlemiştir. Sosyal hizmet personelinin çocuk bakımı konusunda eğitilmesi (f=1), aile temelli bakım olması (f=1) ve koruyucu aile sisteminin yaygınlaştırılması da koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler” kategorisinde sadece rehber öğretmenler tarafından dile getirilen dikkat çeken öneriler arasındadır.

Çizelge 35-c

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Sosyal Hizmet Kurumu Tarafından Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (n=23)	Yüzde
Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler	-Okul ziyaretleri artırılmalı	1	3	4	17.39
	Sosyal hizmet kurumu çocukların geliş nedenlerine göre hizmet vermeli	-	2	2	8.70
	-Sosyal hizmet personeli koruma altındaki çocuklara akademik destek sağlamalı	2	-	2	8.70
	-Sosyal hizmet kurumu çocuklarla daha fazla ilgilenmeli	1	-	1	4.35
	-Sosyal hizmet personeli çocuk bakımı konusunda eğitilmeli	1	-	1	4.35
	-Sosyal hizmet kurumlarında az sayıda çocuk bir arada kalmalı	-	1	1	4.35
	-Aile temelli bakım olmalı	1	-	1	4.35
	-Koruyucu aile hizmeti yaygınlaşmalı	1	-	1	4.35

Sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler kategorisinde katılımcılar (dört katılımcı) en fazla okul ziyaretlerinin artırılması önerisinde bulunmuşlardır. Bununla ilgili bazı görüşler şunlardır:

Yani bu çocukların şöyle dediğim gibi sevgi evindeki sorumlular bize mesela aylık gelecekler, bizden bilgi hani onların da takip etmesi gerekiyor çocuklarla ilgili durumu. Ya da sosyal hizmetlerin de mesela sevgi evinde kalıyor, bunun sorumlu öğretmeni var deyip geri çekilmesi değil, onların da sürekli devrede bulunması, onların da bize ziyarette bulunması gerekiyor (R7).

Genelde bize düşüyor sorumluluk. (Sorumlunun) sık sık gidip görüşmesi lazım çocukların durumu hakkında (S4).

Okul ziyaretlerinin artırılması gerektiği önerisi, araştırmanın nicel kısmında da sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler kategorisinde en fazla belirtilen öneri olmuştur. Diğer bir ifadeyle, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin sosyal hizmet kurumu tarafından yapılması gerekenler kategorisinde hem öğretmen ve yöneticiler hem

de rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanları en fazla “okul ziyaretleri artırılmalı” önerisinde bulunmuşlardır.

Bilindiği gibi koruma altındaki çocuklara koruma altına alınma nedenlerine göre ayrı ayrı hizmet verilememektedir. Bu duruma dikkat çeken S10 şunları ifade etmektedir:

Sosyal hizmetlerin, öncelikle çocuklarımızı ne yaşadılarsa bunları kendi ruhsal durumları, psikolojik durumlarına göre öncelikle ayırmaları gerekiyor. Demin söylediğim gibi, ekonomik yoksunluk ile gelen bir çocukla cinsel istismar veya şiddetten gelen bir çocuğun aynı kurumda, aynı evde kalması büyük yanlış (S10).

Sosyal Hizmetler Kanununa göre (Md. 3) beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olmak koşuluyla; (1) Ana veya babasız, ana ve babasız çocuklar, (2) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan çocuklar, (3) Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen çocuklar, (4) Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklar korunmaya ihtiyaç duymaktadır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre de bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğun korunmaya ihtiyacı vardır (m. 3). Diğer bir deyişle, çocukların korunmaya ihtiyaç duymaları farklı nedenlere dayanabilmektedir. Ancak bu farklı nedenlere göre sosyal hizmet kuruluşlarında bir uzmanlaşma mümkün olamamaktadır. Ancak, suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan Çocuk Destek Merkezlerinde kısmen de olsa bir uzmanlaşma olduğu söylenebilir (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, m. 3-d).

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne

ilişkin diğer yapılması gerekenler kategorisindeki önerilerinin frekans ve yüzde dağılımı Çizelge 35-d’de verilmektedir.

Çizelge 35-d

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Mevcut Rolünü Yerine Getirirken Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Diğer Yapılması Gerekenler Kategorisindeki Önerilerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kategori	Öneriler	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (N=23)	Yüzde
Diğer yapılması gerekenler	Önyargılar kalkmalı	2	2	4	17.39
	Çocuklara entelektüel destek sağlanmalı.	1	-	1	4.35
	Derinlemesine araştırmalar yapılmalı.	1	-	1	4.35
	Biyolojik anne babalar bilgilendirilmeli.	1	-	1	4.35
	Koruma altındaki çocuklar aile ortamına kavuşturulmalı	-	1	1	4.35
	Merhamet	1	-	1	4.35
	Bakanlıklar düzeyinde diyalog artırılmalı	-	1	1	4.35
	Koruma altındaki çocuklara pozitif ayrımcılık yapılmasın	-	1	1	4.35
	Koruyucu ve önleyici hizmetler geliştirilmeli	1	-	1	4.35
	Koruma altındaki çocuklara psikolojik destek sağlanmalı	1	-	1	4.35

Çizelge 35-d’de görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin “diğer yapılması gerekenler” kategorisinde en çok “Önyargılar kalkmalı” (f=4) önerisinde bulunmuşlardır.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin diğer yapılması gerekenler kategorisinde katılımcıların bazı görüşler şunlardır:

Onlara da bence normal çocuklar gibi davranılmış olsa acınmadan ya da hani bir farklı, bir farklı durum özelliği olan bir çocuklar gibi davranılmasa, bence onlar hayata daha çabuk kazanılacak diye düşünüyorum (R2).

Yani önyargıların biraz daha kalkması lazım veya bu çocukların bu herkeste var, bunlara kurumda nasıl davranıyorlar, yani unları evdekiler nasıl davranıyor veya genelde şöyle bir kanı var, bunlar dayak yiyor sürekli. Bizde de çocuklardan kullananlar var bunu (S4).

İnce, Kasapoğlu ve Sezek'in (2014) de belirttiği gibi, etiketlenme ve dışlanmanın da etkisiyle koruma altındaki çocuklara karşı önyargılı davranışlar oluşmakta, önyargılar bu çocuklarda tepkiye neden olmakta, beraberinde yeniden etiketleme yapma ve dışlamanın artarak devam etmesine neden olmaktadır. Nitekim ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2015/15 sayılı Genelgesinde de koruma altındaki çocuklara yönelik kamuoyunda oluşan olumsuz önyargıların değiştirilerek, toplumun ilgi ve algısını olumlu yönde değiştirmeye ve farkındalık yaratmaya katkı sağlayacak çalışmaların başlatılması ve sürdürülmesi gerektiği belirtilmiştir (Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge, 2012/15).

4.2.5. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 36'da verilmiştir.

Çizelge 36'da görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır.

Katılımcıların çoğu işbirliği olarak öğretmenlerin sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmesini görmüşlerdir (f=9). Sosyal hizmet görevlilerinden üç kişi ise sosyal hizmet görevlilerinin öğretmenlerle sık sık görüştüğünü belirtmiştir. Toplam üç kişi okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliği olduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 36

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Kategori	Sorunlar	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (f) (n=23)	%
Olumlu	Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret ediyor.	5	4	9	39.13
	Sosyal hizmet görevlileri öğretmenlerle sık sık görüşüyor.	-	3	3	13.04
	Okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliği var	1	2	3	13.04
	Okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki iletişim iyi	1	1	2	8.70
	Sosyal hizmet görevlileri okulu bilgilendiriyor.	1	1	2	8.70
	Ortak çalışmalar yapılıyor.	-	2	2	8.70
	Bakım elemanları okul ziyareti yapıyor	-	1	1	4.35
	Sorun olduğunda okul yönetimi sosyal hizmet kurumuyla iletişime geçiyor.	-	1	1	4.35
Olumsuz	İşbirliği yeterli düzeyde değil.	3	4	7	30.43
	Ortak çalışma yapılmıyor.	1	1	2	8.70

Katılımcıların, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin olumlu kategorideki görüşlerinden bazıları şunlardır:

Öğretmenler kendi sınıfını yuvaya getiriyor. Okuldaki öğretmenler çocuklarla ilgileniyorlar. Yatırırlar gibi art niyetleri gideriliyor. Burada bir iki saat kalma, çocuklarla uğraşmanın ne kadar zor olduğunu anlıyorlar (S1).

Bazen öğretmenler evlere davet ediliyor, okuldaki öğretmenler. Çocukların durumu, ev ortamı, hayat standardını görsün diye (S2).

Hocalarımızı, öğretmenleri, ev ortamını merak edenleri, rehberlik hocalarını özellikle eve davet ediyoruz. Gelmek isterseniz buyurun, hem çocuklarla, o çocuğun rehberlik hocası eve geldiği zaman çocuk gerçekten şey oluyor, yani motive oluyor, daha mutlu oluyor (S4).

Biz şunu yapıyoruz, şunu yapıyoruz, okullarla, diğer çalışan öğretmenlerimiz sürekli okullarla işbirliği içerisinde (S9).

Yani işbirliği sağlam burada. Dolayısıyla öncelikle bana geliyor, daha sonra zaten her öğretilende sevgi evlerindeki öğrencisinin sorumlu öğretmeninin numarası var. Herhangi bir şekilde onlarla iletişime geçiyorlar (R4).

Bizim okuldaki rehber öğretmenler, böyle bir ekip oluşturduk, sosyal hizmetlere gittiler, oradaki çalışanlara seminer verildi bununla ilgili. Neler yapılabilir, daha iyi nasıl yaklaşılabilir, okulla nasıl işbirliği içerisinde girilebilirle ilgili, verildi hani (R6).

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki işbirliğinin yüzeysel olduğu ve daha çok ziyaretler bağlamında ortaya çıktığı söylenebilir. Öğretmenlerin sosyal hizmet kuruluşlarına davet edilmeleri ise gerek kurumun gerekse koruma altındaki çocukların okul ve öğretmen tarafından tanınmasının bir aracı olarak da kullanılmaktadır.

Katılımcılar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin olumsuz olarak en fazla işbirliğinin yeterli düzeyde olmadığını belirtmişlerdir (f=7). Üç rehber öğretmen, dört sosyal hizmet çalışanı olmak üzere toplam yedi katılımcı bu yönde ifadede bulunmuştur. İki katılımcı ise ortak çalışma yapılmadığını belirtmiştir. İşbirliğine ilişkin olumsuz kategorideki bazı görüşler şunlardır:

Valla (işbirliğinin) çok iyi gittiği söylenemez. Biz grup sorumlusu arkadaşlar sık sık çocuklarımızın ders noktasında, davranış noktasında okuldaki durumlarıyla ilgili okuldaki öğretmen arkadaşlarla görüşmeler yapıyoruz ama bu ilişki maalesef çoğu zaman sadece eğitim noktasında kalıyor. Diyorum ya işte biz hep bir şeyleri eksik yapıyoruz. Herkes üzerinde olan yükümlülüğü bertaraf etmeye çalışıyor (S10).

İşbirliği zıtlama olarak biraz oluyor. Sanki onlar şey olarak bakıyorlar, getiriyorsunuz okula bırakıyorsunuz. Hatta bir kere tartıştık okulda da. Dedim ki okulda kaldığı beş saat ben dedim gece gündüz, nöbet de tutuyorum 24 saat o çocukla ilgileniyorum. Senin ilgilendiğiniz beş saat, niye atalım ki gibisinden bir tartışma da oldu. Onlar şey olarak bakıyor okula, sanki biz başımızdan atmak için okula gönderiyormuşuz gibi. Ya ama öyle değil. Bizim çocuğumuz da normal bir çocuk. Onun da örgün olarak eğitime devam etmesi gerekiyor (S11).

... eksik olduklarını düşünüyorum. O yüzden de direkt işte bunu üst kuruma bildirelim, üst kurum bize ulaşacak da biz de işbirliği

yapacağız, zorlaşıyor iş. Sorumlu öğretmenler işbirliği konusunda biraz da işbirliği yapabilmemiz için daha eğitilmiş daha bilgili işte bu çocuklarla ilgili ayrıca bir eğitimden geçebilirler (R7).

Ortak çalışmalar yapıldığına denk gelmedim. Kurumlar arası ortak bir çalışma yürütüldüğünü görmedim (R8).

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, okuldaki öğretmenlerle görüşmelerin sadece eğitim noktasında kaldığı, kurumların birbirlerini anlamakta zorluk çektiği ve tanımadığı dikkati çekmektedir. Gökçe (2000) tarafından yapılan bir araştırmada, okul-aile işbirliğinin kurulabilmesi için, etkili bir işbirliği ve iletişimin sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmanın nicel kısmında da belirtildiği gibi, okul ile sosyal hizmet kurumu arasında gerekli iletişim sağlanamamakta ve yeterli düzeyde işbirliği gerçekleştirilememektedir (Baginsky, 2000; Weinberg, Zetlin ve Shea; 2009; Zellman, 1990).

4.2.6. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 37’de verilmiştir.

Çizelge 37’de görüldüğü gibi katılımcılar, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların başında iletişim sorunu olduğunu belirtmişlerdir (f=6). Rehber öğretmenlerin (f=4) sosyal hizmet çalışanlarına göre (f=2) iletişim sorununu daha fazla belirttikleri görülmektedir. Bu durumda rehber öğretmenlerin sosyal hizmet çalışanlarına göre okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki iletişim sorununa daha fazla hissettikleri söylenebilir. Kurumların önceliklerinin farklı olması da bir sosyal hizmet çalışanının belirttiği dikkat çeken bir sorundur.

Okulun, sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlara ilişkin katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

İlk önce ben sosyal hizmetlerde direkt çocukla ilgilenen bir abla bir öğretmen oluyor, bize bırakırken, iletişime giriyoruz. Telefon numaralarını alıyoruz. Ondan sonra o kişileri bir daha bulamıyoruz. Çağırarakla gelmiyorlar. Telefonlarına bakmıyorlar. Hani onlara bir

şekilde ulaşamıyoruz. Çocuklarla ilgili diyaloga onlarla giremiyoruz ya da geç giriyoruz. Ya da çocukları da alıp ya da öğretmen arkadaşı da alıp sosyal hizmetlerin kendisine gitmemiz gerekiyor. Hani ulaşamıyoruz. Böyle bir sorun yaşıyoruz biz (R6).

Burada kalan çocukların nasıl eğitildiğini, nasıl bir ortamda yaşadıklarını bilmediklerinden... Ortak hareket edilmiyor (S8).

Herkes üzerinde olan yükümlülüğü bertaraf etmeye çalışıyor. Dolayısıyla milli eğitim diyor ki, benim görevim eğitim diyor. Ama bizim çocuklarımıza eğitim, bundan önce başka şeylere ihtiyacı var. Biz bu çocukları önce eğitme tam olarak hazırlamadık ki (S10).

Çizelge 37

Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sorunlar	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (f) (n=23)	%
İletişim sorunu	4	2	6	26.09
Kurumların birbirini tanımaması	-	2	2	8.70
Ortak hareket edilmemesi	-	1	1	4.35
Kurumların önceliklerinin farklı olması	-	1	1	4.35
Sosyal hizmet çalışanlarının sorumsuz olması	1	-	1	4.35
Rehber öğretmenle görüşülmemesi	1	-	1	4.35

Katılımcılar, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken iletişim sorunu, kurumların birbirini tanımaması, ortak hareket edilmemesi gibi birtakım sorunlarla karşılaştığını belirtmektedir. Okullar, sosyal hizmet kurumlarıyla ilişki kurmakta belirsizlik yaşayabilmekte ve okullar ile sosyal hizmet kurumlarının öncelikleri farklılaşabilmektedir (Baginsky, 2000; Harker ve diğerleri, 2003). Araştırmanın nicel kısmında da işbirliğinin ve işbirliğini sağlayacak iletişimin yeterli olmadığı, öğretmen ve yöneticilerin en fazla belirttikleri görüşlerdendir. Diğer bir ifadeyle gerek öğretmen ve yöneticiler gerekse rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanları iletişim sorununu önemli bir sorun olarak görmektedir.

*4.2.7. Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların
Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken
Karşılaştığı Sorunların Çözümüne İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve
Yorumlar*

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 38’de verilmiştir.

Çizelge 38

*Çocuk Koruma Alanında Çalışan Uzmanların Koruma Altındaki Çocukların
Korunmasında Okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla İşbirliğini Sağlarken Karşılaştığı
Sorunların Çözümüne İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Öneriler	Rehber Öğretmen (f)	Sosyal Hizmet Çalışanı (f)	Toplam (f) (n=23)	%
İşbirliği geliştirilmeli	2	3	5	21.74
Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli	-	5	5	21.74
İletişim güçlendirilmeli	-	4	4	17.39
Ortak etkinlikler düzenlenmeli	3	1	4	17.39
Kurumlar birbirini tanımalı	-	3	3	13.04
Kurum temsilcileri daha sık görüşmeli	1	2	3	13.04
Okul-kurum koordineli çalışmalı	1	2	3	13.04
Ortak toplantılar yapılmalı	2	1	3	13.04
Çalıştay yapılmalı	1	2	3	13.04
Okul ziyaretleri artırılmalı	-	2	2	8.70
Okul personeli-sosyal hizmet personeli birbirini tanımalı	-	1	1	4.35
Çocuklara daha fazla destek olunmalı	-	1	1	4.35
Okul yönetimi sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli	-	1	1	4.35

Çizelge 38’de görüldüğü gibi, çocuk koruma alanında çalışan uzmanlar, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin en fazla “İşbirliği geliştirilmeli” (f=5) ve “Öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli” (f=5) önerilerinde bulunmuşlardır. “İletişim güçlendirilmeli” (f=4) ve “Ortak etkinlikler düzenlenmeli” (f=4) önerileri ise ikinci en fazla önerilerdir. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin katılımcıların bazı görüşleri şunlardır:

Burada yaşanan sıkıntıları onlarla hasbi hal etmek, bu davranışlar orda da var mı diye işbirliği yapmak gerekiyor (S6).

Ya tabî ki milli eğitim ile milli eğitim bakanlığı bizim bakanlığımız işbirliği içinde çalışsa çok daha yüksek verim alırız (S11).

Daha çok bir araya gelinebilir. Orda çalışanlarla bizim kurumda çalışanlar daha çok bir araya gelinebilir (R6).

Ortamı görme adına ortak çalıştay yapılabilir yani bu anlamda (R8).

İşbirliğinin geliştirilmesi için katılımcılar, sosyal hizmet kurumlarının ziyaret edilmesi, iletişimin güçlendirilmesi, ortak etkinlikler düzenlenmesi, kurumların birbirlerini tanınması gibi öneriler sunmaktadır. Bronstein (2003), çocukların eğitimi için sosyal çalışmacılar ve eğitimciler arasında daha fazla işbirliği yapılması gerektiğini belirtmektedir. Moore (2005) ise korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaşadıkları sorunların eğitimcileri sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliği yapmak durumunda bıraktığını ifade etmektedir. Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi’nde de çocuk koruma alanında kurumlar arası işbirliğine dayalı hizmet modellerinin bulunmaması bir sorun olarak görülmekte ve bu konuda devlet kurumlarının işbirliğine vurgu yapılmaktadır (Adalet Bakanlığı, ASPB, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye, 2015).

Büker ve Gültekin (2015), kurumsal önceliklerin farklılaşması, kurum temsilcileri arasında yaşanabilecek kişilik çatışmaları, bürokratik ve mesleki statü, cinsiyet hiyerarşisi, zaman ve kaynak sınırlılığı, mesleki rol ve sorumlulukların yanlış ve yetersiz anlaşılması, eleştirilme korkusu, sorumluluk almama eğilimi gibi nedenlerle çocuk koruma alanında kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğinde çatışmalar yaşandığını ifade etmektedir. Bu çatışmaların aşılabilmesi içinse kurumlar arasında

mesleki jargondan arındırılmış iletişim, kurumlar arasında bilgi paylaşımına ilişkin esasların belirlenmesi, kurumların kendilerinin ve birbirlerinin yetki, sorumluluk, sınırlılık ve olanaklarını anlamaları, çocuğun yüksek yararını sağlama çerçevesinde tüm kurumların ortak bir değerlendirme kültürü geliştirebilmesi önemli görülmektedir (Büker ve Gültekin, 2015).

Çocuk koruma alanında çalışan uzmanların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, okulun koruma altındaki çocuklar için özellikle sosyalleşmeyi sağlama yönünden önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu konuda yedi rehber öğretmen ve 11 sosyal hizmet çalışanı olmak üzere toplam 18 katılımcı görüş belirtmiştir.

Karşılaşılan sorunlara ilişkin koruma altındaki çocukların davranış sorunları bulunduğu aynı sayıda rehber öğretmen (f=8) ve sosyal hizmet çalışanı (f=8) tarafından belirtilmiştir. Ancak bazı konulardaki görüşlerin rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre farklılaştığı görülmektedir. Koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması 4 rehber öğretmen tarafından dile getirilirken sadece 1 sosyal hizmet çalışanı bu yönde görüş belirtmiştir. Yani koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması sosyal hizmet çalışanlarına göre daha az önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi, okulun ve sosyal hizmet kurumunun amaç ve önceliklerinin farklılığından kaynaklanıyor olabilir.

Koruma altındaki çocukların okul kaydıyla ilgili sorun yaşandığına ilişkin rehber öğretmenler hiç görüş belirtmezken bu konuda 6 sosyal hizmet çalışanı görüş bildirmiştir. Diğer bir ifadeyle koruma altındaki çocukların okul kaydıyla ilgili sorunları yaşayanların sosyal hizmet çalışanları olduğu söylenebilir.

Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımında yaşanan sorunlar katılımcıların çoğu tarafından kabul edilmektedir (f=13). Ancak bu konuda sorun yaşandığını belirten sosyal hizmet çalışanlarının sayısı (f=9) rehber öğretmenlerden (f=4) daha fazladır. Bu durum sosyal hizmet çalışanlarının koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımıyla ilgili sorunları rehber öğretmenlerden ziyade sınıf öğretmenleriyle daha fazla yaşıyor olmalarından kaynaklanabilir.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin karşılaşılan sorunların kaynaklarıyla ilgili olarak, okulun sosyal hizmet kurumunu tanımaması (f=5) ve öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımaması (f=4) öne çıkan sorun kaynakları olarak görülmektedir. Okulun sosyal hizmet kurumunu tanımamasını sorun kaynağı olarak görenlerin tamamı sosyal hizmet çalışanı iken

öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımamasını sorun kaynağı olarak bildirenlerin 3 tanesi sosyal hizmet çalışanı 1'i rehber öğretmendir.

Koruma altındaki çocukların geçmiş yaşantıları da önemli bir sorun kaynağı olarak görülmektedir (f=13). Bu konuda 5 rehber öğretmen ve 8 sosyal hizmet çalışanı görüş bildirmiştir. Diğer yandan etiketlemeye ilişkin sosyal hizmet çalışanları (f=6) rehber öğretmenlere göre (f=2) daha fazla görüş bildirmişlerdir. Okullarda çok fazla sayıda ve farklı özelliklerde çocuklar olması, koruma altındaki çocukların okullarda çok küçük sayılarda olması gibi nedenlerle rehber öğretmenler bu konuda daha az görüş bildirmiş olabilir. Yani rehber öğretmenler farklı sorunlara sahip çok fazla öğrenciyle ilgilenmek durumunda kaldıklarından etiketlemeyi koruma altındaki çocuklar özelinde düşünmemiş olabilirler.

Okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi önerisi en başta gelen önerilerdendir (f=7). Bu konuda 3 rehber öğretmen ve 4 sosyal hizmet çalışanı görüş bildirmiştir. Bu durumda her iki grubun da okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmelerini önemli gördükleri söylenebilir.

Okul ziyaretlerinin artırılması gerektiği önerisi (f=4) 1 rehber öğretmen ve 3 sosyal hizmet çalışanı tarafından ifade edilmiştir. Okul ziyaretlerinin artırılması gerektiği yönünde rehber öğretmenlerin daha çok görüş belirtmesi beklenirdi. Çünkü genelde okul personeli tarafından velilerin/ailelerin okulu ziyaret etmesi istenir. Örneğin, Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010) tarafından yapılan bir araştırmada öğretmenler, ailelerin okulu daha sık ziyaret etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Burada sosyal hizmet kurumu tarafından okul ziyaretlerinin artırılması gerektiğine yönelik sosyal hizmet çalışanı görüşlerinin daha fazla olması bir özeleştirici olarak da yorumlanabilir. Diğer yandan, öğretmenler sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmeli (f=5) diye görüş bildirenlerin tamamı sosyal hizmet çalışanıdır. Yani sosyal hizmet çalışanları kendilerinin daha fazla okul ziyareti yapmaları gerektiğini belirtirken aynı zamanda öğretmenlerin de sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmesini istemektedir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, nicel ve nitel kısımlardaki bulgular arasında benzerlikler olduğu görülmektedir. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin öğretmen ve yöneticilerin en fazla katıldıkları maddelerin genelde psikososyal koruma boyutundaki maddeler olduğu daha önce ifade edilmişti. Rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanlarıyla yapılan

görüşmelerden elde edilen bulgular da okulun daha çok sosyalleşmeyi sağlaması bakımından koruma altındaki çocuklara yarar sağladığını göstermektedir.

Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne yönelik karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen ve yöneticiler açık uçlu soruları yanıtlarak en fazla koruma altındaki çocukların davranış sorunları olmasını (f=15) sorun olarak belirtmişlerdir. Koruma altındaki çocukların davranış sorunları rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanları tarafından da en fazla belirtilen sorun olmuştur (f=16).

Öğretmen ve yöneticiler, sosyal hizmet kurumuyla iletişimin yeterli ölçüde sağlanamamasını önemli bir sorun olarak görmektedir (f=12). İletişim sorunu, rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanları tarafından da işbirliğinde karşılaşılan sorunlar arasında en fazla belirtilen sorun olmuştur (f=6).

Öğretmen ve yöneticilerin okul kaynaklı sorunlar arasında en fazla belirttikleri sorunlar okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli donanıma sahip olmasını ve koruma altındaki çocuklara yönelik okuldaki etiketlemedir. Rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanları da okulun sosyal hizmet kurumunu tanımamasını (f=5) ve öğretmenlerin koruma altındaki çocukları tanımamasını (f=4) okul kaynaklı sorunların başında saymışlardır. Diğer yandan, diğer sorunlar kategorisinde koruma altındaki çocukların geçmiş yaşantılarından sonra (f=13) etiketlemeyi ikinci sırada (f=8) sorun olarak belirtmişlerdir.

Sorunların çözümüne yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri incelendiğinde; Okul personeli koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli (f=6), daha iyi bir okul ortamı oluşturulmalı (f=6), okul ziyaretleri artırılmalı (f=16), okul-sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişim sağlanmalı (f=19), sosyal hizmet kurumu ziyaretleri artırılmalı (f=6), koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgi paylaşımı sağlanmalı (f=8), okul-sosyal hizmet kurumu işbirliği artırılmalı (f=15) önerilerinin en başta geldiği görülmektedir.

Sorunların çözümüne yönelik rehber öğretmen ve sosyal hizmet çalışanı görüşleri incelendiğinde en fazla okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi (f=7), okul ziyaretlerinin artırılması (f=4), ön yargıların kalkması (f=4), işbirliğinin geliştirilmesi (f=5), öğretmenlerin sosyal hizmet kurumunu ziyaret etmesi (f=5), iletişimin güçlendirilmesi (f=4) gibi önerilerin yer aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen-yönetici görüşleri ile rehber öğretmen-sosyal hizmet çalışanı görüşleri arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Araştırmada ulaşılan bulgulardan hareket edilerek araştırmanın sonuçları şu şekilde verilebilir:

1. Öğretmen ve yöneticilere göre okul koruma altındaki çocuklar için daha çok psikolojik ve sosyal boyutlarda koruma sağlamaktadır. Fiziksel koruma boyutunda okulun etkisi daha azdır.
2. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin eğitim düzeylerine göre öğretmen ve yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır. Önlisans mezunu öğretmenler ve önlisans mezunu yöneticiler, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini daha olumlu görmektedir.
3. Okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görev yapılan ile göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen yönetici görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre Samsun ilindeki yönetici görüşleri, Amasya ve Çorum illerindeki yönetici görüşlerine göre daha olumsuzdur.
4. Öğretmen ve yöneticilere göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların başında koruma altındaki çocukların davranış sorunları göstermesi ve okul ile sosyal hizmet kurumu arasında iletişimin yeterli düzeyde sağlanamaması gelmektedir.
5. Öğretmen ve yöneticilere göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken okul personelinin koruma altındaki çocuklarla ilgili yeterli bilgi ve donanımına sahip olmaması ve okulda koruma altındaki çocukların etiketlenmeye maruz kalması okul kaynaklı en önemli sorunlardır.
6. Öğretmen ve yöneticilere göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken sosyal hizmet görevlilerinin vardiyalı çalışması ve

koruma altındaki çocukların okula hazırlıklı gönderilmemesi sosyal hizmet kurumu kaynaklı en önemli sorunlardır. Bunun dışında öğretmenlere göre sosyal hizmet çalışanlarının çocuk bakımı konusunda yeterli donanıma sahip olmaması da sosyal hizmet kurumundan kaynaklanan bir diğer sorundur.

7. Öğretmen ve yöneticilere göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların çözümü için öncelikle okul ile sosyal hizmet kurumu arasında daha iyi iletişimin sağlanması gerekmektedir. Bunun dışında okul personeli koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmeli, daha iyi bir okul ortamı oluşturulmalı ve sosyal hizmet çalışanlarının okulu ziyaretleri artırılmalıdır.
8. Öğretmen ve yöneticilere göre, okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki işbirliği yeterli düzeyde değildir. Bunun en önemli nedeni kurumlar arasında işbirliğini sağlayacak bir iletişimin bulunmamasıdır. Koruma altındaki çocukların koruma altına alınma nedenlerinin paylaşılması da işbirliğini engelleyen bir diğer önemli nedendir.
9. Öğretmen ve yöneticilere göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümü için okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliği artırılmalı, sosyal hizmet kurumu tarafından koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgi paylaşımı yapılmalı ve sosyal hizmet çalışanları tarafından okul ziyaretleri artırılmalıdır.
10. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, koruma altındaki çocuklar açısından okul, en fazla sosyalleşmeyi sağlaması bakımından fayda sağlamaktadır.
11. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların başında koruma altındaki çocukların davranış sorunları bulunması gelmektedir. Koruma altındaki çocukların özel/gizli bilgilerinin paylaşımında yaşanan sorunlar, koruma altındaki çocukların koruma altında olmayı kullanması ve koruma altındaki çocukların akademik başarılarının düşük olması da önemli sorunlar arasındadır.
12. Sosyal hizmet çalışanlarına göre, koruma altındaki çocukların okul kaydında sorunlar yaşanmaktadır.
13. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan

sorunlar daha çok çocukların geçmiş yaşantılarından ve etiketlenmeden kaynaklanmaktadır. Bunun dışında öğretmenlerin koruma altındaki çocukları yeterince tanımaması ve okul ziyaretlerinin etkili olmaması da sorunlara neden olmaktadır.

14. Sadece rehber öğretmenler çocukların aile ortamlarında kalmamasını sorun kaynağı olarak görürken sadece sosyal hizmet çalışanları okulun sosyal hizmet kurumunu tanımamasını sorun kaynağı olarak görmektedir.
15. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaşılan sorunların çözümü için öncelikle okul personelinin-öğretmenlerin koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bunun dışında okul ziyaretlerinin artırılması, koruma altındaki çocuklara yönelik önyargıların kaldırılması, Milli Eğitim Bakanlığı'nın koruma altındaki çocuklarla ilgili birim oluşturması da yapılması gerekenler arasındadır.
16. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, okul ile sosyal hizmet kurumu arasındaki işbirliği daha çok ziyaretler bağlamında ortaya çıkmaktadır. Ancak kurumlar arasındaki işbirliği yeterli düzeyde değildir. Okul ile sosyal hizmet kurumu arasında işbirliğinin yeterli düzeyde olmamasında iletişim sorunu ve kurumların birbirlerini tanımaması en önemli sorun kaynaklarını teşkil etmektedir.
17. Rehber öğretmenler ve sosyal hizmet çalışanlarına göre, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaşılan sorunların çözümü için öncelikle iki kurum arasında işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun dışında kurumların birbirlerini tanınması, kurum temsilcilerinin daha sık bir araya gelmesi ve ortak etkinlikler düzenlenmesi de yapılması gerekenler arasındadır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

1. Okul yöneticileri ve öğretmenlerin çocuk koruma ve koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgi ve farkındalıkları geliştirilmelidir. Bunun için gerek öğretmen yetiştirme programlarında gerekse hizmet içi eğitim programlarında ve seminerlerde çocuk koruma konularının yer alması sağlanmalıdır.

2. Çocukların zamanlarının önemli bir bölümünün okullarda geçmesi, öğretmenlerin çocukları yakından gözlemlene olanağına sahip olması nedeniyle, öğretmenlere korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla ilgili risklerin ve istismar belirtilerinin farkına varma ve bunları ilgili yerlere bildirme davranışı kazandırılmalıdır.
3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda çocukların korunmasıyla ilgili politika belgeleri geliştirilmelidir.
4. Başta Milli Eğitim Bakanlığı ve ASPB olmak üzere çocuk korumayla ilgili diğer kurumlar arasında etkin bir işbirliğinin sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır.
5. Koruma altındaki çocuklarla ilgili sosyal hizmet kurumları ile okullar arasında bilgi paylaşımında uygulama birliği sağlanabilmesi için özel hayatın gizliliği esaslarına da uyularak ortak standartlar geliştirilmelidir.
6. Sosyal hizmet kurumları ile okulların birbirlerini daha iyi tanıyabilmesi için kurum temsilcilerinin ve çocuk koruma altındaki temsilcilerin de katılımıyla toplantı, çalıştay vb. etkinlikler düzenlenmelidir.
7. Her ne kadar ASPB'nin ve MEB'in mevzuatta belirlenen öncelikleri farklı olsa da tüm kurumlar öncelikle çocuğun yüksek yararını ve sağlıklı gelişimini esas alarak hizmetlerini yürütmelidir. Bunun için her iki kurum tarafından politika ve uygulamalarda ÇHS ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır.
8. Eğitim programlarında ve derslerin işlenişinde koruma altındaki çocuklar da göz önünde bulundurulmalı; koruma altındaki çocukların incinmesine yol açabilecek uygulama ve örneklerden kaçınılmalıdır.
9. Genelde korunmaya ihtiyacı olan çocukların, özelde koruma altındaki çocukların iş ve işlemlerinin daha etkili yürütülebilmesi ve onlara gerekli desteğin sağlanabilmesi için her okulda çocuk korumadan sorumlu bir öğretmen ya da yönetici görevlendirilmelidir.
10. Koruma altındaki çocuklara yönelik önyargılarla ve etiketlenmelerle etkin bir mücadele yapılmalıdır.
11. Öğretmenlere ve sosyal hizmet çalışanlarına hizmetiçi eğitimlerle olumsuz davranışlarla baş etme stratejileri kazandırılmalıdır.
12. Okullarda koruma altındaki çocuklarla ilgili sorunlar ortaya çıkmadan önce gerekli analiz çalışmaları yapılmalı, karşılaşılan ihtiyaç ve sorunlara göre önleyici tedbirler geliştirilmelidir.

13. ASPB tarafından koruma altına alınma nedenlerine göre çocuklara farklı birimlerde hizmet verilmelidir.
14. MEB bünyesinde koruma altındaki çocuklarla ilgili özel bir birim oluşturulmalıdır.
15. MEB tarafından okullarda sosyal hizmet birimi kurulması çalışmaları devam ettirilmeli; bu birimlerde yeterli sayıda sosyal çalışmacı istihdamı sağlanmalıdır.
16. Eğitimcilerin ve eğitim bilimleri alanındaki araştırmacıların çocuk koruma konularına ilgisi artırılmalı, başta okullar olmak üzere eğitimin her alanında çocukların korunmasına ilişkin araştırmalar desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye. (2015). *Çocuk koruma hizmetlerinde koordinasyon strateji belgesi* (İkinci baskı). Ankara: ASPB.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2016). *2015 yılı idare faaliyet raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2013). *2013 faaliyet raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Aksakoğlu, Y. (2006). *STK'lar için savunuculuk rehberi*. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: MEB Basımevi.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk eğitim tarihi* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Altshuler, S. J. (2003). From barriers to successful collaboration: Public schools and child welfare working together. *Social Work*, 48(1), 52-63. doi: 10.1093/sw/48.1.52
- Anderson, G. ve Arsenault, N. (1998). *Fundamentals of educational research* (2nd press). London: Falmer.
- Ata, F. (2007). *Ankara ili ilköğretim okulları rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrencilerin öğretmen ve yöneticiler tarafından istismarı ve ihmali* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Australian Institute of Health and Welfare. (2016). *Child protection Australia 2014–15*. Child welfare series no. 63. Cat. no. CWS 57. Canberra: AIHW. Web: <http://www.aihw.gov.au/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=60129554973> adresinden alındı.
- Aydın, İ. (2013). Çocuk, internet ve etik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 98-119.
- Aydın, İ. (2006). *Alternatif okullar* (İkinci baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bacup Nursery School School's Policy For The Education Of Looked After Children. (2016). Web: <http://www.bacup.lancs.sch.uk/download/file/Looked%20after%20Children%20%20LAC%20policy%202016.pdf> adresinden alındı.
- Baginsky, M. (2007). *Schools, social services and safeguarding children*. NSPCC Inform. Web: www.nspcc.org.uk/inform adresinden alındı.
- Baginsky, M. (2000). *Child protection and education: Summary of research and findings*. NSPCC Inform. Web: www.nspcc.org.uk/inform adresinden alındı.
- Balcı, A. (2010). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.

- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemAkademi.
- Başaran, İ.E. (2000). *Eğitim yönetimi: Nitelikli okul* (Dördüncü baskı). Ankara: Feryal Matbaası.
- Beavers, A. S., Lounsbury, J. W., Richards, J. K., Huck, S. W., Skolits, G. J. & Esquivel, S. L. (2013). Practical considerations for using exploratory factor analysis in educational research. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 18(6), 1–13. Web: <http://www.pareonline.net/getvn.asp?v=18&n=6> adresinden alındı.
- Berridge, D. (2006). Theory and explanation in child welfare: education and looked-after children. *Child and Family Social Work* 2007, 12, 1–10. doi: 10.1111/j.1365-2206.2006.00446.x
- Blome, W. W. (1997). What happens to foster kids: educational experiences of a random sample of foster care youth and a matched group of non-foster care youth. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 14 (1), 41-53. doi:10.1023/A:1024592813809
- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work*, 48(3), 297-306. doi: 10.1093/sw/48.3.297
- Burghart, A. (2012). *A better start in life: Long-term approaches for the most vulnerable children*. London: Policy Exchange. Web: <https://www.policyexchange.org.uk/images/publications/a%20better%20start%20in%20life.pdf> adresinden alındı.
- Buckley, H. & McGarry, K. (2011). Child protection in primary schools: A contradiction in terms or a potential opportunity? *Irish Educational Studies*, 30(1), 113-128. doi: 10.1080/03323315.2011.535979
- Burley, M., & Halpern, M. (2001). *Educational attainment of foster youth: Achievement and graduation outcomes for children in state care*. Washington: Washington State Institute For Public Policy. Web: <http://www.wsipp.wa.gov/ReportFile/773> adresinden alındı.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (13. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Buyruk, H. (2015). Öğretmen emeğinin dönüşümü. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Buyruk, H. (2014). Öğretmenlik mesleğinde kadınlar: Türkiye’de öğretmenliğin feminizasyonundan bahsetmek mümkün mü? *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 12 (47), 96-123.
- Büker, H. ve Gültekin, S. (2015). *Çocuk koruma hizmetlerinde koordinasyon eğitimi katılımcı el kitabı* (İkinci baskı). Ankara: ASPB.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 133–151.

- Campbell, H. & Macdonald, S. (1996). Child protection in schools: An evaluation of a training course for five schools' co-ordinators of child protection. *Public Health*, 110, 37-40. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S0033-3506\(96\)80033-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0033-3506(96)80033-3)
- Cankurtaran Öntaş, Ö. ve Baykara Acar, Y. (2005). Çocuk koruma sistemi ve suça yönelen çocuklar. *Çalışma Ortamı Dergisi*, 82. Web: http://calismaortami.fisek.org.tr/wp-content/uploads/calisma_ortami82.pdf adresinden alındı.
- Celeste, Y. S. C. (2011). Perspectives of looked after children on school experience - a study conducted among primary school children in a children's home in Singapore. *Children & Society*, 25, 139-150. doi:10.1111/j.1099-0860.2009.00265.x
- Chamberlain, P., Price, J., Leve, L. D., Laurent, H., Landsverk, J. A., & Reid, J. B. (2008). Prevention of behavior problems for children in foster care: Outcomes and mediation effects. *Prevention Science*, 9 (1), 17-27. doi: 10.1007/s11121-007-0080-7
- Children's Project Academy. Web: <http://www.childrensprojectsb.org/pages/school.shtml> adresinden alındı.
- Christian, S. (2003). Educating children in foster care. National Conference of State Legislatures, Children's Policy Initiative, December 2003. Web: <http://www.ncsl.org/programs/cyf/cpieducate.pdf> adresinden alındı.
- Cılga, İ. (1986). Korunmaya muhtaçlık olgusunun sosyolojik analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 31-45.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Coulling, N. (2000). Definitions of successful education for the 'Looked after' child: A multi-agency perspective. *Support for Learning*, 15 (1), 30-35. doi: 10.1111/1467-9604.00139
- Crawford, M., & Tilbury, C. (2007). Child protection workers' perspectives on the school-to-work transition for young people in care. *Australian Social Work*, 60(3), 308-320. doi: 10.1080/03124070701519678
- Curtis, P. (2003). Boarding school plans for children in care. *Guardian*, June 13. Web: <http://www.guardian.co.uk/education/2003/jun/13/schools.uk3> adresinden alındı.
- Çalışkan, B. (2009). Mezopotamya tarihi ve uygarlığı. İ. Güven (Editör). *Uygarlık Tarihi* (İkinci Baskı). (s. 39-82). Ankara: Pegem Akademi.
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 81-92.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim online*, 2 (2). Web: <http://ilkogretim-online.org.tr/vol2say2/v02s02d.pdf> adresinden alındı.
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği*. 29.03.2015 tarihli ve 29310 sayılı Resmi Gazete.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015 Yılı Sonu İstatistikleri. Web: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/aralik%20ay.pdf> adresinden alındı.

Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 07/05/2012 tarihli ve 2012/15 No’lu Genelge.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. [KDTK Yönetmeliği]. RG: 26386, 24.12.2006.

Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 137-152.

Department for Education. (2014). *Boarding schools: An opportunity to improve outcomes for vulnerable children*. Reference: DFE-00669-2014. Web: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/379050/Boarding_schools_improve_outcomes_for_vulnerable_children.pdf adresinden alındı.

Elkind, D. (1999). *Çocuk ve toplum* (Çev. D. Öngen). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.

Elmacı, D. (2015). Koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerde etik sorunlar. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 49-59. Web: <http://ebd.beun.edu.tr/index.php/KEBD/article/view/55/80> adresinden alındı.

Elmacı, D. ve Beyhan, A. (2015). Okulun çocuk koruma politikası: İngiltere örneği. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1 (1). Web: http://www.cybd-jcas.com/sayi/c1s1/c1s1_5.pdf adresinden alındı.

Elmacı, D. (2010). Günümüzün yetim kalan kuruluşları: yetiştirme yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (4), 949-970.

Elmacı, D. (2007). *Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının yerinden yönetim birimlerine devrine ilişkin çalışanların görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ercan, R. (2011). Modern çocukluk paradigması. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3(2), 85-98. Web: http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/229/r_ercan adresinden alındı.

Erdoğan, Ç., & Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16 (3), 399-431.

Erkan, T. (Ed.). (2009). *Çocuk ve şiddet çalıştayı*. İstanbul: İstanbul Tabip Odası Çocuk Hakları Komisyonu.

Fantuzzo, J., McWayne, C., Perry, M. A., & Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review*, 33 (4), 467-480.

- Fernandez, E. (2008). Unravelling emotional, behavioural and educational outcomes in a longitudinal study of children in foster-care. *British Journal of Social Work*, 38, 1283–1301. doi: 10.1093/bjsw/bcm028
- Fluke, J.D., Goldman, P.S., Shriberg, J., Hillis, S.D., Yun, K., Allison, S. and Light, E. (2012). Systems, strategies, and interventions for sustainable long-term care and protection of children with a history of living outside of family care. *Child Abuse & Neglect*, 36, 722-731. doi: 10.1016/j.chiabu.2012.09.005.
- Forbes, B., Luu, D., Oswald, E. and Tutnjevic, T. (2011). A system approach to child protection: A world vision discussion paper. World Vision International. Web:http://www.wvi.org/sites/default/files/Systems%20Approach%20to%20Child%20Protection_World%20Vision%5B1%5D.pdf adresinden alındı.
- Francis, J. (2000). Investing in children's futures: Enhancing the educational arrangements of “looked after” children and young people. *Child and Family Social Work*, 5 (1), 23-34. doi: 10.1046/j.1365-2206.2000.00141.x
- Gilligan, R. (1998). The importance of schools and teachers in child welfare. *Child and Family Social Work*, 3, 13-25. doi: 10.1046/j.1365-2206.1998.00068.x
- Goddard, J. (2000). The education of looked after children. *Child and Family Social Work*, 5 (1), 79-86. doi: 10.1046/j.1365-2206.2000.00143.x
- Goldman, J. & Grimbeek, P. (2011). Sources of knowledge of departmental policy on child sexual abuse and mandatory reporting identified by primary school student-teachers. *Educational Review*, 63 (1), 1-18. doi: 10.1080/00131911003717220
- Goldsmith, H. Devlin, J. Frame, C.F. ve Gotgart, E.J. (1999). Rethinking 'orphanages' for the 21st century: Residential schools as an option for at-risk children and youth. *American Youth Policy Forum*, January 29. Web: <http://www.aypf.org/forumbriefs/1999/fb012999.htm> adresinden alındı.
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor analysis*. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Gömleksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Demir, Ö., Koçoğlu-Melek, Ç. ve Erdal, E. (2008). Elementary Education Online, 7(2), 273-287. *İlköğretim Online*, 7 (2), 273-287, 2008. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Gökçe, E. (2000). İlköğretimde okul aile işbirliğinin geliştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (7), 204-209.
- Gökulu, G. (2010). Kent güvenliği, kentleşme ve suç ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (1), 209-226.
- Gustavsson, N. & MacEachron, A. E. (2012). Educational policy and foster youths. *Children & Schools*, 34 (2), 83-91. doi: 10.1093/cs/cds005
- Güçtürk, Y., Kırımsoy, E., Özcebe, H., Salman, F. ve Tatlıdil, A. (2008). *Hükümet dışı kuruluşlar için çocuk hakları sözleşmesi'nin uygulanmasını izleme ve raporlama el kitabı*. Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi.
- Gündüz, B. (2005). İlköğretim öğretmenlerinde tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 152-166.

- Hadley Centre For Adoption And Foster Care Studies (2015). Children and young people's views on being in care: A Literature Review. University of Bristol, CoramVoice.Web:<http://www.coramvoice.org.uk/sites/default/files/Children's%20views%20lit%20review%20FINAL.pdf> adresinden 17.09.2016 tarihinde alındı.
- Hamilton, H. A., Wekerle, C., Paglia-Boak, A., & Mann, R. E. (2012). The role of school connectedness in the link between family involvement with child protective services and adolescent adjustment. *Advances in Mental Health*, 11 (1), 25-34. doi: 10.5172/jamh.2012.11.1.25
- Harker, R. M., Dobel-Ober, D., Lawrence, J., Berridge, D., & Sinclair, R. (2003). Who takes care of education? Looked after children's perceptions of support for educational progress. *Child & Family Social Work*, 8 (2), 89-100. doi: 10.1046/j.1365-2206.2003.00272.x
- Hayat Sende Gençlik Akademisi. (2015). *Etiketsiz eğitim projesi analiz çalışması ve çalıştay raporu*. Ankara: Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği.
- Hedin, L., Höjer, I. and Brunnberg, E. (2011). Why one goes to school: What school means to young people, entering foster care. *Child & Family Social Work*, 16, 43-51. doi: 10.1111/j.1365-2206.2010.00706.x
- Heywood, C. (2003). *Baba bana top at: Batıda çocukluğun tarihi* (Çev. E. Hoşsucu). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Hodgkinson, K. & Baginsky, M. (2000). Child protection training in school-based initial teacher training: A survey of school centered initial teacher training courses and their trainees. *Educational Studies*, 26 (3), 269-279. doi: 10.1080/03055690050137105
- Hogarty, K.Y., Hines, C.V., Kromrey, J.D., Ferron, J. M. and Mumford, K.R. (2005). The quality of factor solutions in exploratory factor analysis: the influence of sample size, communality, and overdetermination. *Educational and Psychological Measurement*, 65 (2), 202-226. doi: 10.1177/0013164404267287
- Izquierdo, I., Olea, J. & Abad, F. J. (2014). Exploratory factor analysis in validation studies: Uses and recommendations. *Psicothema*, 26 (3), 395-400. doi: 10.7334/psicothema2013.349
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). Sınıf değerlendirme atmosferi ölçeği'nin (SDAÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39 (176), 31-50. doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3334>
- İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği*, 10.07.2008 tarih ve 26932 sayılı Resmi Gazete.
- İnan, A.N. (1980). Çocuğun korunması ve polis. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 243-250.
- İnanç, V. (2003). Osmanlı Devletinde yetimlerin sosyal haklarının korunması. E. Gürsoy-Naskali ve A. Koç (Editörler). *Savaş çocukları öksüzler ve yetimler* (s.19-32). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi.

- Jackson, S., Feinstein, L., Levacic, R., Owen, C., Simon, A. & Brassett-Grundy, A. (2002). *The costs and benefits of educating children in care*. Working paper 4, Centre for longitudinal studies. Web: <http://eprints.ioe.ac.uk/4116/1/CLSCohortStudiesWorkingPaper4.pdf> adresinden alındı.
- Jackson, S., & Martin, P. Y. (1998). Surviving the care system: Education and resilience. *Journal of Adolescence*, 21(5), 569-583. doi: 10.1006/jado.1998.0178
- Johanson, G. A. & Brooks, G. P. (2009). Initial scale development: Sample size for pilot studies. *Educational and Psychological Measurement*, 70 (3), 394-400. doi:10.1177/0013164409355692
- Johnson, L. J., Zorn, D., Tam, B. K. Y., Lamontagne, M., & Johnson, S. A. (2003). Stakeholders' views of factors that impact successful inter agency collaboration. *Exceptional Children*, 69 (2), 195-209. doi: 10.1177/001440290306900205
- Jones, L. & Lansdverk, J. (2006). Residential education: Examining a new approach for improving outcomes for foster youth. *Children and Youth Services Review*, 28, 1152-1168. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2005.10.015>
- Kahn, J. H. (2006). Factor analysis in counseling psychology reserch, training and practice: Principle, advances and applications. *The Counseling Psychologist*, 34 (5), 684-718. doi: 10.1177/0011000006286347
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31-36. doi:10.1007/BF02291575
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Beşinci baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2011)*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. Web: <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/548/SEGE-2011.pdf> adresinden alındı.
- Kara, S. B. K. (2011). *Sokakta çalışan çocukların eğitim ihtiyaçları ve buna yönelik okul yönetimlerinin gerçekleştirdiği uygulamalar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katz, I. & Hetherington, R. (2006). Co-operating and communicating: A European perspective on integrating services for children. *Child Abuse Review*, 15, 429-439. doi: 10.1002/car.965
- Katz, D. ve Kahn, R. L. (1977). *Örgütlerin toplumsal psikolojisi* (Çev. H. Can ve Y. Bahar). Ankara: TODAİE.

- Keith, T. Z. (2005). Using confirmatory factor analysis to aid in understanding the constructs measured by intelligence tests. D. P. Flanagan ve P. L. Harrison (Ed.), in *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests, and issues* (p. 581–614). New York, NY, US: Guilford Press.
- Kepenekçi, Y. K. (2003). İlköğretimde insan hakları ve sorumluluk eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 280-299.
- Kepenekçi, Y. (2001). Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesinde öğretmenlerin ve sosyal hizmet uzmanlarının rolü. *Toplumsal Gelişme ve Değişme Sürecinde Sosyal Hizmet – Sosyal Hizmet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara.
- Kırımsoy, E., Acar, H., Yokuş Sevük, H., Kaynak, H., Aydın, M., Antakyalıoğlu, Ş., Özdemir, U., Mutlu, Y. ve Baykara Acar, Y. (Ed.). (2013). *Çocuk adalet sistemi çalışanları eğitim programı: Sosyal çalışma görevlileri için eğitim kitabı*. Ankara: Çocuklar İçin Adalet Projesi.
- Koç, B. (2007). Osmanlı İslahhanelerinin işlevlerine ilişkin bazı görüşler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 113-127.
- Koşar, N.G. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı* (İkinci baskı). Ankara.
- Köksal, H. (2008). Çocukluk, değişen dünya ve tarih öğretiminden beklentiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4), 387-396.
- Lough, B. & Panos, P. (2003). Rise and demise of orphanages in Ukraine. *European Journal Of Social Work* 6, 49-63. doi: 10.1080/01369145032000099648
- Lawson, H. A. (2004). The logic of collaboration in education and the human services. *Journal of Interprofessional Care*, 18 (3), 225-237. doi: 10.1080/13561820410001731278
- McKenzie, R. B. (Editor). (1999). *Rethinking Orphanages for the 21st Century*. California: Sage Publications.
- MEB ve UNICEF. (2015). *Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları standartları kılavuz kitabı: Yöneticiler, öğretmenler, maarif müfettişleri ve uzmanlar için kavramsal temeller ve uygulama*. Web: https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_04/09112933_kurumstandartlark_lavuzkitap.pdf adresinden alındı.
- Metin, F. (2006). *Çocuk dostu okul projesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans ders ödevi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 26.07.2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 7.09.2013 tarih ve 28758 sayılı Resmi Gazete.
- Moore, J. (2005). *Collaborations of schools and social service agencies*. National Center for Homeless Education at SERVE. Web: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED491199.pdf> adresinden alındı.

- Morgan, R. (2007). Boarding school care. *Adoption & Fostering*, 31(1), 100-105. doi: 10.1177/030857590703100114
- Mott Haven Academy. Web: <http://www.havenacademy.org/> adresinden alındı.
- Munro, E. (2011). The Munro review of child protection part one: A system analysis. Web: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/175407/TheMunroReview-Part_one.pdf adresinden alındı.
- Munro, E. (2005). Improving practice: child protection as a systems approach. *Children and Youth Services Review*, 27(4), 375-391. doi: 10.1016/j.childyouth.2004.11.006
- Nacar, F. S. ve Tmkaya, S. (2011). Sınıf ğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem zme becerilerinin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 10 (2), 493-511, *İlköğretim Online*, 10 (2), 493-511, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Newton, R. R., Litrownik, A. J. & Landsverk, J. A. (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements. *Child Abuse & Neglect*, 24 (10), 1363-1374. doi: 10.1016/S0145-2134(00)00189-7
- Nicolai, S. & Triplehorn, C. (2003). *The role of education in protecting children in conflict*. London: Overseas Development Institute. Web: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/520.pdf> adresinden alındı.
- Nordtveit, B. H. (2010). Schools as agencies of protection in Namibia and Swaziland: Can they prevent dropout and child labor in the context of hiv/aids and povert? *Comparative Education Review*, 54 (2), 223-242. doi: <http://dx.doi.org/10.1086/651261>
- OFSTED. (2011). *Safeguarding in schools: Best practice*. Manchester: The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills. Web: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/413514/Safeguarding_in_schools.pdf adresinden alındı.
- Oğur, R. ve Tekbaş, . F. (2003). Anket nasıl hazırlanır? *Sted*, 12 (9), 336-340.
- Onur, B. (2007). *Çocuk, tarih ve toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2005). *Türkiye’de ocukluğın tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ozan, E. D. (2001). Sosyal bilimlerde gerçekçi-ilişkisel yaklaşımın anahtarları. *Praksis ç Aylık Sosyal Bilimler Dergisi*, 3. Web: <http://praksis.fisek.com.tr/ozan01y.php> adresinden alındı.
- Öcal, A. ve Kemer kaya, G. (2011). Yetiştirme yurdunda kalmış yetişkinlerin devlet ve vatandaşlık algıları üzerine nitel bir araştırma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 63-82.
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek nlemler. *Eğitime Bakış: Eğitim-ğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 2 (7), 16-24.

- Özbesler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34 (154), 17-25.
- Özdemir, S. (2005). Sosyal gelişim düzeyleri farklı refah devletlerinin sınıflandırılması üzerine bir inceleme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49, (1), 231-266.
- Öztürk, C. (2005). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Korunmaya Muhtaç ve/veya Suça İtilmiş Çocukların Eğitimi. *III. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Bakım Gözetme ve Eğitim, 22-25 Ekim 2003*. Ankara: Yorum Matbaacılık.
- Poloma, M.M. (1993). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze Türkiye'de çocuk koruma politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Save The Children Fund. (2010). *Child protection systems in emergencies: A discussion paper*. London: The Save the Children Fund. Web: https://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/docs/Child_Protection_Systems_low_res_1.pdf adresinden alındı.
- Sebba, J., Berridge, D., Luke, N., Fletcher, J., Bell, K., Strand, S., Thomas, S., Sinclair, I. & O'Higgins, A. (2015). *The educational progress of looked after children in England: Linking care and educational data*. Rees Centre/University of Bristol. Web: http://reescentre.education.ox.ac.uk/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/EducationalProgressLookedAfterChildrenOverviewReport_Nov2015.pdf adresinden alındı.
- Shumba, A. (2003). Children's rights in school: What do teachers know? *Child Abuse Review*, 12, 251-260. doi: 10.1002/car.800
- Sibley, E., & Dearing, E. (2014). Family educational involvement and child achievement in early elementary school for American-born and immigrant families. *Psychology in the Schools*, 51(8), 814-831. doi: 10.1002/pits.21784
- Sosyal Hizmetler Kanunu*, 27.5.1983 tarihli ve 18059 sayılı Resmi gazete.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK). (2008). *2007 yılı faaliyet raporu*. Web: <http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf> adresinden alındı.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*, 05.10.2008 tarihli ve 27015 sayılı Resmi Gazete.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvaları Yönetmeliği*, 07.01.1999 tarihli ve 23576 sayılı Resmi Gazete.
- Stevens, J. (2012). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (Fifth edition.). Hoboken: Taylor and Francis.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., & Özcan, Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi: Ulusal örnekleme karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19 (3), 235-246.

- Şirin, H. (2010). Okul ve özellikleri. S. Özdemir (Editör). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (s. 48-76). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2012). *Using multivariate statistics* (Sixth edition). Harlow, Essex: Pearson Education.
- Tataryn, D. J., Wood, J. M. ve Gorsuch, R. L. (1999). Setting the value of k in promax: A Monte Carlo study. *Educational and Psychological Measurement*, 59 (3), 384–391. doi:10.1177/00131649921969938
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 71-88.
- Tan, M. (1983). I. Illich ve okulsuz toplum. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 45-59.
- Taşkın, P. (2014). *Ortaöğretim okulları öğrencilerine yönelik disiplin düzenleme ve uygulamalarının çocukların temel hak ve özgürlükleri bağlamında değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi* (Üçüncü baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Tideman, E., Vinnerljung, B., Hintze, K., & Isaksson, A. A. (2011). Improving foster children's school achievements: Promising results from a Swedish intensive study. *Adoption & Fostering*, 35 (1), 44-56. doi: 10.1177/030857591103500106
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türk Ceza Kanunu*, 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2014). *Seçilmiş göstergelerle Samsun 2013*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2015). Temel istatistikler: Nüfus ve demografi. Web: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden alındı.
- UNESCO. (2000). *The Dakar framework for action, education for all: meeting our Collective Commitments*. World Education Forum 26-28 April 2000. Web: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121147e.pdf> adresinden alındı.
- UNHCR. (2012). *A framework for the protection of children*. Geneva: UNHCR. Web: <http://www.unhcr.org/protection/children/50f6cf0b9/framework-protection-children.html> adresinden alındı.
- UNHCR. (2010a). *Protecting children of concern through a system approach: Guidance for field offices*. Web: http://www.unicef.org/protection/UNHCR_Protecting_Children_of_Concern_through_a_Systems_Approach_Dec_1.pdf adresinden alındı.
- UNHCR. (2010b). *International protection of children of concern*. Web: <http://www.unhcr.org/excom/standcom/4c0526a09/international-protection-children-concern.html> adresinden alındı.

- UNICEF. (2011). *Türkiye’de çocukların durumu raporu 2011*. Web: <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/032.pdf> adresinden alındı.
- UNICEF. (2006). *Assessing child-friendly schools: A guide for programme managers in East Asia and the Pacific*. Bangkok: UNICEF, East Asia and Pacific Regional Office. Web: http://www.unicef.org/eapro/Assessing_CFS.pdf adresinden alındı.
- UNICEF. (2012). *Türkiye’de çocuk ve genç nüfusun durumunun analizi 2012*. Web: <http://unicef.deparyazilim.com/files/bilgimerkezi/doc/sitan-tur-final-2012.pdf> adresinden alındı.
- Ulusal Çocuk hakları strateji belgesi ve eylem planı (2013-2017)*. 10.12.2013 tarihli ve 28851 sayılı Resmi Gazete.
- Uçuş, Ş. (2014). Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi: Uygulama öğretmeninin ve katılımcıların görüşleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3 (2), 1-24.
- Ünal, M. (2009). Çocuk gelişiminde oyun alanlarının yeri ve önemi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 95-109.
- Ünsal, T. (2015). Kentleşme ve suç ilişkisi: Çocuk suçlular. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 6 (23), 255-271.
- Vacca, J.S. (2008). Breaking the cycle of academic failure for foster children – what can the schools do to help? *Children and Youth Services Review*, 30, 1081-1087. doi:10.1016/j.childyouth.2008.02.003
- Vera Institute of Justice. (Tarihsiz). *Foster children & education: How you can create a positive educational experience for the foster child*. Web: http://archive.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/Foster_children.pdf adresinden alındı.
- Walsh, K., Laskey, L., McInnes, E., Farrell, A., Mathews, B. and Briggs, F. (2011). Locating child protection in preservice teacher education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36 (7), 31-58. doi: 10.14221/ajte.2011v36n7.1
- Webb, R. & Vulliamy, G. (2002). The social work dimension of the primary teacher’s role. *Research Papers in Education* 17(2), 165–184. doi: 10.1080/02671520210122928
- Webb, R. & Vulliamy, G. (2001). The primary teacher’s role in child protection. *British Educational Research Journal*, 27 (1), 59-77. doi: 10.1080/01411920124696
- Weinberg, L. A., Zetlin, A., & Shea, N. M. (2009). Removing barriers to educating children in foster care through interagency collaboration: A seven county multiple-casestudy. *Child Welfare*, 88 (4), 77-111.
- Westbourne Academy Statutory Policy: Looked After Children. (2015). Web: http://www.westbourne.suffolk.sch.uk/docs/Policies/ATT_WA_Statutory_Policy_-_Looked_After_Children.pdf adresinden alındı.
- Wolverhampton Vocational Training Centre Looked After Children Policy. (2016). Web: <http://www.wvvc.org.uk/> adresinden alındı.

- Woods, K., Bond, C., Tyldesley, K., Farrell, P. & Humphrey, N. (2011). The role of school psychologists in child protection and safeguarding. *School Psychology International*, 32 (4), 361-376. doi: 10.1177/0143034311406812
- Wulczyn, F., Daro, D., Fluke, J., Feldman, S., Glodek, C. and Lifanda, K. (2010). *Adapting a system approach to child protection: Key concepts and considerations*. New York: United Nations Children's Fund. Web: http://www.unicef.org/protection/files/Adapting_Systems_Child_Protection_Jan_2010.pdf adresinden alındı.
- Yapıcı, M. (2004). Eğitim ve yabancılaşma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1). Web: <http://insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/view/98/97#.URFxlx2IHks> adresinden alındı.
- Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik*, 13.11.1995 tarihli ve 22462 sayılı Resmi Gazete.
- Yıldırım, A. (2011). *Eleştirel pedagoji: Pulo Freire ve Ivan Illich'in eğitim anlayışı üzerine* (İkinci baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Beşinci baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young, A.G. & Pearce, S. (2013). A beginner's guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology*, 9 (2), 79-94.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5 (18), 43-57.
- Zellman, G. L. (1990). Linking schools and social services: The case of child abuse reporting. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 12 (1), 41-55. doi: 10.3102/01623737012001041
- Zetlin, A., MacLeod, E. & Kimm, C. (2012). Beginning teacher challenges in structing students who are in foster care. *Remedial and Special Education* 33 (1), 4-13. doi: 10.1177/0741932510362506
- Zetlin, A., Weinberg, L., & Shea, N. M. (2010). Caregivers, school liaisons, and agency advocates speak out about the educational needs of children and youths in foster care. *Social Work*, 55(3), 245-254. doi: 10.1093/sw/55.3.245
- Zevkliler, A. (1968). Türk hukukunda korunmaya muhtaç çocuklar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 173-236.

EKLER
Ek A
ÖN UYGULAMA İÇİN ANKARA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN
YAZISI ÖRNEĞİ

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

099 017

Sayı : 14588481/605.99/2370320

04/03/2015

Konu: Araştırma izni

ANKARA ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) 12/01/2015 tarihli ve 105 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi Davut ELMACI' nın "**Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmenlerin, yöneticilerin ve alandaki uzmanların görüşleri**" başlıklı tezi kapsamında çalışma yapma talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Uygulama formunun (6 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini arz ederim.

Ali GÜNGÖR
Müdür a.
Şube Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

04/03/2015

Yaşar SUBAŞI
Şef

Atatürk Bly. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ad SOYAD Ünvan
Tel: (0 312) XXX XX XX
Faks: (0 312) XXX XX XX

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 05dc-3779-36fe-8d66-0b45 kodu ile teyit edilebilir.

Ek B
KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN DEVAM ETTİKLERİ OKULLARIN
BELİRLENMESİ İÇİN İZİN YAZISI ÖRNEĞİ

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01- 43133

17/03/2015

Konu : Veri Toplama (Davut ELMACI)

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Amasya Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 29/12/2015 tarih ve 5528 sayılı yazısı ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim dalında doktora öğrencisi aynı zamanda Amasya İlinde Öğretmen olarak görev yapan Davut ELMACI "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin Yöneticilerin ve Uzmanların Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında Amasya, Samsun, Tokat, Çorum İllerinde koruma ve bakım altında olan çocuklarımızın okullarında anket uygulayabilme talebinin Müsteşarlık Makamının 27/02/2014 tarih ve 32686 sayılı Onayı ile uygun görülerek uygulandığını ancak yeterli sayıya ulaşamadığından ön uygulama yapabilmek için Ankara ilindeki ilkökul 1-4.sınıf koruma altındaki çocukların devam ettiği okulların listesinin kendisine verilebilmesi talebi bildirilmiştir.

İlgili Genel Müdürlük tarafından da olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmada Ankara İlinde korunma ve bakım altında bulunan çocukların eğitim gördüğü okulların isim listesinin Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından araştırmacıya verilebilmesi, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ
Daire Başkanı

OLUR
17/03/2015

Ebubekir ŞAHİN
Müsteşar Yardımcısı

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.

Adres : Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi 2177.Sokak No:10/A
Çankaya/ANKARA
Telefon : 5722
e-posta : scetin@aile.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi : S. ÖZKURT ÇETİN Sosyal Çalışmacı
Faks :
Elektronik Ağ: www.aile.gov.tr

Ek C
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İZİN YAZISI ÖRNEĞİ

31/05/2015 16:27

90-312-3627397

A U EGTM BİRİM ENST

PAGE 01/03

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sayı : 70297673-605-E.5660270

02.06.2015

Konu: Araştırma İzni

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 11/05/2015 tarihli ve 98761816-302.08.01/1961 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitimi Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi Davut ELMACI'nın Genel Müdürlüğümüze bağlı okullarda "Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Uzmanların Görüşleri" isimli tez çalışmasına veri toplayabilmek için anket çalışması yapmak isteğine ilişkin ilgi yazı ve ekleri, Genel Müdürlüğümüzde oluşturulan Komisyon tarafından incelenmiştir.

Söz konusu araştırmanın eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen mühürlü anketin kullanılması ve araştırma sonucunda elde edilen raporun, basılı ve dijital ortamda Genel Müdürlüğümüze teslim edilmesi şartı ile araştırmanın yürütülmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Zeynep ÖÇGÜDER
Bakan a.
Genel Müdür V.

Ek:

- 1- İlgi yazı ve ekleri
- 2-Mühürlü Anket formu (6 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne
(Eğitim Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

Bilgi:

Amasya, Çorum, Samsun, Tokat Valiliğine
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynıdır.

03/06/2015

İsmail SAZLI

Atatürk Blv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ad SOYAD Ünvan
Tel: (0 312) XXX XX XX
Faks: (0 312) XXX XX XX

Ek D
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İZİN YAZISI ÖRNEĞİ

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
 Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-94910
 Konu : Veri Toplama (Davut ELMACI)

18/06/2015

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 08/06/2015 tarih ve 88518 sayılı yazısı ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalında Doktora öğrencisi aynı zamanda Amasya İlinde Öğretmen olarak görev yapan Davut ELMACI'nın "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin Yöneticilerin ve Uzmanların Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında Amasya, Samsun, Tokat, Çorum İllerinde sosyal hizmet çalışanları (sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen vb.) ile anket uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

İlgili Genel Müdürlük tarafından da olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmanın İl Müdürlükleri koordinesinde kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak, uygulamalarda çocukların psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerine özen gösterilerek, elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak, kuruluş işleyişini aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde, kuruluşlarımızda kalan çocuklarımızın günlük yaşantılarını olumsuz etkileme olasılığı bulunan herhangi bir işlemin gerçekleştirilmemesi koşuluyla yürütülmesi uygun değerlendirilmiştir.

Çalışmaya ilişkin sonuçların herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde tezin bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ
 Daire Başkanı

1 OLUR
 18/06/2015

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.

Adres : Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi 2177.Sokak No:10/A
 Çankaya/ANKARA
 Telefon : 5722
 e-posta : sctetin@aiile.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi : S. ÖZKURT ÇETİN Sosyal Çalışmacı

Faks :
 Elektronik Ağ: www.aiile.gov.tr

Ek E
VERİ TOPLAMA ARACI

**KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN MEVCUT
ROLÜNE VE SOSYAL HİZMET KURUMLARIYLA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN
YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
VERİ TOPLAMA ARACI**

Sayın Katılımcı,

Bu veri toplama aracı, koruma altındaki çocukların devam ettiği kamu ilkokullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin, koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ve Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğine ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan doktora tezinin gerektirdiği bazı verileri toplamak üzere hazırlanmıştır. Koruma altındaki çocuklar, yurt, yuva, sevgi evi, çocuk evi gibi yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında bakım ve korunma altında olan çocuklardır. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel bilgilere, ikinci bölümde çocuğun korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin ifadeler, üçüncü bölümde de koruma altındaki çocukların korunmasında, okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğine ilişkin ifadeler yer verilmiştir. Lütfen her bölümü eksiksiz doldurunuz. Sizlerden bu veri toplama aracıyla elde edilen bilgiler, bilimsel araştırma kapsamında kullanılacak olup başka bir amaçla kimseyle paylaşılmayacaktır. Adınızı belirtmenize gerek yoktur. Veri toplama aracını içtenlikle cevaplamanız araştırmanın gerçeğe uygunluk derecesini yükseltecektir. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Davut Elmacı

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi
delmaci@gmail.com

BÖLÜM I. KİŞİSEL BİLGİLER

1.Göreviniz:	☐ Okul Müdürü	☐ Müdür Yardımcısı	☐ Sınıf Öğretmeni
2.Cinsiyetiniz:	☐ Kadın	☐ Erkek	
3.Öğrenim durumunuz:	☐ Ön Lisans	☐ Lisans	☐ Yüksek lisans ☐ Doktora
4. Yaşınız (Lütfen yazınız):			
5. Görev yaptığınız İl (Lütfen yazınız):.....			
6. Meslekteki kıdeminiz (Lütfen yıl olarak yazınız):.....			
7. Yöneticiyseniz yöneticilikteki kıdeminiz (Lütfen yıl olarak yazınız): ...			
8. Yöneticiyseniz okulunuzdaki koruma altındaki toplam çocuk sayısını lütfen yazınız:			
9. Öğretmenseniz sınıfınızdaki koruma altındaki toplam çocuk sayısını lütfen yazınız:			
10. Çocukların korunmasına ilişkin herhangi bir eğitim (çocuk hakları, çocuk istismarı ve ihmali gibi alanlarda) aldınız mı?			
		☐ Evet	☐ Hayır

Ek E (devam)
BÖLÜM II. YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN KORUMA ALTINDAKİ
ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN MEVCUT ROLÜNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ

	Katılma Düzeyi				
	Hiç katılmıyorum	Az katılıyorum	Orta düzeyde katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Açıklama: Aşağıda koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolüne ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadelere katılma durumunuzu, ifadelerin karşısındaki ölçekte size uygun seçeneğin altındaki kutuyu işaretleyerek belirtiniz.					
1. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara oyun oynamaları için güvenli bir çevre sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temizlik bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara temel sağlık bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara günlük beslenme olanakları sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Okulumuz, koruma altındaki çocukları sağlığa zararlı alışkanlıklardan korur.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların suça sürüklenmesini önleyici tedbirler alınır.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Okulumuz, koruma altındaki çocukların özbakım becerilerini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kendilerini ifade etmeleri için uygun ortam sağlanır.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukları yetişkinlik hayatına hazırlar.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların toplumsal uyumunu kolaylaştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Okulumuzdaki eğitim öğretim faaliyetleri, koruma altındaki çocukların özgüvenlerini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Okulumuzda, öğretmenler, koruma altındaki çocuklara olumlu rol model olurlar.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların özel hayatına saygı duyulur.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların kişisel bilgileri herkesin önünde konuşulmaz.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Okulumuzda, koruma altındaki çocuklar kendilerini mutlu hissederler.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların diğer arkadaşlarının grup olarak oynadıkları oyunlara katılımı sağlanır.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Okulumuzda koruma altındaki çocuklar, sosyal etkinliklere katılmaları konusunda desteklenir.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Okulumuz, koruma altındaki çocukların okul ortamında etiketlenmemesi için gerekli önlemleri alır.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Okulumuz, koruma altındaki çocukların varsa kardeşleri ve aileleri ile ilişkilerinin ve bağlarının sürdürülmesi ve güçlendirilmesine çalışır.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Okulumuzda, koruma altındaki çocukların akademik başarısı için sınıf öğretmenleri özel çaba gösterir.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek E (devam)

21. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara insan hakları/çocuk hakları bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Okulumuz, koruma altındaki çocukların bilgiye ulaşma becerilerini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Okulumuz, koruma altındaki çocukların kişisel gelişimini destekler.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Okulumuz, farklı gelişimsel gereksinimleri olan koruma altındaki çocuklar için gerekli bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygular.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara yardımcı ders araç gereçleri sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara fiziksel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara duygusal istismardan korunma bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Okulumuz, koruma altındaki çocuklara cinsel istismardan korunma bilgisi kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐

BÖLÜM II'NİN DEVAMI

- Koruma altındaki çocukların korunmasında yukarıda belirtilenlerin dışında okulun mevcut rolüne ilişkin belirtmek istediğiniz başka şeyler varsa lütfen aşağıya yazınız.

- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinizi lütfen aşağıya yazınız.

- Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun mevcut rolünü yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerilerinizi lütfen aşağıya yazınız.

Ek E (devam)

BÖLÜM III. YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN KORUNMASINDA OKULUN SOSYAL HİZMET KURUMLARIYLA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

	Katılma Düzeyi				
	Hiç katılmıyorum	Az katılıyorum	Orta düzeyde katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Açıklama: Aşağıda koruma altındaki çocukların korunmasında okulun sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliğinin nasıl olduğuna ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadelere katılma durumunuzu, ifadelerin karşısındaki ölçekte size uygun seçeneğin altındaki kutuyu işaretleyerek belirtiniz.					
18. Sosyal hizmet görevlileri, çocukların koruma altına alınma nedenlerini sınıf öğretmenleriyle paylaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Koruma altındaki çocuklardan sorumlu sosyal hizmet görevlileri düzenli olarak okulumuzu ziyaret eder.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Sınıf öğretmenleri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Okul yöneticileri, koruma altındaki çocukların kaldığı sosyal hizmet kuruluşlarını ziyaret eder.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yapacağında sosyal hizmet görevlileri bunu okulumuza bildirir.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Koruma altındaki çocuklar devamsızlık yaptığında okulumuz bunu sosyal hizmet kurumlarına bildirir.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Okulumuz, koruma altındaki çocukların akademik durumlarını sosyal hizmet görevlileriyle paylaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Sosyal hizmet görevlileri çocukların akademik durumlarını okulumuzla paylaşır.	☐	☐	☐	☐	☐
- Koruma altındaki çocukların korunmasında <u>okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğinin</u> nasıl olduğuna ilişkin belirtmek istediğiniz başka şeyler varsa lütfen aşağıya yazınız.					
- Koruma altındaki çocukların korunmasında <u>okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlara</u> ilişkin görüşlerinizi lütfen aşağıya yazınız.					
- Koruma altındaki çocukların korunmasında <u>okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne</u> ilişkin önerilerinizi lütfen aşağıya yazınız.					
VERİ TOPLAMA ARACINI CEVAPLADIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDEİRM.					

Ek F
GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, ben Davut Elmacı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Programı Doktora öğrencisiyim. Aynı zamanda Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde öğretmen olarak görev yapmaktayım. Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne ilişkin bir araştırma yapmaktayım. Amacım, bu konularda uygulamaların içinde yer alan siz değerli çalışanların görüşlerine dayanarak, okulun koruma altındaki çocukların korunmasındaki rolünü ortaya koymaktır. Araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerin geliştirilmesine ve okullardaki çocuk koruma uygulamalarına katkı sağlayacağını ummaktayım. Görüşme sürecinde verdiğiniz tüm bilgiler sadece araştırma kapsamında kullanılacak, başka bir amaçla kimseyle paylaşılmayacaktır. Ayrıca, araştırma raporunda adınız veya kimliğinizle ilgili herhangi bir bilgi yer almayacaktır. Görüşmenin yaklaşık 40 dakika süreceğini tahmin etmekteyim. İzin verirseniz görüşmeyi ses kayıt cihazıyla kaydedeceğim. Zaman ayırdığınız için şimdiden çok teşekkür ediyorum. Soracağınız bir şey varsa lütfen sorun, yoksa görüşmeye başlayalım.

I. KİŞİSEL BİLGİLER

1.Göreviniz:	
2.Cinsiyetiniz:	
3.Öğrenim durumunuz:	
4.Yaşınız:	
5.Görev yaptığınız İl:	
6.Meslekteki kıdeminiz:	
7.Çocukların korunmasına ilişkin herhangi bir eğitim (çocuk hakları, çocuk istismarı ve ihmali gibi alanlarda) aldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır	

Ek F (devam)

II. GÖRÜŞME SORULARI

1. Sizce koruma altındaki çocukların korunmasında okulun (mevcut) rolü/sorumlulukları nedir? Lütfen açıklayabilir misiniz?
2. Sizce koruma altındaki çocukların korunmasında okulun (mevcut) rolünü/sorumluluklarını yerine getirirken karşılaştığı sorunlar nelerdir? Lütfen açıklayabilir misiniz?
 - a) Ne tür sorunlarla karşılaşılıyor?
 - b) Karşılaşılan bu sorunların kaynakları nelerdir?
3. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun (mevcut) rolünü/sorumluluklarını yerine getirirken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileriniz nelerdir? Lütfen açıklayabilir misiniz?
 - a) Karşılaşılan sorunların çözümü için okul neler yapabilir?
 - b) Karşılaşılan sorunların çözümü için sosyal hizmet kurumları neler yapabilir?
 - c) Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ne tür politika ve stratejiler geliştirilebilir?
4. Sizce koruma altındaki çocukların korunmasında okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliği nasıldır? Lütfen açıklayabilir misiniz?
5. Sizce koruma altındaki çocukların korunmasında okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunlar nelerdir? Lütfen açıklayabilir misiniz?
 - a) İşbirliğinde ne tür sorunlarla karşılaşılıyor?
 - b) İşbirliğinde karşılaşılan bu sorunların kaynakları nelerdir?
6. Koruma altındaki çocukların korunmasında okulun Sosyal Hizmet Kurumlarıyla işbirliğini sağlarken karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin önerileriniz nelerdir? Lütfen açıklayabilir misiniz?
 - a) Okul-Sosyal Hizmet Kurumu işbirliğinin geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?
 - Okul tarafından yapılması gerekenler nelerdir?
 - Sosyal hizmet kurumları tarafından yapılması gerekenler nelerdir?

Ek G
ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 18/06/2015

Toplantı Sayısı : 13

Karar Sayısı : 194

194- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencilerinden **Davut Elmacı'nın** "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Alandaki Uzmanların Görüşleri" başlıklı tezi ile ilgili 10/03/2015 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencilerinden **Davut Elmacı'nın** "Koruma Altındaki Çocukların Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmenlerin, Yöneticilerin ve Alandaki Uzmanların Görüşleri" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
18/06/2015

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek H
ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Davut ELMACI
Doğum Tarihi : 10 Temmuz 1981
İletişim Bilgileri : Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü / AMASYA
E-Posta Adresi : elmaci@aile.gov.tr

Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisansla Birleştirilmiş Tezsiz Yüksek Lisans	Buca Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği	Dokuz Eylül Üniversitesi	2004
Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri / Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	Ankara Üniversitesi	2007

İş Deneyimi :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	(Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Bartın Gözde Birsöz Çocuk Yuvası	2005-2009
Öğretmen	Bartın 75. Yıl Huzurevi	2009-2011
Çocuk Hakları İl Yetişkin Koordinatörü	(Mülga) Bartın İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü / Bartın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	2009-2011
Öğretmen	Bartın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	2010-2011
Öğretmen	Amasya Sevgi Evleri Çocuk Yuvası	2011-2011
Öğretmen	Amasya Erkek Yetiştirme Yurdu	2011-2013
Öğretmen	Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	2013-Devam
Çocuk Koruma İl Sekreteryası Sorumlusu	Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	2015-Devam
Çocuk Hakları İl Yetişkin Koordinatörü	Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	2016-Devam